

ምዕራፍ ፡ ፳፪ ።

የሐንስ ፡ ዣን ፡ ቤርሙዴስ ፡ ወደ ፡ ፖርቱጋል ፡ ንጉሥ ፡ እንደ ፡ ገና ፡
ስለመላኩ ፤ -ስለ ፡ ዐፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ዕረፍት ።

በትልቁ ፡ በቱርክና ፡ በየመን ፡ መንግሥት ፡ ርዳታ ፡ የተደገፈውን ፡ የግራኝን ፡
ጦር ፡ ከገር ፡ ውስጥ ፡ በተገኘው ፡ ወታደርና ፡ መሣሪያ ፡ ብቻ ፡ ለማሸነፍ ፡ ንጉሡ ፡
ዐፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ እስከ ፡ ተቻላቸው ፡ ደስሙ ። የገሃድም ፡ የደፈጣም ፡ ጦርነት ፡
ራሳቸውና ፡ ታማኞቻቸው ፡ በየጊዜው ፡ እደረጉ ። በያውራጃው ፡ የሚገኘው ፡ የጌ-
ጃም ፡ የዳሞት ፡ የበጌምድር ፡ የትግሬ ፡ የሐማሴን ፡ የዋግ ፡ ሹማምንትና ፡ መኳ-
ንንት ፡ ከንጉሡም ፡ ጋራ ፡ ያለንጉሡም ፡ ከእስላሞቹ ፡ ጋራ ፡ ሲዋጉ ፡ ሲያ-
ሸንፉ ፡ ሲሸነፉ ፡ በየጊዜውም ፡ የግራኝ ፡ ጦር ፡ እያየለ ፡ ሲያሳድዳቸው ፡ እነሆ ፡
ከዐሥር ፡ ዓመት ፡ ማለፉ ፡ ነው ።

ንጉሡ ፡ የግራኝን ፡ ጦር ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ደጋግመው ፡ በወጡ ፡ ብቻቸውን ፡
እንደማይመልሱት ፡ ገና ፡ በፊት ፡ ሳይረዱ ፡ አልቀሩም ። ስለዚህ ፡ ነው ፡
መገኘመሪያ ፡ ዶን ፡ አልቫሪድ ፡ ቀጥሎ ፡ ጸጋ ፡ ዘአብ ፡ የሚባሉትን ፡ ኢትዮጵያዊ ፡
ወደ ፡ ሊስቦን ፡ (የፖርቱጋል ፡ ከተማ) ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡
ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ርዳታና ፡ ዝምድናን ፡ ለመጠየቅ ፡ የላኩት ። ዳሩ ፡ ግን ፡ የዚያን ፡
ጊዜ ፡ ሩቅ ፡ መንገድ ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ በባቡርና ፡ በመኪና ፡ በአይሮፕላን ፡ በጭር ፡
ጊዜ ፡ መጠቅለል ፡ በማይመችበት ፡ ጊዜ ፡ ይልቁንም ፡ በአፍሪካ ፡ ሰሜንና ፡
በሜዲቴራኒ ፡ በሕር ፡ ዳር ፡ ያለውን ፡ የቱርክኝን ፡ ጥብቅ ፡ ፍተሻ ፡ አልፎ ፡
መልክትን ፡ አድርሶ ፡ በፍጥነት ፡ መልስ ፡ ማምጣት ፡ ችግር ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡
ነው ። ለዚህም ። ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ ሦስት ፡ ዓመት ፡ ለዚያን ፡ ጊዜ ፡ መል-
ክት ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አልቫሪድ ፡ ጸጋ ፡
ዘአብ ፡ ከሄዱ ፡ ዣምሮ ፡ ቢቁጠር ፡ ፰ ፡ ዓመት ፡ ስላለፈው ፡ ለዐፄ ፡ ልብነ ፡
ድንግል ፡ ተስፋ ፡ እስቁራጭ ፡ ሁኔታ ፡ ገጠማቸው ። ትልቁ ፡ ንጉሡ ፡ ነገሥት ፡
ከታላላቆቹ ፡ የጦር ፡ አለቆቻቸው ፡ አብዛኞቹን ፡ በጦር ፡ ሜዳ ፡ አጥተዋቸው ፡
ከባለቤታቸው ፡ ከእቴጌ ፡ ሰብለ ፡ ወንጌልና ፡ ከልጆቻቸው ፡ ጋራ ፡ ከተራራ ፡
ወደ ፡ ተራራ ፡ ከዋሻ ፡ ወደ ፡ ዋሻ ፡ ከገር ፡ ወዳገር ፡ አየተዘዋወሩ ፡ የግራኝ ፡
ጦርም ፡ ሲገጥማቸው ፡ በመጨረሻና ፡ በደከሙ ፡ ኅይል ፡ እየተዋጉ ፡ ሲመለሱ ፡ ኖሩ ።

ስለዚህ ፡ ፫ ፡ ጊዜ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ የተጠየቀውን ፡ የፖርቱጋልን ፡ መንግ-
ሥት ፡ ርዳታ ፡ ለማጣደፍ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ በቶሎ ፡ በላክ ፡ ይሻላል ፡
ተብሎ ፡ ተቁረጠ ። መልክቱንም ። ይዞ ፡ እንዲሄድ ፡ የተመረጠው ፡ ዣን ፡ ቤር-
ሙዴዝ ፡ የሚባለው ፡ የፖርቱጋሉ ፡ ተወላጅ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ መልክት ፡ ዣን ፡ ባቲስት ፡ ኩልቦ ፡ በመጽሐፋቸው ፡ በ104ና ፡
በ105 ፡ ገጽ ፡ እርሳቸውን ፡ የመሰሉትም ፡ ጸሓፊዎች ፡ ሳይቀሩ ፡ እንደዚህ ፡
ይላሉ ። ሐፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ ለሮማ ፡ መንበር ፡ መንግ-
ሥታቸውን ፡ ለፖርቱጋል ፡ መንግሥት አስገዛለሁ ፡ ለማለት ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡

በነጋገራቸው ፡ ወላውለው ፡ የነበረውን ፡ አሁን ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ተስፋ ፡ በቁረጡ
 በት ፡ ሰዓት ፡ እኔና ፡ መንግሥቱ ፡ በሙሉ ፡ የሊሲቦንና ፡ የሮም ፡ ካቶሊክ ፡
 ተገዥ ፡ እንሆናለን ፡ ብለው ፡ በገሃድ ፡ በጽሕፈትም ፡ በቃልም ፡ አስታወቁ ።
 ከእስክንድርያ ፡ የመጡት ፡ አሮጌው ፡ የኦርቶዶክስ ፡ ጳጳስ ፡ አቡነ ፡ ማርቆስ ፡
 የጳጳስና ፡ ወንበራቸውን ፡ ይኸንኑ ፡ ቤርሙዴዝን ፡ ቀብተው ፡ እንዲለቁለት ፡
 አደረጉ ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ቤርሙዴዝም ፡ በደስታ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ሄዱ ፡
 የርዳታውን ፡ ነገር ፡ አስናወነን ። ይላል ። አውነት ፡ ይሆንን? ፤ ይሁን ፡ እንጂ ፡
 ሐሰትም ፡ እውነትም ፡ ቢሆን ፡ ዐፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ርዳታው ፡ ከመድረሱ ፡
 በፊት ፡ ሞቱ ፡ ልጆቻቸው ፡ ገላውዴዎስና ፡ ሚናስም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ መጪ
 ምቹን ፡ ሚሲዮኖች ፡ በመልካም ፡ ዐይን ፡ ቢቀበሏቸው ፡ የሮም ፡ ሃይማኖትን ፡
 አልተቀበሉም ። ይኸንንም ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ በስፍራው ፡ ስንደርስ ፡ እንቀጥላለንና ፡
 አሁን ፡ ስለ ፡ ቤርሙዴዝ ፡ ምልክት ፡ እንጽፋለን ።

ዐፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ እላይ እንደ ፡ ተባለው ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በተዛመ
 ዱት ፡ መወረት ፡ ርዳታ ፡ ከፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ ይዞ ፡ እንዲመጣ ፡ ደብዳቤ ፡
 ጨምረው ፡ በጥድሬያ ፡ ላኩት ። ገና ፡ ቤርሙዴዝም ፡ በሀንድ ፡ በኩል ፡ እን
 ዳይሄድ ፡ መርከብ ፡ ስላጣ ፡ በድፍረት ፡ በኑብያና ፡ በግብጽ ፡ ከዚያም ፡ በኢየሩ
 ሳሌም ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ በግልጽም ፡ በሽሽግም ፡ አለፈ ። ሜዲቴራኔ ፡ ላይም ፡
 ቱርኮች ፡ አግኝተው ፡ አስረውት ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚያ ፡ እንደ ፡ ምንም ፡
 አምልጦ ፡ በሽሕ ፡ ፱፻፳፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሮማ ፡ ደረሰና ፡ ደብዳቤውን ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡
 ለጳውሎስ ፡ ፫ኛ ፡ አስረከበ ፡ በቃሉም ፡ በኢትዮጵያ ፡ እስላሞቹ ፡ በክርስቲያ
 ኖቹ ፡ ላይ ፡ ያደረጉትን ፡ ጦርነትና ፡ ግፍ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናቱንና ፡ መጻሕፍ
 ቱን ፡ ሁሉ ፡ ሲያቃጥሉ ፡ በይኑ ፡ ያየውን ፡ እያገነነ ፡ አስረዳ ። ከዚያም ፡ ወደ ፡
 ፖርቱጋል ፡ ሄዱ ፡ ለሳጃቹ ፡ ንጉሥ ፡ ልጅ ፡ ለዮሐንስ ፡ ፫ኛ ፡ የተላከውን ፡ ደብ
 ዳቤ ፡ ከሰጠ ፡ በኋላ ፡ የቀረውንም ፡ በቃሉ ፡ እየጨመረ ፡ አስረዳ ።

ስለዚህ ፡ የፖርቱጋል ፡ ንጉሥ ፡ በሀንድ ፡ አገር ፡ ለሚገኘው ፡ እንደራሴው ፡ ለዶን
 ጋርቺያ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ርዳታ ፡ እንዲልክለት ፡ ትእዛዝ ፡ አስተላለፈለት ።
 እርሱ ፡ ግን ፡ ትእዛዙን ፡ ከመፈጸም ፡ በፊት ፡ ስለ ፡ ሞተ ፡ ለሀንድ ፡ እንደራሴ
 ነት ፡ በሳጃቹ ፡ እግር ፡ እስጢፋኖስ ፡ ደጋማ ፡ የሚባለው ፡ ተሾመ ። እስጢፋኖስ ፡
 ደጋማ ፡ አራት ፡ መቶ ፡ (400) ፡ ጥሩ ፡ ጥሩ ፡ አዳዲስ ፡ ብረት ፡ የያዙ ፡ ፖርቱ
 ጊዞች ፡ አደራጅቶ ፡ ለነዚህ ፡ አለቃ ፡ ወንድሙን ፡ ክርስቶፎሮስ ፡ ደጋማን ፡ አድ
 ርጎ ፡ ወደ ፡ ምዕቀ ፡ ሊልክ ፡ ይዘጋጅ ፡ ገመር ።

ይኸም ፡ ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ ንጉሡ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ከማራ ፡ አገር ፡ ወደ ፡ ትግሬ ፡
 ዞረው ፡ ሲዋጉ ፡ በጦርነቱ ፡ ላይ ፡ በሽታና ፡ ረኃብ ፡ በየሀገሩ ፡ ተነሥቶ ፡ ነበር ።
 ከግራኝም ፡ ጋራ ፡ የተለመደው ፡ የጧትና ፡ የማታ ፡ ጦርነት ፡ አላቋረጠም ። የስ
 ቅለት ፡ ለት ፡ ዐርብ ፡ ሚያዝያ ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ አቡበከር ፡ ካቲም ፡ የሚባለው ፡
 በጉዞ ፡ ላይ ፡ ደርሶ ፡ ተዋጋቸው ። በዚህም ፡ ጦርነት ፡ አዛዥ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፡

አዛኝር ፡ አምኃ ፡ አዛኝር ፡ ሚካኤል ፡ ደረሰ ፡ አባ ፡ ትንሣኤ ፡ ክርስቶስ ፡ የሚባሉ ፡ የደብረ ፡ ቢዘን ፡ መነሰሴ ፡ ሞቱ ።

በትግሬና ፡ በግራ ፡ አገር ፡ ግራኝና ፡ ዐዘ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ሲዋጉ ፡ እንደ ዚሁ ፡ በሸዋ ፡ አውራጃ ፡ ባለው ፡ አገር ፡ እነበታሪክ ፡ አዳሉ ፡ እነተክለ ፡ ጊዮር ጊስ ፡ እነራስ ፡ በንያት ፡ እየተነሡ ፡ የግራኝን ፡ ሹማምቶች ፡ እየወጉ ፡ ሰላም ፡ አሳ ጥተዋቸው ፡ ነበር ። የዐዘ ፡ ልብነ ፡ ድንግልም ፡ ሬቅጦር ፡ የሚባለው ፡ ልጃቸው ፡ ሸዋ ፡ ሄዶ ፡ በደዋሮ ፡ ሲዋጋ ፡ ሞተ ። ወንድሙ ፡ ሚናስ ፡ ግን ፡ ከጦርነት ፡ ተማረከና ፡ ከጓደኞቹ ፡ ጋራ ፡ ለዘቢድ ፡ ባሻ ፡ የንጉሡ ፡ ልጅ ፡ እንደ ፡ በርያ ፡ ተሸጠ ። በኋላ ፡ ግን ፡ በሱ ፡ ምትክ ፡ ከጦርነት ፡ ተማርከው ፡ የነበሩት ፡ ዐሊ ፡ ገራድና ፡ ዑመር ፡ ዲን ፡ የሚባሉት ፡ እስላሞች ፡ በለውጥ ፡ ተላኩና ፡ ሚናስ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተመለሰ ።

ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ሚናስ ፡ (የነፍጥ ፡ መያዣ ፡ ሆኖ ፡ ወደ ፡ ሮም ፡ ተላከ ። በኋላም ፡ በክቶሊክነት ፡ ቀብተው ፡ ላኩት) ፡ የሚለው ፡ እውነት ፡ አይመስልም ። ይኸን ፡ አተራረክ ፡ ከዚሁ ፡ ካገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ በቀር ፡ የቀሩት ፡ ባለታሪኮች ፡ አያረጋግጡም ። የዚህንም ፡ አኳኋን ፡ በስፍራው ፡ ስንደርስ ፡ እናመለክታለንና ፤ አሁን ፡ የዐዘ ፡ ልብነ ፡ ድንግልን ፡ ፍጻሜ ፡ እንቀጥላለን ።

ንጉሡ ፡ ዐዘ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ከታማኝ ፡ አሸከሮቻቸው ፡ ጋራ ፡ በበጌም ድር ፡ እየተዋጉ ፡ ከኖሩ ፡ በኋላ ፡ በሸከሮቻቸው ፡ ምክር ፡ በጌም ድርን ፡ ለቀው ፡ በደብረ ፡ ዳሞ ፡ አጠገብ ፡ ወዳለው ፡ ወደማይደፈረው ፡ ተራራ ፡ ሄደው ፡ ተቀመጡ ። የዚያም ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅ ፡ የሚባለው ፡ በመልካም ፡ አቀባበል ፡ ተቀብሎ ፡ ሲያስተናግዳቸው ፡ ሰነበተ ። ንጉሡም ፡ በደብረ ፡ ዳሞ ፡ ሳሉ ፡ ታመው ፡ ሰነበቱ ። በመጨረሻም ፡ ሕመማቸው ፡ እየበረታ ፡ ሄደና ፡ ባ፩ ፡ ሺሕ ፡ ፭፻፴፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኅዳር ፡ ወር ፡ ዐረፉ ። ሲሞቱም ፡ ሬሳቸው ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ ገዳም ፡ እንዳይቀበር ፡ መነኩሳቱ ፡ ግራኝን ፡ ፈርተው ፡ እንቢ ፡ ስላሉ ፡ ሬሳቸው ፡ ደባሩአ ፡ ቁየ ፡ ይባላል ። በኋላ ፡ ግን ፡ ዐዕማቸው ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ ሄዶ ፡ በክብር ፡ ተቀብረ ።

ሲሞቱ ፡ ዕድሜአቸው ፡ ዓርባ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፤ የነገሡበት ፡ ዘመን ፡ ግን ፡ ፴፫ ፡ ዓመት ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

ዐዘ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ከግራኝ ፡ መሐመድ ፡ ጋራ ፡ ጦርነት ፡ ከገመሩ ፡ አንሥቶ ፡ ሕይወታቸው ፡ እስኪያልፍ ፡ ድረስ ፡ ዐሥራ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ ሙሉ ፡ ካገር ፡ ወዳገር ፡ እየዞሩ ፡ መንግሥታቸውን ፡ ሲከላከሉ ፡ በየጦርነቱም ፡ ልጆቻቸው ፡ እነሬቅጦር ፡ እነሚናስ ፡ መኳንንቶቻቸው ፡ እነራስ ፡ ወሰን ፡ ሰገድ ፤ እነራስ ፡ ማዕጠንቱ ፤ እነራስ ፡ ዴገልሃን ፤ እነራስ ፡ ዐምዱ ፤ እነጸሐፌ ፡ ላሕም ፡ (የወረገኑ ፡ ሹም?) ፡ ሮቤል ፤ እነዐቃቤ ፡ ሰዓት ፡ ነገደ ፡ ኢየሱስ ፤ እነአዝማች ፡ ዮሐንስ ፤ እነአዛኝር ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፤ እነሮም ፡ ሰገድ ፤ እነእስላም ፡ አሰገድ ፤ እነጌዴ

ዎን ፣ እነግራጌታ ፣ ዕዝራ ፣ . . . . . ሲሞቱ ፣ ሲማረኩ ፣ ሲሰደዱ ፣ የዚህ ፣ ሁሉ ፣ የጦርነትና ፣ የሞት ፣ የመራብና ፣ የመጠማት ፣ የመንከራተት ፣ አደጋ ፣ ከጊዜው ፣ ርዝመት ፣ ጋራ ፣ ተስፋ ፣ አስቆርጦ ፣ መንፈሳቸውን ፣ አላላላውም ። በዚህም ፣ የጠባያቸውን ፣ ብርታት ፣ የሕሊናቸውን ፣ ጥብቅነት ፣ የልባቸውን ፣ ቁራጥነት ፣ እንረዳለን ። ያሥራ ፣ አምስት ፣ ዓመት ፣ ዕድሜ ፣ ባለው ፣ ጊዜ ፣ ውስጥ ፣ ከተደላ ፣ ከደሥታ ፣ ከሞቀ ፣ ቤተ ፣ መንግሥት ፣ ተለይቶ ፣ በዱርና ፣ በበረሐ ፣ እየተዘዋወሩ ፣ ከካይለኛ ፣ ባላጋራ ፣ ጋራ ፣ እስከ ፣ ሞት ፣ ድረስ ፣ ቁርጦ ፣ መከላከል ፣ በውነትም ፣ እንደርሳቸው ፣ የመሰለ ፣ ቁራጥ ፣ ጎብዝ ፣ ከልሆነ ፣ በቀር ፣ ቅምጥልነትን ፣ ደስታን ፣ የሚፈልግ ፣ መሪ ፣ ሁሉ ፣ የሚችለውና ፣ የሚሸከመው ፣ አይደለም ።

በጎብዝና ፣ በኩል ፣ ጠንካራነታቸውን ፣ ስንመለከት ፣ ደግሞ ፣ በአምልኮት ፣ እግዚአብሔርና ፣ እንዲሁም ፣ ለክርስትና ፣ ሃይማኖት ፣ ፍጹም ፣ ቀናጊና ፣ ተከላካይ ፣ መሆናቸውን ፣ ከግራኝ ፣ ጋራ ፣ ስለ ፣ ጋብቻ ፣ የተመላለሱት ፣ ንግግር ፣ ያስረዳናል ።

ግራኝ ፣ መሐመድ ፣ በጦር ፣ ኅይል ፣ አሸንፎ ፣ በሦስቱ ፣ ሩብ ፣ የኢትዮጵያ ፣ ግዛት ፣ ላይ ፣ ተስፋፍቶ ፣ ግዛቱን ፣ በመሠረተ ፣ ጊዜ ፣ ከግራኝ ፣ ጋራ ፣ መዋጋት ፣ ከእግዚአብሔር ፣ ጋራ ፣ እንደመዋጋት ይቆጠራል ፣ ይልቅስ ፣ ሴት ፣ ልጅዎን ፣ ይዳራልኝና ፣ እንታረቅ ፣ . . . . . » ሲል ፣ የዕርቅ ፣ ድርድር ፣ አቅርቦላቸው ፣ ነበር ። እርሳቸውም ፣ ለዚህ ፣ ጥያቄ ፣ «ላንድ ፣ ክርስቲያን ፣ ላልሆነና ፣ ሃይማኖቱ ፣ ለልታወቀ ፣ ልጄን ፣ ሰጥቼ ፣ ከመታረቅ ፣ በኅጢአታችን ፣ ምክንያት ፣ በሚቀጣን ፣ በእግዚአብሔር ፣ እጅ ፣ መውደቅ ፣ ይሻለናል ። እርሱም ፣ ምሕረቱ ፣ ለዘለዓለም ፣ ስለ ፣ ሆነ ፣ በፈቀደ ፣ ጊዜ ፣ ኅይለኞችን ፣ አድክሞ ፣ ለድካማችን ፣ ኅይል ፣ ይሰጣል ፣ . . . . . » የሚል ፣ መልስ ፣ ላኩበት ። በዚህም ፣ ፍጹም ፣ የክርስቲያንነትን ፣ መንገድ ፣ ተከታይ ፣ እንደሆኑ ፣ እንረዳለን ።

ምዕራፍ ፡ ፳፫ ።

የዐፄ ፣ ገላውዴዎስ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥት ።

ስለ ፣ ዐፄ ፣ ገላውዴዎስ ፣ -ስለ ፣ ፖርቱጊዞች ፣ መምጣት ፣ -ስለ ፣ አናሳ ፣ (ትግሬ) ፣ ጦርነትና ፣ ስለ ፣ ግራኝ ፣ መሸነፍ ፣ -ስለ ፣ ወልፋ ፣ (አሸንጌ) ፣ ጦርነትና ፣ ስለ ፣ ግራኝ ።
ማሸነፍ ፣ -ስለ ፣ ክርስቶፎሮስ ፣ ደጋማ ፣ መማረክና ፣ መሞት ።

ምንም ፣ እንኳን ፣ ካገሩ ፣ አብዛኛው ፣ ክፍል ፣ በግራኝ ፣ ቢያዝ ፣ ዐፄ ፣ ልብነ ፣ ድንግል ፣ ባጅ ፣ ሺሕ ፣ ፳፻፴፫ ፣ ዓ ፣ ም ፣ ከሞቱ ፣ በኋላ ፣ ልጃቸው ፣ ገላውዴዎስ ፣ በኢትዮጵያ ፣ ነገሡ ፣ ስመ ፣ መንግሥታቸውም ፣ አጽናፍ ፣ ሰገድ ፣ ተባለ ። በነገሡም ፣ በወሩ ፣ በታኅሣሥ ፣ ወር ፣ ከግራኝ ፣ ጦር ፣ ጋራ ፣ ተዋግተው ፣ ጀብዱ ፣ ስለ ፣ ሠሩ ፣ መኳንንቱና ፣ ወታደሩ ፣ በወጣቱ ፣ ንጉሥ ፣ ጎብዝና ፣ ደስ ፣ አላቸው ። በዕድሜም ፣ የበሰሉ ፣ ስላልነዩሩ ፣ እናታቸው ፣ እቲጌ ፣ ሰብለ ፣ ወን

ጊል : በመንግሥቱ : ሥራ : እንደ : ሞግዚት : ሆነው : አብረው : በነበሩበት :
ጊዜ : ያግዟቸው : ነበር ። የእቴጌይቱም : ትውልዳቸው : ስሜንና : ትግሬ :
ስለ : ሆነ ፤ በቀድሞዎቹ : ነገሥታት : ዘመን : እየሸፈቱ : ያስቸግሩ : የነበሩት :
የስሜን : አውራጃ : ሕዝቦች : ስለ : እቴጌይቱ : ፍቅር : ለገላውዴዎስ : ቀጥ :
ብለው : ተገዙላቸው ። ስለዚህ : በዚህ : ወገን : የግራኝ : መሐመድ : ገዥነት :
ባንድ : ጊዜ : ተቀነሰ ።

ዐፄ : ገላውዴዎስ : በተንቤንና : በሽሬ : የነበረውን : በሔኖክ : ልጅ :
በዮናታን : የሚታዘዘውን : የግራኝን : ጦር : ወግተው : አባረሩ ። አገረ : ገዥ
ውን : ዮናታንንም : ገድለው : ከዚያም : የትግሬንና : የስሜንን : ግዛት : ካደላ
ደሉ : በኋላ : በክረምቱ : ወራት : ወደ : ስሜን : ሄደው : ተቀመጡ : ስሜ
ንም : ባንድ : ወገን : የናታቸው : አገር : በመሆኑ : ባላባቶቹ : በደኅና : ተቀ
በሏቸው ።

በዚህ : ዓመት : በናፍቆት : ይጠበቁ : የነበሩት : ፬፻ : (እንደ :
ታሪክ : ነገሥት : ፮፻) : የፖርቱጋል : ወታደሮች : ከሀንድ : ተነሥተው : በቤርሙ
ዴዝ : እየተመሩ : ምጥጥ : ገቡ ። እነሱም : ልዩ : ልዩ : አዳዲስ : መሣሪያ : ይዘው :
ነበር ፤ ምጥጥም : እንደ : ደረሱ : የቱርኮችን : ሹም : (ኑር : ኤዴን) : የሚባለ
ውን : ጭፍሮቹን : አባረው : እርሱን : ገድለው : ራሱን : ቆርጠው : ለእቴጌ :
ሰብለ : ወንጌል : ላኩላቸው ። ከዚያም : ባሕር : ነጋሽ : ይስሐቅ : በሚባለው :
እየተመሩ : መጥተው : ደብረ : ዳግ : ላይ : ከእቴጌ : ሰብለ : ወንጌል : ጋራ :
ተገናኙ ። የፖርቱጊዞቹም : መምጣት : በተሰማ : ጊዜ : በክርስቲያኖች : ዘንድ :
ታላቅ : ደስታ : ሆነ ። ጎይላቸውም : ተቀሰቀሰ ። የእስላሞቹ : ኃይል : ግን :
በዚህ : ጊዜ : ደክመ ። ቀድሞ : ዐፄ : ልብነ : ድንግልን : እየከዱ : በግዴታም :
በፈቃድም : ለግራኝ : ገብተው : የነበሩትም : እየተመለሱ : ለእቴጌ : ሰብለ :
ወንጌል : መግባት : ዠመሩ ። የቀረውም : የጦርነትን : ነገር : እየተወ : በያገሩ :
ይመለስ : ዠመር ።

እቴጌይቱም : እንግዶቹን : በመልካም : አቀባበል : ተቀብለው : ምግባቸውንም :
እያዘጋጁ : በማናቸውም : ነገር : ደስ : አስኝተዋቸው : ከዚህ : በኋላ :
ፖርቱጊዞቹም : እቴጌይቱን : ይዘው : ለመጡበት : ጦርነት : ዝግጅት : አደረጉ ።

የዚህንም : ወሬ : ዐፄ : ገላውዴዎስ : በሰሙ : ጊዜ : ከነሕዝባቸው : ደስ :
አላቸው : ግራኝም : ከደባሩአ : ወይም : ከደብረ : ዳግ : እቴጌ : ሰብለ : ወን
ጌልና : ፈረንጆቹ : ከስሜን : ዐፄ : ገላውዴዎስ : መጥተው : የተገናኙ : እንደ :
ሆነ : ምንም : ቢሆን : አልችላቸውም : ብሎ : ሁለቱንም : በየተራ : ለየብቻ :
መዋጋት : ፈለገ ። ስለዚህ : ግራኝ : መሐመድ : ወደ : ሐማሴን : በቶሎ : ተጉዞ :
አካለ : ጉዛይ : ደረሰ ። ከዚህም : በኋላ : በ፩ : ሺሕ : ፭፻፴፬ : ዓ. ም. በመጋቢት ? :
ወር : በተለይ : አናሳ : በሚባለው : ሥፍራ : ላይ : ግራኝ : መሐመድ : ካንድ :

ወገን ፡ ፖርቱጊዞቹና ፡ የእቲጌ ፡ ሰዎች ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ ሆነው ፡ ጦርነት ፡ ገጠሙ ።
ፖርቱጊዞችም ፡ ይዘው ፡ የመጡትን ፡ መድፍ ፡ በእስላሞች ፡ ላይ ፡ በተከሰሱ ፡ ጊዜ ፡ በእ
ስላሞች ፡ ሰፈር ፡ የመገገመሪያው ፡ ድንጋጤ ፡ ወረደ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ግራኝ ፡ መሐመድ ፡
ከልቡ ፡ ገገግንነት ፡ የሚሰማው ፡ ነበርና ፡ ራሱም ፡ በርትቶ ፡ እየተዋጋ ፡ ጭፍሮቹንም ፡
እይዟችሁ ፡ እያለ ፡ ያደፋፍራቸው ፡ ነበር ። በመጨረሻም ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ በርሱ ፡ ላይ ፡
አነጣጥረው ፡ ሲተከሱበትና ፡ በጥይት ፡ እግሩን ፡ ተመቶ ፡ ሲቁስል ፡ ፈረሱም ፡ በጥይት ፡
በትር ፡ ተመቶ ፡ ሁለቱም ፡ ወደቁ ።

ግራኝንም ፡ እንዳይማረክ ፡ ጭፍሮቹ ፡ በቶሎ ፡ አንሥተው ፡ ወሰዱት ። የግራ
ኝም ፡ ሰዎች ፡ ከሐማሴን ፡ ወደ ዙብል ፡ መጡ ። በዚያም ፡ ሆኖ ፡ ለየመን ፡ ሠል
ጣን ፡ መሣሪያና ፡ ወታደር ፡ ላክልኝ ፡ ብሎ ፡ ላከበት ። የየመንም ፡ ሠልጣን ፡
ክርስቲያን ፡ የሆነው ፡ የፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፤ ክርስቲያን ፡ የሆነውን ፡ የኢት
ዮጵያን ፡ መንግሥት ፡ መርዳቱን ፡ ደገና ፡ አድርጎ ፡ ያውቃልና ፤ ከየመን ፡ ፪ ፡ ሺሕ ፡
ቱርኮችና ፡ ሀረቦች ፡ ላክለት ። እነርሱም ፡ ከመታዘዛቸው ፡ በላይ ፡ የምርክ ፡ ወርቅና ፡
ብር ፡ እንዳለፈው ፡ ሁሉ ፡ እናገኛለን ፡ በማለት ፡ መሣሪያ ፡ እየያዙ ፡ መጥተው ፡
ከግራኝ ፡ ጋራ ፡ ተገናኙ ።

ፖርቱጊዞችና ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ ከአክለ ፡ ጉዛይ ፡ ወደ ፡ ወልፋ ፡ (አሸንጌ)
መጡ ። ግራኝም ፡ ከነጭፍራው ፡ በ፩ ፡ ሺሕ ፡ ፭፻፴፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በነሐሴ ፡ ወር ፡ ተጋ
ጠማቸው ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ መሣሪያው ፡ ከመሣሪያው ፡ ወታደር ፡ ከወታደሩ ፡ ሲመ
ዘዘን ፡ ሮርነቱ ፡ የበረታ ፡ ሆነ ። ቀድሞ ፡ የነበሩትና ፡ አዲስ ፡ የመጡት ፡ እስላ
ሞች ፡ ግራኝን ፡ ደስ ፡ ለማሰንት ፡ እየተገኘኩ ፡ በካይል ፡ ይዋጉ ፡ ገገመር ።

የፖርቱጊዞቹ ፡ መሪም ፡ ክርስቶፎሮስ ፡ ደጋማ ፡ የታወቀ ፡ ገገግና ፡ ነውና ፤
ጭፍሮቹን ፡ እየመራ ፡ እፊት ፡ ቀድሞ ፡ በታላቅ ፡ ገገግንነት ፡ ይዋጋ ፡ ነበር ።
ዳሩ ፡ ግን ፡ በላይ ፡ ላይ ፡ እስላሞች ፡ እድምታ ፡ ስለ ፡ ተከሰሱበት ፡ ክፉኛ ፡ ቁስ
ለና ፡ ወደቀ ። እቲጌ ፡ ሰብለ ፡ ወንጌልም ፡ ከውጊያው ፡ ኋላ ፡ እየተከተሉ ፡ ቀስ
ለኛውን ፡ እያስታመሙ ፡ ወታደሩን ፡ ያበረታቱ ፡ ነበር ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የደም
ክርስቶፎሮስ ፡ ጭፍሮች ፡ ከቀሩት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ጋራ ፡ ሲዋጉ ፡ ባንድ ፡
ወገን ፡ ካይላቸው ፡ ስለ ፡ ተቀናሰ ፡ በሌላውም ፡ ወገን ፡ ጊዜው ፡ ስለ ፡ መሸ ፡ ወደ ፡
ኋላ ፡ ማፈግፈግ ፡ ግድ ፡ ሆነባቸው ።

ቀስለኛውን ፡ ደም ፡ ክርስቶፎሮስን ፡ የሚወዱት ጭፍሮቹ ፡ አነሡትና ፡ ወደ ፡
ኋላ ፡ ሸሸት ፡ ተገገመረ ። በኋላም ፡ ፖርቱጊዞቹ ፡ ባንድ ፡ ጫካ ፡ ውስጥ ፡ አስቀ
ምጠው ፡ የደም ፡ ክርስቶፎሮስ ፡ ደጋማን ፡ ቀስል ፡ ሲያስሩ ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡
ባጠገባቸው ፡ ስታልፍ ፡ አባራሪዎቹ ፡ እስላሞች ፡ እሷን ፡ አይተው ፡ ሲከታተሉ ፡
ወዲያው ፡ ክርስቶፎሮስን ፡ አግኝተው ፡ ማረኩትና ፡ ታላቅ ፡ የሚያሳዝን ፡ ነገር ፡
በክርስቲያኖቹ ፡ ዘንድ ፡ ደረሰባቸው ። ይህችን ፡ ሴት ፡ እስላሞች ፡ ክርስቶፎሮስ ፡
ያለበትን ፡ ለማሳየት ፡ ከነቢያ ፡ መሐመድ ፡ የተላከች ፡ ነች ፡ ይሏታል ። ባንዳንድ ፡
ታሪክ ፡ ግን ፡ ክርስቶፎሮስ ፡ ደጋማ ፡ እንደ ፡ ወዳጅ ፡ ይዟት ፡ የነበረች ፡ የቱርክ ፡
ሴት ፡ ነበረችና ፡ በኋላ ፡ እሱን ፡ ከድታ ፡ የሄደበትን ፡ ዱክ ፡ ለወገናቷ ፡ ማሳየቷ ፡ ነው ፡

የሚል ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ። ምትሀትም ፡ ነች ፡ የሚሉ ፡ አሉ ፤ ርግጠኛው ፡ ግን ፡ አይታወቅም ።

እስላሞች ፡ ቁስሎ ፡ የደከመውን ፡ ክርስቶፎሮስ ፡ ደጋማን ፡ ይዘው ፡ ሆ ፡ እያሉ ፡ ወስደው ፡ በግራኝ ፡ ፊት አቆሙት ፤ ማናቸውንም ፡ ውርደት ፡ ፈጸሙበት። እርሱ ፡ ግን ፡ በጫማ ፡ ጥሬ ፡ ሲደበድቡት ፡ ሲተፉበትና ፡ ሲሰድቡት ፡ ሳይፈራና ፡ ሳይንቀጠቀጥ ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ በወታደርነትና ፡ በኩራት ፡ ዐይኖቹ ፡ ይመለከታቸው ፡ ነበር ። እንዲምሩትም ፡ ራሱን ፡ ዝቅ ፡ አድርጎ ፡ አልተለማመጣቸውም ፡ ይልቁንም ፡ በጦርነት ፡ ቁስለው ፡ የነበሩትን ፡ የግራኝ ፡ መሐመድን ፡ አጎትና ፡ የወንድሙን ፡ ልጅ ፡ ቊስላቸውን ፡ እንዲያክምና ፡ እንዲያስታምም ፡ ቢጠይቁት ፡ አላደርገውም ፡ ብሎ ፡ መለሰ ፡ ፖርቱጊዞችና ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የሸሹበትን ፡ ስፍራ ፡ አሳየን ፡ ቢሉት ፡ ምንም ፡ መልስ ፡ አልሰጠም ። ግራኝም ፡ እስላም ፡ ሁንና ፡ ልማርክ ፡ ብሎት ፡ ነበር ፤ ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ክርስቶፎሮስ ፡ ያለ ፡ ቁራጥ ፡ ዠግና ፡ በፍርሃት ፡ ሃይማኖቱን ፡ መለወጥ ፡ አይሆንለትምና ፤ እንቢ ፡ አለ ። እንዲያውም ፡ ግራኝ ፡ ጠጋ ፡ ብሎ ፡ ሃይማኖትክን ፡ በእስላምነት ፡ ለውጥና ፡ ልማርክ ፡ ሲለው ፡ ምራቁን ፡ እንደ ፡ ታሰረ ፡ ተፋብት ፡ ይባላል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በብዙ ፡ ሀይነት ፡ በትር ፡ እየደበደቡ ፡ እፊቱም ፡ ላይ ፡ እየተፉ ፡ ከተጫወቱበት ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ ራሱ ፡ ግራኝ ፡ መሐመድ ፡ በመጥረቢያ ፡ ራሱን ፡ ቁረጠው ። የተቁረጠውንም ፡ የዚህን ፡ የዠግና ፡ ራስ ፡ ወደ ፡ ቆስታንቲኖፕል ፡ (ቊስተንጥንያ) ፡ ለቱርክ ፡ ሠልጣን ፡ ላስለት ። ለቱርክ ፡ ሠልጣን ፡ መላኩም ፡ ዋና ፡ የርዳታው ፡ ደጋፊ ፡ በመሆኑ ፡ ግዳይ ፡ በመጣል ፡ ደጋፊውን ፡ ለማስደሰት ፡ ሲል ፡ ነው ።

ክርስቶፎሮስ ፡ ደጋማ ፡ ፈቃደኛ ፡ ሆኖ ፡ ከህንድ ፡ መምጣቱ ፡ ከመጣ ፡ በኋላ ፡ ጦርነቱ ፡ በዠግንነት ፡ ለላከው ፡ መንግሥትና ፡ ለመጣበት ፡ የሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ሳያወላውል ፡ መዋጋቱ ፡ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ከምርክ ፡ በኋላ ፡ በግራኝ ፡ ፊት ፡ በተደረገበት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥቃይ ፡ ከሚዛኑ ፡ በለመራቁ ፡ የጠባቡ ፡ ጽናትና ፡ ጥብቅነት ፡ ለሰው ፡ ሁሉ ፡ ምሳሌነቱ ፡ የሚጠቅም ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፡ ፳፬ ።

ስለ ፡ ወገራና ፡ ስለ ፡ ደንቢያ ፡ (ዘንተራ) ፡ ጦርነት ፡ -ስለ ፡ ግራኝ ፡ መሐመድ ፡ መሞት ፡ -በቤርሙዴዝና ፡ በዐሜ ፡ ገላውዴዎስ ፡ መክከል ፡ ስለ ፡ ተኝጣው ፡ ክርክር ።

የክርስቶፎሮስ ፡ ሞት ፡ ጦርነቱን ፡ ያላላዋል ፡ በማለት ፡ እስላሞች ፡ ሁሉ ፡ ደስታ ፡ አድርገው ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ፋንታ ፡ የርሱ ፡ ሞት ፡ ለቀሪዎቹ ፡ የባሰ ፡ ጠላትነትና ፡ እልክን ፡ አተረፈላቸው ። በዚህ ፡ ስሞን ፡ ዐሜ ፡ ገላውዴዎስ ፡ በበኩላቸው ፡ ጦራቸውን ፡ ሰብስበው ፡ ከሰሜን ፡ መጥተው ፡ ከናታቸው ፡ ከእተጌ ፡ ሰብሰቡ ፡ ወንጌልና ፡ ከፖርቱጊዞቹ ፡ ጋራ ፡ ተገናኙ ። በአለቃቸው ፡ መሞት ፡ አዝነው ፡ የነበሩት ፡ ፖርቱጊዞችም ፡ ዐሜ ፡ ገላውዴዎስን ፡ በገኙ ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አላቸው ። ንጉሠም ፡ ከሞት ፡ ለተረፉት ፡ ፖርቱጊዞች ፡ ለያንዳንዳቸው ፡ ብዙ ፡

ክርስቶስ ሮስ : ደገማ : ለገደል : በግራኝ : መሐመድ : ፊት : አንደ : ታስረ : (በመላ : የገማስ)

የወርቅ : ጉርሻ : ሰጥተው : በክርስቶፎሮስ : ደጋግ : ሞት : ማዘናቸውንም : ገለጹላቸው ። ዐዲ : ገላውዴዎስና : ፖርቱጊዞቹ : እቴጌዬቱም : ተገናኝተው : ጎይላቸውን : ማጠንከራቸው : በተሰማ : ጊዜ : ከሐማሴን : ከትግሬ : ከጎጃም : ከበጌምድር : ሰው : ሁሉ : እየመጣ : ተሰበሰበ ። ብዙዎቹም : ግራኝን እየከዱ መጥተው : ከወጣቱ : ንጉሥ : ተገናኙ ።

ዐዲ ገላውዴዎስም : የግራኝን : ጭንቅላት : ለሚያመጣልኝ : እኅቴን : እድርለታለሁ ብለው : ዐዋጅ : አደረጉ : ይባላል ። በኋላም : በሰሜንና : በደንቢያ : መካከል : ባለው : አገር : በወገራ : ላይ : ከግራኝ : ጭፍሮች : ጋራ : ጦርነት : ተዠመረና : እስላሞች : ድል : ሆኑ ። የግራኝ : መሐመድም : ታላላቅ : ሰዎች : እነሲዲ : መሐመድ ፣ እነገራድ : ዑስማን : እጦርነቱ : ላይ : ሞቱ ፤ የተረፉትም : ሸሹ ። ገሚሶቹም : በንገታቸው : ድንጋይ : እያሰሩ : ምሕረት : እየለሙት : ወደ : ዐዲ : ገላውዴዎስ : መጡ ።

ከዚህ : በኋላ : መሐመድ : ግራኝ : አሠርቶት : የነበረውን : ቤትና መስጊድ : የዐዲ : ገላውዴዎስ : ሰዎች : አፈረሱት : ዕቃቸውና : መሣሪያቸውም : እንዲሁ : ስተራው : መዘረፍና : መበዝበዝ : ዠመረ ።

በዚያ : ጊዜ : ግራኝ : ወደ : ዙብል : ሄደ : ነበርና : በዚያው : ሳለ : ይኸንን : ሁሉ : ሰማ : በቀጣም : ተነሥቶ : ወደ : ደንቢያ : መጣ ። ነገር : ግን : የወጣትነት : ዕድሜው : ወደ : ሽምግልና : ሲዘቀዘቅ : በዐዲ : ልብነ : ድንግል : ጊዜ : የነበረውም : አፍለኛ : ጉልበቱ : ከጊዜው : ጋራ : እንዳለፈበት : የታወቀ : ነው ። ቢሆንም : የመጨረሻ : ጎይሉን : ለመግለጽ : ከዙብል : በግሥጋሢ በጣና : ባሕር : አጠገብ : ወደሚገኘው : ወደ : ፎገራ : መጥቶ : ከኢትዮጵያውያንና : ከፖርቱጊዞቹ : ጋራ : ለመዋጋት : ተሰለፈ ። የርሱም : ጦር : በግምት : ከ፲፫ ሺህ : በላይ : ነበር ። ንጉሡ : ግን : በጠቅላላው : ፰ : ሺህ : የእግረኛ : ፭፻ የፈረሰኛ : ወታደር : ነበራቸው : ጥቂት : ቀንም : እንደ ቁዩ : ጦርነቱ : በሺህ : ፭፻ : ፴፮ : ዓ : ም : በየካቲት : በዚሁ : በፎገራ : ዘንተራ : በተባለው : ተራራ ሥር : ተዠመረ ። በዚህም : ጦርነት : ከክርስቶፎሮስ : ደጋግ : ቀጥሎ : ዶን : አልፎንዝ : ካልዴይራ : ተሾሞ : ነበር ። ነገር : ግን : እርሱ : ከፈረስ : ወድቆ : ስለ : ሞተ : በርሱ : እግር : የተተካው : አሪዩስ : ዲያዝ : የሚባለው : ጭፍሮቹን : ይዞ : አብሮ : ይዋጋ : ነበር ።

ግራኝም : ጉብዝናውን : አይተው : ጭፍሮቹ : እንዲበረቱ : በመዠመሪያው : ግንባር : ቀድሞ : በዠግንነት ይዋጋ : ዠመር : በዚያ : ጊዜ : ፔድሮስ ሌዎን : የሚባል : የሻቹ : የክርስቶፎሮስ : ደጋግ : አሸከር : ግራኝ መሐመድን : አየውና : አነጣጥሮ : ተኩሶ ክፉኛ አቁሰለው ። ግራኝ መሐመድም : ምንም : እንኳ : ለሞት : እስኪደርስ : ቢቁስል : ጭፍሮቹ : እሱን አይተው : እንዳይባቡ : «በርቱ» : የሚል ቃል : ተናገረና : ጥርሱን : ነክሶ : እንደ : ምንም : እየተራመደ : ዘወር : ብሎ :

በቀጥቋጦ ፡ ውስጥ ፡ ተቀመጠ ። በኋላም ፡ ይኸው ፡ አቀሳባዩ ፡ በሩቅ ፡ የሂደብትን ፡ በታ ፡ ተከታትሎ ጨርሶ ፡ ገደለው ። ፖርቱጊዞችና ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ የጊታ ኸን ፡ ደም ተበቀልኸለት” ፡ ብለው ፡ ሌዎንን ፡ አመሰገኑት ። ነገር ፡ ግን ፡ ጭንቅላቱን ፡ ቁርጠ ፡ በፊረስ ፡ እየጋለበ ፡ ለንጉሡ ፡ ያመጣው ፡ ፩ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ነው ፤ እርሱም ፡ የንጉሡን ፡ እኅት ፡ አገባለሁ ፡ ብሎ ፡ ተስፋ ፡ አድርጎ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የሬሳ ፡ ራስ ፡ መቀረጥና ፡ ሕይወት ፡ ያለውን ፡ መግደል ለየብቻው ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ይልቁንም ፡ ፔድሮስ ፡ ሌዎን ፡ ወዲያው ፡ እንደ ፡ ገደለ ፡ የግዳዩን ፡ ምልክት ፡ የግራኝን ፡ ገርሮ ፡ ቁርጠ ፡ ይዞ ፡ ኑሮ ፡ ለንጉሡ ፡ ስለ ፡ አሳየ ፡ ኢትዮጵያዊው ፡ አለመግደሉ ፡ ታወቀ ። ስለዚህ ፡ ኢትዮጵያዊው ፡ ብዙ ፡ የወርቅ ፡ ስጦታ ፡ አገኘ ፡ እንጂ ፡ የንጉሡን ፡ እኅት ፡ ሊያገባ ፡ አልቻለም ። ግራኝም ፡ የሞተበት ስፍራ ፡ እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ‘ግራኝ ፡ በር’ ፡ እየተባለ ፡ ይጠራል ። የገገግና ወና ፡ የኃይለኛው የግራኝ ፡ መሐመድ ፡ ሕይወት ፡ በዚህ ፡ ተፈጸመ ።

ግራኝ ፡ መሐመድ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ጭፍሮቹ ፡ ባለቤቱን ፡ ድል ፡ ወገበራን ተከትለው ፡ ወደ ፡ አትባራ ፡ ከዚያም ፡ በመጨረሻ ፡ ወደ ፡ ሐረር ፡ ሸሹ ፡ የቀሩትም ፡ በአንገታቸው ፡ ገመድ ፡ እያሰሩ ፡ ድንጋይ ፡ እየተሸከሙ ፡ መጥተው ፡ በንጉሡ ፡ በገላውዴዎስ ፡ ፊት ፡ እየተደፉ ፡ ምሕረት ፡ እየለጡኑ ፡ ይቅርታ ፡ ተደረገላቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ የራም ፡ የተባለው ፡ ክርስቲያን ፡ ጌታውን ፡ ዐዪ ፡ ልብን ፡ ድንግልን ፡ ገና ፡ አስቀድሞ ፡ ከድቶ ፡ ወደ ፡ ግራኝ ፡ ዞሮ ፡ ምሥጢርም ፡ እየገለጸ ፡ መንገድም ፡ እየመራ ፡ ወገኖቹን ፡ በጣም ፡ የጎዳ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ምሕረት ፡ አይገባውም ፡ ተባለና ፡ ተገደለ ። ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ሙሳሪያውን ፡ እየሰጠ ፡ ተገዥ ነቱን ፡ አምኖ ፡ ለሚገባ ፡ ምሕረት ፡ አድርጎለታለሁ ፡ ብለው ፡ ዐዋጅ ፡ አድርገው ፡ ነበርና ፤ እንደዚሁ ፡ የባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅ ፡ አባት ፡ ወደ ፡ ግራኝ ፡ ዞሮ ፡ ሲኖር ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ ከእርሱ ፡ ጋራ ፡ የነበረውን ፡ የግራኝን ፡ ልጅ ፡ አስረከበና ፡ ታርቆ ፡ ገባ ። እንደዚሁም ፡ ከክርስቲያኖች ፡ ውስጥ ፡ ግራኝና ፡ ፖርቱጊዞች ፡ መገናኛው ፡ ተዋግተው ፡ ክርስቶፎሮስ ፡ ደጋግ ፡ ቁስሎ ፡ በተያዘበት ፡ ቀን ፡ አብሮ ፡ ክርስቶፎሮስን ፡ በመማረክ ፡ ከእስላሞች ፡ ጋራ ፡ ተባብሯል ፡ የተባለው ፡ ታርቆ ፡ ሲገባ ፡ ንጉሡ ፡ በሰጡት ፡ ዐዋጅ ፡ ምክንያት ፡ ምሕረት ፡ አድርገውለት ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ፖርቱጊዞች ፡ ያለቃቸው ፡ መሞት ፡ ጸጸቱ ፡ ከሐሊናቸው ፡ ውስጥ ፡ አልበረደም ፡ ነበርና ፤ ይኸንኑ ፡ ሰው ፡ ከንጉሡ ፡ ፊት ፡ ዘወር ፡ ሲል ፡ በጨቤ ፡ ወግተው ፡ ገደሉት ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ በዐዪ ፡ ልብን ፡ ድንግል ፡ ጊዜ ፡ ተልክ ፡ ፖርቱጊዞችን ፡ ለርዳታ ፡ ባስመጣው ፡ በቤርሙዴዝና ፡ በዐዪ ፡ ገላውዴዎስ ፡ መካከል ፡ የፖሊቲክና ፡ የሃይማኖት ፡ ጭቅጭቅ ፡ ተነሣ ። ምክንያቱም ፡ ቤርሙዴዝ ፡ ከዐዪ ፡ ልብን ፡ ድንግል ፡ ተልክ ፡ ሮማ ፡ በደረሰ ፡ ጊዜ ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ለሃይማኖት ፡ በኩል ፡ ሥልጣን ፡ ያገኛል ፡ ሲል ፡ በራሱ ፡ አሳብ ፡ ወይም ፡ ከዐዪ ፡ ልብን ፡ ድንግል ፡ ተልክ ፡ ይሁን ፡ ይኸንኑ ፡ ቃል ፡ ተናግሮ ፡ ነበር ፤

እንደዚሁም ፡ ወደ ፡ ሊስቦን ፡ በደረሰ ፡ ጊዜ ፡ የፖርቱጊዝ ፡ መንግሥት ፡ በጋማሹ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ ገዥነት ፡ በወደቦቿ ፡ በምጥዋና ፡ በኤርትራም ፡ ላይ ፡ ጥቅምን ፡ ያገኛል ፡ ብሎ ፡ ነበርና ፤ አሁንም ፡ አባትዎ ፡ እንደ ፡ ሰጡት ፡ ተስፋ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ገሚሱ ፡ ለፖርቱጊዝ ፡ መንግሥት ፡ ይሰጥ ። የኢትዮጵያም ፡ ቤተክርስቲያን ፡ አቡን ፡ ከእስክንድርያ ፡ መምጣቱ ፡ ቀርቶ ፡ ከሮማ ፡ ይምጣ ፡ እኔም ፡ የመዠንመሪያ ፡ የኢትዮጵያ ፡ አቡን ፡ ልሁን ፡ ብሎ ፡ ገና ፡ ግራኝ ፡ ሳይሞት ፡ ከዐዘ ፡ ገላውዴዎስ ፡ በተገናኙ ፡ ጊዜ ፡ አንሥቶላቸው ፡ ንጉሠ-ም ፡ በፍጹም ፡ ይህ ፡ ሁለቱ ፡ አሳብ ፡ አይቻልም ፡ ብለውት ፡ የነበረውን ፡ ግራኝ ፡ ከሞተ ፡ በኋላና ፡ ይልቁንም ፡ እንደ ፡ ተለመደ ፡ ግብጻዊ ፡ አቡን ፡ ለጳጳስነት ፡ ከእስክንድርያ ፡ በመጡ ፡ ጊዜ ፡ ክርክሩን ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ቀሰቀሰ ፤ እርሳቸውም ፡ መዠንመሪያ ፡ እንደ ፡ ሰጡት ፡ መልስ ፡ ወዳጅ ፡ ለወዳጁ ፡ እንደሚረዳዳ ፡ እንደዚሁ ፡ ክርስቲያኑ ፡ የፖርቱጊዝ ፡ መንግሥት ፡ ለክርስቲያኒቱ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ርዳታ ፡ በደረገበት ፡ ምክንያት ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ አርቶዶክሳዊ ፡ ሃይማኖቱን ፡ ወደ ፡ ከቶሊክነት ፡ ለማዛወር ፤ ከመንግሥቱም ፡ ገሚሱን ፡ መሬት ፡ ቄርጦ ፡ ለመስጠት ፡ አይችልም ፡ ብለው ፡ የመጨረሻውን ፡ መልስ ፡ ሰጡት ። ከሊቃውንቱም ፡ ወገን ፡ አባ ፡ ዝክሬና አባ ፡ ጳውሎስ ፡ ስለ ፡ ተዋሕዶ ፡ ሃይማኖትና ፡ ወደ ፡ ከቶሊክ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ለመደባለቅም ፡ እንደማይቻል ፡ አጥብቀው ፡ ተከራክሩት ። እርሱም ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ተቁጥቶ ፡ ስድብ ፡ እየጨመረ ፡ በኅይል ፡ ሲናገር ፡ የአልፍኝ ፡ አሸከሮችና ፡ ፖርቱጊዞች ፡ ከንጉሠ ፡ ሬት ፡ ጎትተው ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ አወጡት ፡ በዚህ ፡ ሥራው ፡ ቤርሙዴዝ ፡ በእስራት ፡ ስም ፡ ወደ ፡ ከፋ ፡ ተልክ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ በዲያዝ ፡ እግር ፡ የተሾመው ፡ ኦሪዮስ ፡ ሱዛ ፡ ንጉሠ-ን ፡ ስለ ፡ ለመናቸው ፡ ከዚያ ፡ ተለቀቀና ፡ ከሥር ፡ (ወይም ፡ ከስድስት) ፡ ፖርቱጊዞች ፡ ጋራ ፡ በደቡብና ፡ በጎአ ፡ በሀንድ ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ ወዳገሩ ፡ ወደ ፡ ፖርቱጋል ፡ ተመለሰ ።

የፖርቱጊዞች ፡ አለቃ ፡ ኦሪዮስ ፡ ዲያዝ ፡ በሬት ፤ በኋላም ፡ ኦሪዮስ ፡ ሱዛና ፡ ገሚሶቹ ፡ ፖርቱጊዞች ፡ ንጉሠ ፡ ዐዘ ፡ ገላውዴዎስ ፡ በዚህ ፡ ባገርና ፡ በሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ እውነትና ፡ የሚገባ ፡ ክርክር ፡ እንደ ፡ ያዙ ፡ ገልጸው ፡ በሳብና ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ከንጉሠ ፡ ጋራ ፡ ተባብረው ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ ከወገናቸው ፡ ከቤርሙዴዝ ፡ አሳብ ፡ ጋራ ፡ በሳብ ፡ አልተደረሱም ፡ ነበር ።

ንጉሠ-ም ፡ የቀሩት ፡ ሲሄዱ ፡ እርሳቸውንና ፡ ኢትዮጵያን ፡ መርጠው ፡ ለቀሩት ፡ ፖርቱጊዞች ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ቸርነት ፡ አደረጉላቸው ።

- 1| ከግራኝ ፡ መሐመድ ፡ የተማረከውን ፡ ወርቅና ፡ ሀብት ፡ ለቀሩትና ፡ ለተመለሱትም ፡ አደጋቸው ።
- 2| በግብርም ፡ ጊዜ ፡ በበዓልም ፡ ቀን ፡ እከፍታ ፡ ቦታ ፡ እንዲቀመጡ ፡ አደረጉ ።
- 3| ሰፋሬም ፡ መሬት ፡ ለያንዳንዳቸው ፡ ሰጥተው ፡ በለጉለት ፡ አደረጋቸው ።

እነሱም ከሄዱት ፡ በቀር ፡ የቀሩት ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ፡ በተደረገላቸው ፡ ደግ ፡ ሥራ ፡ ደስ ፡ ተሰኝተው ፡ ከወይዘተሩም ፡ እየመረጡ ፡ በሚሰጡት ፡ አግብተው ፡ በደስታ ፡ ተቀመጡ ። ይልቁንም ፡ አለቃቸው ፡ አሪዩስ ፡ ዲያዝ ፡ ከመሞቱ ፡ በፊት ፡ ወደ ፡ አርቶዶክስ ፡ ሃይማኖት ፡ ዞሮ ፡ ስሙ ፡ ማርቆስ ፡ ተብሎ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ለንጉሠ ፣ አገልጋይና ፡ ወዳጅ ፡ ሆኖ ፡ ነበር ። በመጨረሻውም ፡ ከንጉሠ ፡ ጦር ፡ ጋራ ፡ ሆኖ ፡ ከሸፈቱ ፡ ጋሎች ፡ ጋራ ፡ ሲዋጋ ፡ ሞተ ። በር ሱም ፡ እግር ፡ እላይ ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ አሪዩስ ሱዛ ፡ ተሾሞ ፡ እርሱም ፡ እንደ ፡ ሹመት ፡ አባቱ ፡ የንጉሠ ፡ ባለሟል ፡ ነበር ።

ቤርሙዴዝ ፡ ቀድሞ ፡ ከሻቹ ፡ ከዐፄ ፡ ልብነ ፡ ደንግል ፡ እንደ ፡ ተሰ ጠው ፡ ተሰፋ ፡ እኔም ፡ ጳጳስ ፡ ልሁን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንም ፡ ከቶሊካዊት ፡ ትሁን ፡ ብሎ ፡ ንጉሠንም ፡ ዘለፋና ፡ ስድብ ፡ እየጨመረ ፡ በድ ፍረት ፡ እየተናገረ ፡ በደረገው ፡ ክርክር ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ከተነሡ ፡ ታሪክ ፡ ጸሐ ፊዎች ፡ ውስጥ ፡ እነ ፡ ሉዶልፍ ፡ እነ ፡ ብሩስ ፡ እነ ፡ ባሌት ፡ የማይገባ ፡ ሥራ ፡ መሥራቱን ፡ እየገለጹ ፡ ነቅፈውታል ። ዐፄ ፡ ገላውዴዎስንም ፡ ያገራቸውን ፡ ሙሉ ፡ ነፃነትና ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያናቸውን ፡ ሃይማኖት ፡ ለመጠበቅ ፡ በሚገባ ፡ ተከራክረ ሞል ፡ እያሉ ፡ ጽፈዋል ። ዠን ፡ ባቲስት ፡ ኩልቦ ፡ የሚባሉት ፡ የካቶሊክ ፡ ሚሲዮናዊ ፡ ግን ፡ ያበቃቸውን ፡ ቃል ኪዳን ፡ በመጠበቅ ፡ ፈንታ ፡ ያፈረሱት ፡ ዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ይነቀፋሉ ፡ እንጂ ፡ ቤርሙዴዝ ፡ አይነቀፍም ፡ ሲሉ ፡ ጽፈዋል ። የፖሊቲክና ፡ የሃይማኖት ፡ ታሪክ ፡ ከሚባለው ፡ መጽሐፋቸው ፡ ጀምረውን ፡ ሆሊም ፡ ከጆጆ ፡ እስከ ፡ ጆጆ፬ ፡ ገጽ ፡ ያለውን ፡ ተመልከት ።

እርሳቸውም ፡ ይህን ፡ መጻፋቸው ፡ የሃይማኖትና ፡ የቅስና ፡ ጓደኛቸውን ፡ ለመደገፍ ፡ ያደረጉት ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ሕዝቡና ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ድንገት ፡ የቤርሙዴዝ ፡ አሳብ ፡ ተፈጽሞ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሃይማኖት ፡ ወደ ፡ ካቶሊክነት ፡ ተለውጦ ፡ አገርም ፡ ተቁርጦ ፡ የተሰጠ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ከግራኝ ፡ ጊዜ ፡ የበለጠ ፡ ሁከት ፡ ተነሥቶ ፡ ይሸበራል ፡ እንጂ ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ አንቀበልም ፡ እያሉ ፡ ሲያስቡ ፡ ንጉሠ ፡ ማንኛውንም ፡ ተከራክረው ፡ ነገሩ ፡ በግድም ፡ በውድም ፡ በሰላም ፡ ስላለቀ ፡ ደስታ ፡ ሆነና ፡ ግማሹ ፡ ወደ ፡ ሰላማዊ ፡ ተግባሩ ፡ መመለስ ዠመረ ።

ፖርቱጊዞች ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ክርስቲያናዊ ፡ ወገን ለሆነው ፡ ለኢትዮ ጵያ ፡ መንግሥት ፡ የረዱት ፡ እንግሊዞች ፡ በሺሕ ፡ ህጃፎ፣ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከረ ዱት ፡ ርዳታ ፡ ጋራ ፡ የሚገናኝበትና ፡ የሚለያይበት ፡ መንገድ ፡ አለው ። የሚለያይበት ፡ የእንግሊዝ ፡ ርዳታ ፡ ከባሕር ፡ ማዶ ፡ ለመጣ ፡ ለውጭ ፡ ጠላት ፡ በመሆኑ ፡ የፖርቱጊዞች ፡ ርዳታ ፡ ግን ፡ ምንም ፡ በሃይማኖትና ፡ በጎሣ ፡ ቢለያይ ፡ የአጻልና ፡ የሱማሌ ፡ ሕዝብ ፡ ከክርስቲያኑ ፡ የማራና ፡ የትግሬ ፡ ሕዝብ ፡ ጋራ ፡ በዘር ፡ በወሰን ፡ የሚገናኝ ፡ በኢትዮጵያዊነቱም ፡ ከሚመሳሰለው ፡ ሕዝብ ፡ ጋራ ፡ በተደረገው ፡ ውስጣዊነት ፡ ባለው ፡ ጦር

ነት ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። የሁለቱ ፡ መንግሥታትና ፡ ርዳታ ፡ የሚገናኝበትን ፡
 መንገድ ፡ ደግሞ ፡ የፈለግን ፡ እንደሆን ፡ የእንግሊዝን ፡ ርዳታ ፡ የሰበልን ፡
 ጀርመንና ፡ ኢጣሊያ ፡ ተባብረው ፡ በእንግሊዝና ፡ በንደኞቹ ፡ ላይ ፡ በጦርነ
 ትም ፡ በጥቅምም ፡ በመነሣታቸው ፡ ሲሆን ፡ የፖርቱጋልንም ፡ ርዳታ ፡ የጨ
 መረልን ፡ የቱርክ ፡ መንግሥት ፡ በየወደቦቹ ፡ ላይ ፡ በሚገኘው ፡ ጥቅም ፡
 ከፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ እየተዋጋ ፡ በመፍከከሩ ፡ ነው ። ዋናው ፡
 የርዳታው ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ ሲሆን ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ከግራኝ ፡ መሐ
 መድ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ሲዋጋ ፡ ፖርቱጊዞች ፤ በኋላኛው ፡ ዘመን ፡ ደግሞ ፡
 ከኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ሲከራከር ፡ እንግሊ
 ዞች ፡ ሲረዱ ፡ በጦርነቱ ፡ መጨረሻ ፡ ጊዜ ፡ ከሁለቱም ፡ ረዳቶች ፡ ወገን፡
 በግልጽም ፡ በምስጢርም ፡ ክብርና ፡ ጥቅምን ፡ ለማግኘት ፡ ክርክር ፡ ቢቀ
 ርብ ፡ የሚያስደንቅ ፡ አይደለም ፡ የሃይማኖትም ፡ የቃል ፡ ኪዳንም ፡ መተሳ
 ሰር ፡ ቢኖር ፡ ያለልዩ ፡ ጥቅም ፡ አንዱ ፡ ሌላውን ፡ ሊረዳው ፡ አለመቻሉ ፡
 ምን ፡ ጊዜም ፡ የታወቀና ፡ የተለመደ ፡ ነው ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ ግን ፡ በየጊዜው ፡ የሚነሡት ፡ የኢትዮጵያ ፡ መሪዎች ፡
 ሀ ርዳታ ፡ የሚመጣበትን ፡ አሳብ ፡ ማወቃቸው ፡

ለ| በርዳታው ፡ ለመጠቀም መቻላቸው ፡

ሐ| ከጦርነቱም ፡ በኋላ ፡ ርዳታው ፤ የሚያስከትለውን ፡ መዘዝ ፡ ለማጥፋት
 በጥብቅ ፡ መከራከራቸው ፡

መ| ከክርክሩም ፡ በኋላ ፡ አገራቸውን ፡ ከወረራም ፡ ከችግርም ፡ አድነው ፡
 ሙሉውን ፡ ነፃነት ፡ ለመጠበቅ ፡ መቻላቸው ፡ ያስመሰግናቸዋል ።

ሠ| ኢትዮጵያም ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ለደኅንነት ፡ ሰብብና ፡ ምክንያት ፡ ስለ
 ሚያጋጥማት ፡ ዕድላምነቷ ፡ ደስ ፡ ያሰኛል ።

ወደዋናው ፡ አሳብ ፡ እንመለስ ። እንግዲህ ፡ የፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡
 የላከው ፡ ርዳታ ፡ ከዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ጋራ ፡ ተባብሮ ፡ በደረገው ፡ ትግል ፡
 ግራኝ ፡ ከነሠራዊቱ ፡ ሲወድቅ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ አሳብና ፡ ምኞት ፡ ከልብ ፡
 በይጠፋ ፡ የፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ በመንግሥቱ ፡ ላይ ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡
 ጳጳስ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክህነት ፡ ላይ ፡ ሥልጣን ፡ እናግኝ ፡ በማለት፡
 ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ አጥብቀው ፡ መከራከርም ፤ መዋጋትም ፡ አልፈለጉም ።
 ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ያንዱ ፡ ሰው ፡ የቤርሙዴዝ ፡ ወይም ፡ የጥቂት ፡ ንደኞቹ ፡
 አሳብ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ እንኳን ፡ ቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ የመጡት ፡ አብዛኞቹ ፡
 ፖርቱጊዞች ፡ እንኳ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ አልጸኑበትም ፡ ከነርሱም ፡ መካከል ፡ አላይ ፡
 እንደ ፡ ገለጸነው ፡ ወደ ፡ ዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ እየተደረሱ ፡ ወገናቸውን ፡ ቤር
 ሙዴዝን ፡ ይከራከሩት ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

ነገር ፡ ግን ፡ በበላይ ፡ ሥልጣን ፡ አግኝቶ ፡ መግዛትና ፡ ሃይማኖትን ፡ እንደ ፡
ልብ ፡ ለማስፋፋት ፡ የተሞከረው ፡ በይቻልም ፤ በሰላምና ፡ በወዳጅነት ፡ ገብቶ ፡ የከ
ቶሊክን ፡ ሃይማኖት ፡ ለመመሥረት ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ምዕራፍ ፡ እንደሚያስረ
ዳን ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ብዙ ፡ ሚሲዮናውያን ፡ ልከዋል ።

ምዕራፍ ፡ ፳፭ ።

አዲስ ፡ ስለ ፡ መጡት ፡ ሚሲዮናውያን ።

ዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ የግራኝን ፡ ጦር ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ መንግሥታቸውን ፡
ከደላደሉ ፡ በኋላ ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ ሰላማዊ ፡ ሥራው ፡ እንዲመለስ ፡ አደ
ረጉ ፤ ወታደር ፡ የሆነው ፡ ወገን ፡ ግን ፡ የተረፈውን ፡ የግራኝን ፡ ጦር ፡ እንዲከ
ታተል ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጡ ። በግራኝ ፡ ጊዜም ፡ የፈረሱትና ፡ የተቃጠሉት ፡ አብያተ ፡
ክርስቲያናትና ፡ ገዳማት ፡ ተመልሰው ፡ እንዲሠሩ ፡ ትእዛዝ ፡ በያለበት ፡ እስተ
ላለፉ ። በማራ ፡ ሣይንትም ፡ የተደባበ ፡ ማርያምን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በማረ ፡
ጌጥ ፡ ራሳቸው ፡ አሠሩ ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ ቤርሙዴዝ ፡ ከዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ተጣልቶ ፡ ወዳገሩ ፡
ከተመለሰ ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ ከቶሊክ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መስፋፋት ፡ የተደከመው ፡
ድካም ፡ በከንቱ ፡ እንዳይቀር ፡ በቤርሙዴዝ ፡ ፈንታ ፡ ዐመላቸውና ፡ ትምህር
ታቸው ፡ ክርሱ ፡ የተሻሉ ፡ ሚሲዮናውያን ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ የከቶ
ሊክን ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲያስፋፉ ፡ በማለት ፡ የፖርቱጋል ፡ ንጉሥና ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡
ጳጳስ ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ መመካከር ፡ ገጥመዱ ።

ላገባብም ፡ እንዲመኙ ፡ ሲሉ ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ፫ኛ ፡ ጳውሎስ ፡ ወደ ፡
ኢትዮጵያ ፡ ሚሲዮናውያንን ፡ ከመላካቸው ፡ በፊት ፡ ሮማ ፡ ቅዱስ ፡ እስጢፋኖስ ፡
ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አጠገብ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቋንቋና ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ጉዳይ ፡
ያገሩ ፡ ባህልና ፡ ልማድ ፡ የሚጠናበት ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ እንዲከፈት ፡ አድርገው ፡
ነበር ። በዚህም ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ብዙ ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ሰዎች ፡ እየተመ
ረጡ ፡ ገብተው ፡ ያጠኑ ፡ ነበር ። ከነሱም ፡ ውስጥ ፡ ገን ፡ አኔዝ ፡ ባሬቶ ፡
አንድሬ ፡ አቪዬዶ ፡ ሚልክዎሪ ፡ ካርኔሮ ፡ የሚባሉ ፡ ከፀሥር ፡ ሌሎች ፡ ሚሲዮ
ናውያን ፡ ጋራ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ ወንጌል ፡ እንዲሰብኩና ፡ እንደ ፡
ሊቀ ፡ ጳጳሱም ፡ አሳብ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አለቆች ፡ እንዲሆኑ ፡
በ፫ኛ ፡ ጳውሎስ ፡ ተከታይ ፡ በዩልዮስ ፡ ፫ኛ ፡ የሊቀ ፡ ጳጳስና ፡ ዘመን ፡ ተመረጡ ።
ከነዚህም ፡ በመገገመሪያ ፡ ስሙ ፡ የተጠራውን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፓትርያርክ ፡ (በትረ ፡
ያሬክ) ፡ ብለው ፡ በራሳቸው ፡ አሳብ ፡ ሾሙት ፡ እንደዚህም ፡ ቀጥለው ፡ ያሉት ፡
የመገገመሪያው ፡ ፓትርያርክ ፡ ቢሞት ፡ እንደየማዕረጋቸው ፡ በሹመት ፡ እንዲከተ
ሉት ፡ አድርገው ፡ የኤጲስ ፡ ቆጶስነት ፡ ማዕርግ ፡ ሰጥተው ፡ አሰናበቷቸው ፡ የነ
ሱም ፡ ክፍላቸው ፡ ኢየሱሳውያን ፡ (ጄሱዩት) ፡ ከተባሉት ፡ ወገን ፡ ናቸው ።

ሚሲዮናውያኖቹ ፣ ከሮማ ፣ ተነሥተው ፣ ባ፩ ፣ ሺሕ ፣ ፭፻፵፰ ፣ ዓ፡ ም፡ በመ
ጋቢት ፣ ወር ፣ ህንድ ፣ ደረሱ ፣ የህንድም ፣ አገረ ፣ ገዥ ፣ ደብዳቤ ፣ ለዐሪ ፣ ገላ
ውዴዎስ ፣ አስቀድሞ ፣ ቀጥሎም ፣ ሚሲዮናውያኑን ፣ ከብዙ ፣ ገጸ ፣ በረከት ፣ ጋራ ፣
ላካቸውና ፣ መጥተው ፣ ከንጉሡ ፣ ጋራ ፣ ተገናኙ ፣ ንጉሡ ፣ ዐሪ ፣ ገላውዴዎስም ፣
የፖርቱጋል ፣ መንግሥት ፣ በቅርብ ፣ ጊዜ ፣ በደረገው ፣ የወታደር ፣ ርዳታው ፣
ውለታ ፣ ምክንያት ፣ የመጡትን ፣ ኢየሱሳውያን ፣ በመልካም ፣ አቀባበል ፣ ተቀብ
ሏቸው ። ሲመጡም ፣ የመዠመሪያው ፣ ፓትርያርክ ፣ ቀርቶ ፣ እንድርያስ ፣ አቢ
ዬዶ ፣ ፓትርያርክ ፣ ሆኖ ፣ ነበር ።

ጥቂት ፣ ቀንም ፣ ውለው ፣ እንዳደሩ ፣ በእንግዶቹና ፣ ከግብጽ ፣ በመጡት ፣
በሊቀ ፣ ጳጳሱ ፣ በአቡነ ፣ ዮሴፍ ፣ እንደዚሁም ፣ በኢትዮጵያውያኑ ፣ ሊቃውንት ፣
መካከል ፣ የሃይማኖት ፣ ክርክር ፣ ተነሣ ። እነዚያ ፣ የካቶሊክን ፣ ሃይማኖትና ፣ የሮ
ማን ፣ ሊቀ ፣ ጳጳስ ፣ ሥልጣን ፣ በኢትዮጵያ ፣ ለማስገባት ፣ እነዚህም ፣ የኦርቶዶ
ክስ ፣ ሃይማኖትንና ፣ የእስክንድርያ ፣ ሊቀ ፣ ጳጳስን ፣ ሥልጣን ፣ በመከላከል ፣
ብዙ ፣ መጽሐፍ ፣ እየጠቀሱ ፣ ብዙ ፣ ቀን ፣ ሲከራከሩ ፣ ቁዩ ። በዚህም ፣ መካከል ፣
የነፍስና ፣ የአካል ፣ መዋሐድ ፣ ጉዳይ ፣ ተነሥቶ ፣ ሲከራከሩበት ፣ ነበር ።

ንጉሡም ፣ የሁለቱ ፣ ወገን ፣ ጉዳይ ፣ በጉባኤ ፣ እንዲታይ ፣ አድርገው ፣ በጉ
ባኤውም ፣ ራሳቸው ፣ ተቀምጠው ፣ ጠብ ፣ ሳይቀሰቀስ ፣ ነገሩ ፣ በሰላም ፣ እንዲ
ያልቅ ፣ ይጥሩ ፣ ነበር ። በመጨረሻም ፣ በቂስጠንጢዮስ ፣ ዘመን ፣ ፫፻፲፰ቱ ፣ ሊቃ
ውንት ፣ ከቂረጡት ፣ ቀኖናና ፣ እምነት ፣ ከኦርቶዶክስ ፣ ሃይማኖታችን ፣ ግራም ፣
ቀኝም ፣ አንልም ፣ ለማለት ፣ «ጸሎተ ፣ ሃይማኖትን ፣ . . . . .» አንብበው ፣
ከዚህ ፣ ከባቶቻችን ፣ ሃይማኖት ፣ በፍጹም ፣ አንወጣም ፣ ብለው ፣ የመጨረሻውን ፣
ቅርጥ ፣ አሳብ ፣ ንጉሡም ፣ ሊቃውንቱም ፣ ለሚሲዮናውያኑ ፣ ነገሯቸው ። እነሱም ፣
እያደር ፣ በስብከት ፣ እንገባለን ፣ በማለት ፣ ለጊዜው ፣ የሃይማኖቱን ፣ ክርክር ፣
አቆሙና ፣ ስብከታቸውን ፣ ብቻ ፣ እንዲቀጥሉ ፣ አስፈቅደው ፣ ጉባኤው ፣ ተብተነ ።
ይሁን ፣ እንጂ ፣ ንጉሡ ፣ ምንም ፣ ኦርቶዶክሳዊ ፣ ሃይማኖታቸውን ፣ በይለውጡ ፣
ለሚሲዮኖቹ ፣ በዚያ ፣ ጊዜ ፣ በደረገት ፣ መልካም ፣ አስተያየትና ፣ አቀራረብ ፣
ከሊቀ ፣ ጳጳሱና ፣ ከቀሳውስቱ ፣ ወገን ፣ ሃይማኖታቸውን ፣ ወደ ፣ ካቶሊክነት ፣ ለው
ጠዋል ፣ እየተባሉ ፣ ከመታማት ፣ አልዳኑም ።

ምዕራፍ ፣ ፳፯ ።

ስለ ፣ ገራድ ፣ ዐሊ ፣ መማረክና ፣ ስለ ፣ አቤቶ ፣ ሚናስ ፣ መመለስ ፣-ስለ ፣ ኑር ፣
መሐመድ ፣ አነሣሥና ፣ ስለ ፣ ዐሪ ፣ ገላውዴዎስ ፣ ዕረፍት ።

ዐሪ ፣ ገላውዴዎስ ፣ የተደባበ ፣ ማርያምን ፣ የመከነ ፣ ሰማዕትን ፣ አብያተ ፣
ክርስቲያናት ፣ ሥራ ፣ ካሠሩ ፣ በኋላ ፣ ቀጥሎ ፣ በጎጃም ፣ የምትገኘውን ፣ የደብረ ፣
ወርቅ ፣ ማርያምን ፣ ቤተ ፣ ክርስቲያን ፣ ሥራ ፣ ሲያሠሩ ፣ ነበር ። በዚሁ ፣ ጊዜ ፣
ውስጥ ፣ የግራኝ ፣ መሐመድ ፣ መሞት ፣ በኢትዮጵያ ፣ የጦርነቱን ፣ ሁኔታ ፣ በሙሉ ፣

(1) ኩልቦ ፣ በዚህ ፣ ስም ፣ ራንታ ፣ ወራን ፣ ዶታ ፣ የግል ፣ ስም ፣ ይሰጣሉ ።

ሊደመስሰው ፡ አልቻለም ። እንዲያውም ፡ የግራኝ ፡ መሞትና ፡ የዐዪ ፡ ገላውዴ
 ዎስ ፡ አሸናፊነት ፡ በአዳሎችና ፡ በሐረርጌዎች ፡ ዘንድ ፡ ቀጭትንና ፡ በቀልን ፡ በሰ
 ፊው ፡ ቀስቅሶ ፡ ነበር ። ከዚህ ፡ የተነሣ ፡ ለመገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በሺሕ ፡ ፳፻፶፩ ፡ ዓ፡ ም፡
 ላይ ፡ ገራድ ፡ ዐሊ ፡ በሚባለው ፡ በሚቹ ፡ በግራኝ ፡ መሐመድ ፡ ልጅና ፡ ዑመር ፡ ዲን ፡
 ባራክት ፡ (1) በሚባል ፡ ሠልጣን ፡ የሚመሩ ፡ እስላሞች ፡ ዳዋሮ ፡ መጥተው ፡ ከን
 ጉሠ ፡ ወታደሮች ፡ ጋራ ፡ ጦርነት ፡ አደረጉ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ድል ፡ ሆነው ፡ ሁለቱ ፡
 መሪዎች ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ እጅ ፡ ተማረኩ ። የዚህም ፡ ወሬ ፡ ሐረር ፡ ባሉት ፡ እስ
 ላሞች ፡ ዘንድ ፡ ታላቅ ፡ ድንጋጤን ፡ ፈጠረ ። ይልቁንም ፡ የግራኝ ፡ መሐመድ ፡
 ባለቤት ፡ ባቲ ፡ ድል ፡ ወንበራ ፡ ልጄ ፡ ገራድ ፡ ዐሊ ፡ ከተማረከ ፡ እንግዲህ ፡ ይሞ
 ትብኛል ፡ ስትል ፡ አጥብቃ ፡ ተጨነቀች ። ስለዚህ ። ምጥጥ ፡ ለሚገኙት ፡ ለቱርክ ፡
 ባለሥልጣኖች ፡ እባካችሁ ፡ ከዐዪ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ጋራ ፡ ተላልካችሁ ፡ በዕርቅ ፡
 ልጄ ፡ እንዲመለስ ፡ አድርጉልኝ ፡ ብላ ፡ ተላላክች ፡ እነሱም ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ ከን
 ጉሠ ፡ ጋራ ፡ ተላልከው ፡ ከተስማሙ ፡ በኋላ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በምርከ ፡ ሄደው ፡
 የነበሩት ፡ አቤቶ ፡ ሚናስና ፡ እኅታቸው ፡ ሮማን ፡ ወርቅ ፡ ከተሸጡበት ፡ አገር ፡
 ከየመን ፡ ለዐዪ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ተመልሰው ፡ ስለ ፡ መጡ ፡ እንዲሁም ፡ በንጉሠ ፡
 ፈቃድ ፡ ዐሊ ፡ ገራድና ፡ ዑመር ፡ ዲን ፡ ተለቀው ፡ በሰላም ፡ ወደ ፡ ዘመዶቻቸው ፡
 ሄዱ ። በዚህም ፡ ስምምነት ፡ ዐዪ ፡ ሚናስን ፡ ለማስመለክ ፡ ሺሕ ፡ ወቂት ፡ ወርቅ ፡
 ዐዪ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ጨምረዋል ፡ ይባላል ። ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ተመልከት ።

* * *

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በሺሕ ፡ ፳፻፶፪ ፡ ዓ፡ ም፡ ኑር ፡ መሐመድ ፡ (ኑር ፡ ኢብን ፡
 ሙቃሂድ) ፡ የሚባል ፡ የግራኝ ፡ መሐመድ ፡ የአጎት ፡ ልጅ ፡ ተነሥቶ ፡ የሐረርና ፡
 ያከባቢው ፡ እስላሞች ፡ ሁሉ ፡ አለቃ ፡ አድርገውት ፡ ነበር ። እርሱም ፡ የወደቀ
 ውን ፡ የግራኝ ፡ መሐመድን ፡ መንግሥት ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ያቆማል ፡ ብለው ፡ እስላ
 ሞች ፡ ሁሉ ፡ ተስፋ ፡ አደረጉት ። በጊዜውም ፡ የሐረርን ፡ ግንብ ፡ ስላሠራ ፡
 ዝናው ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ ተስፋፋ ።

ባቲ ፡ ድል ፡ ወንበራ ፡ ባሏ ፡ ግራኝ ፡ መሐመድ ፡ በዘንተራ ፡ (ደንቢያ) ፡
 ከሞተ ፡ በኋላ ፡ በሽሽት ፡ ሐረር ፡ ገብታ ፡ የባሏን ፡ ደም ፡ የሚበቀልላት ፡ አጥብቃ ፡
 ትፈልግ ፡ ነበር ። ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ያባቷን ፡ የማኅፋድን ፡ ደቦኛ ፡ ዐዪ ፡ ልብን ፡
 ድንግልን ፡ በመገመሪያው ፡ ባሏ ፡ በግራኝ ፡ እንደ ፡ ተበቀለች ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡
 የባሏን ፡ የግራኝን ፡ ደም ፡ በወጣቱ ፡ በኑር ፡ ለመበቀል ፡ አስባ ፡ አያደር ፡ በፍ
 ቅር ፡ መንገድ ፡ ስባ ፡ ወዳጅ ፡ አደረገችው ። ወዳጅነታቸውም ፡ እየጸና ፡ ሲሄድ ፡
 በመጨረሻ ፡ ጋብቻ ፡ ጠየቃት ። እርሷም ፡ የዐዪ ፡ ገላውዴዎስን ፡ ራስ ፡ ቁርጠኝ ፡
 የሚቹን ፡ ባሌን የግራኝ ፡ መሐመድን ፡ ደም ፡ ትበቀልልኝ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ማልል
 ኝና ፡ ላግባኝ ፡ አለችው ። እርሱም ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ባቲ ፡ ድል ፡ ወንበራን ፡
 ከልቡ ፡ ስለ ፡ ወደዳት ፡ በሌላውም ፡ ወገን ፡ ማቶ ፡ ግራኝ ፡ አጎቱ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡

በዚህም ፡ ላይ ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ በነበረው ፡ የሃይማኖትና ፡ የነገድ ፡ ልዩነት ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ ላይ ፡ ቁምና ፡ በቀል ፡ ስላደረገበት ፡ በደስታ ፡ ሊበቀል ፡ ማለፍ ፡ በደንብ ፡ አገባት ። እርሷም ፡ ከፍጥረቷ ፡ ምንም ፡ ሴት ፡ ብትሆን ፡ እንደነ፡ ክሌዎጋትር ፡ የግብጽ ፡ ንግሥት ፡ እንደነ፡ እቴጌ ፡ ጣይቱ ፡ የዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ባለቤት ፡ የወንድነትና ፡ የመቄጨት ፡ ባሕርይ ፡ ነበራት ፤ ስለዚህ ፡ በበኩሉዋ ፡ የቀሩት ፡ ባላባቶችና ፡ ሕዝቦች ፡ በርሱ ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ ለዚህ ፡ ጦርነት ፡ እንዲተባበሩ ፡ በሥራም ፡ በምክርም ፡ ደገፈችውና ፡ ኑር ፡ ዐፄ ፡ ገላውዴዎስን ፡ ለመውጋትና ፡ ለመጣል ፡ ታላቅ ፡ ድርጅት ፡ አደረገ ።

ያገራችንን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ስንመለከት ፡ የኑር ፡ መሐመድን ፡ አነሣሥ ፡ በሃይማኖት ፡ መለወጥ ፡ ምክንያት ፡ አድርጎት ፡ እናገኛለን ። እርሱም ፡ እንደዚህ ፤ ይላል ፡ «ዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ የካቶሊክ ፡ ጳጳስ ፡ ከጀርመን ፡ (ከሮማን?) ፡ አገር ፡ አስመጥተው ፡ ከሆኑ ፡ ሁሉ ፡ የሮም ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲይዝ ፡ ስላደረጉ ፡ እግዚአብሔር ፡ ተቁጥቶ ፡ ኑር ፡ መሐመድን ፡ አስነሣባቸው ፡ «በኋላም ፡ ኑር ፡ ሊገጥማቸው ፡ በመጣ ፡ ጊዜ ፡ ለመሳፍንቱና ፡ ለመኳንንቱ ፡ ለሊቃውንቱ ፡ ምን ፡ ይሻላል ። ልዋጋ ፡ ወይስ ፡ ልሽሽ ፡ ሊሉ ፡ አማካሪ ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ ከደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ አባ ፡ ዮሐንስ ፡ ከደብረ ፡ ማርያም ፡ አባ ፡ መቃርስ ፡ መጥተው ፡ ከሰማይ ፡ መንግሥትና ፡ ከምድር ፡ መንግሥት ፡ ምረጥ ፤ . . . . . የሸሸኸ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ተመልሰኸ ፡ ትነግሣለኸ ፡ ግን ፡ በነፍስኸ ፡ ትጎዳለኸ ፡ በቶሎ ፡ የገጠምኸ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ግን ፡ ትሞታለኸ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ መንግሥተ ፡ ሰማያት ፡ ትገባለኸ ፡ ኑርም ፡ ካንተ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ አይፈልግምና ፤ አንተ ፡ ስትሞት ፡ ክርስቲያኑ ፡ ሁሉ ፡ ዕረፍት ፡ ያገኛል ፡ . . . . .» አሏቸው ፡ ሲል ፡ ከዚህም ፡ እያለዋወጠ ፡ ሲተርክ ፡ እንመለከታለን ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ኑር ፡ ሠራዊቱን ፡ አዘጋጅቶ ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ መጥቶ ፡ መገሮመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ከንጉሡ ፡ እንደራሴ ፡ ጋራ ፡ ጦርነት ፡ ገጥሞ ፡ ተሸንፎ ፡ ተመለሰ ። ይኸም ፡ በሆነ ፡ ባምጅኛው ፡ ዓመት ፡ ሚስቱን ፡ ድል ፡ ወንበራን ፡ አስከትሎ ፡ ከቀድሞ ፡ በበለጠ ፡ ጎይል ፡ ተደራጅቶ ፡ ከሐረር ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ መጥቶ ፡ ፈጠጋርን ፡ (ቡልጋን) ፡ ወረረ ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ ዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ጎጃም ፡ ሆነው ፡ የደብረ ፡ ወርቅን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ያሠሩ ፡ ነበርና ፡ የዚህን ፡ ወሬ ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ በንዴት ፡ ከጎጃም ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ተሻገሩ ። ቀጥሎም ፡ ወደ ፡ ፈጠጋር ፡ መጥተው ፡ ከኑርና ፡ ከሠራዊቱ ፡ ጋራ ፡ ግንባር ፡ ለግንባር ፡ ተሰለፉ ። ነገር ፡ ግን ፡ አብዛኛው ፡ የጦር ፡ ሠራዊታቸው ፡ በያለበት ፡ ተበታትኖ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፤ ከርሳቸው ፡ ጋራ ፡ የነበረው ፡ የሠራዊቱ ፡ ቀጥር ፡ ትንሽ ፡ ነበር ፤ ስለዚህ ፡ መኳንንቱና ፡ ቤተ ፡ ዘመድ ፡ ሁሉ ፡ «ያለው ፡ ጦር ፡ ትንሽ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ አሁን ፡ መግጠማችን ፡ ቀርቶ ፡ ከፋሲካ ፡ በኋላ ፡ ሌላ ፡ ጦር ፡ ጨምረን ፡ ብንዋጋ ፡ ይሻላል» ፡ ሲሉ ፡ ምክር ፡ አቀረቡላቸው ። የሚወዷቸው ፡ ሁሉ ፡ እንደዚሁ ። እባክዎ ፡ ጃንሆይ ፡ ፋሲካን ፡ በፊት ፡ አብረን ፡ ውለን ፡ በኋላ ፡ ቢዋጉ ፡ ይሻላል ፡ እያሉ ፡ በብዙ ፡ ለመኳቸው ። ርሳቸው ፡ ግን ፡ መሞታቸውን ፡

ያውቁ፡ ኖሮ ፡ “ፋሲካን ፡ በሰማይ ፡ ከጌታዬ ፡ ከኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ጋራ ፡ እው
 ላለሁ። ፡ ብለው ፡ ፊታቸውን ፡ ሳይመልሱ ፡ ዐርብ ፡ የስቅለት ፡ ለት ፡ ጦርነቱን ፡
 ገጠሙና ፡ እጦርነቱ ፡ ማክል ፡ ገብተው ፡ ይዋጉ ፡ ዠመር ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ከጠ
 ላት ፡ ወገን ፡ በተተከሰች ፡ ጥይት ፡ ተመቱ ። እንደ ፡ ተመቱም ፡ ወታደሩ ፡ እንዳ
 ይበባ ፡ ቅሳላቸውን ፡ አስረው ፡ ወታደሮቻቸውን ፡ አያበራቱ ፡ ይዋጉ ፡ ነበር ።
 በመጨረሻ ፡ ግን ፡ የአስላሞች ፡ ፈረሰኞች ፡ መጥተው ፡ በጦር ፡ ወግተው ፡ ጨረሷ
 ቸውና ፡ በተወለዱ ፡ በ፴፯ ፡ ዓመታቸው ፤ ከሺሕ ፡ ጅጅጃ፤ አስከ ፡ ፩ ፡ ሺሕ ፡ ጅጅግ፤
 ዓ፡ ም፡ ድረስ ፡ ፲፱ ፡ ዓመት ፡ ኢትዮጵያን ፡ ገዝተው ፡ ሞቱ ። ከእርሳቸውም ፡ ጋራ ፡
 አባ ፡ ዮሐንስና ፡ የደብረ ፡ ሊባኖሱ ፡ ዕጩጌ ፡ ሞቱ ። አስላሞቹም ፡ በኑር ፡ ትእዛዝ ፡
 ከዐዒ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ሬሳ ፡ ጭንቅላታቸውን ፡ ቁርጠው ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ እንዲያ
 የው ፡ ሐረር ፡ በር ፡ እትልቁ ፡ ደጃሩ ፡ ላይ ፡ ሰቀሉት ፤ ይኸውም ፡ የባቲ ድል ፡
 ወንበራ ፡ ትእዛዝ ፡ ነው ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ አስላሞቹ ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ ቢያሸ
 ንፉ ፡ በሌላው ፡ ቀን ፡ በንጉሡ ፡ አሸከሮች ፡ ተሸንፈው ፡ ነበርና ፤ የቀረውን ፡ የን
 ጉሡን ፡ ሬሳ ፡ ከጦርነቱ ፡ በሦስተኛው ፡ ቀን ፡ ጭፍሮቻቸው ፡ ከጦርነቱ ፡ ሜዳ ፡
 ላይ ፡ አግኝተው ፡ ራሳቸው ፡ ወዳሠሩት ፡ ወደ ፡ ተድባበ ፡ ማርያም ፡ ቤተ ፡ ክርስ
 ቲያን ፡ ወስደው ፡ በክብር ፡ ቀበሯቸው ።

ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ እንደሚያስረዳ ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ በሐረርና ፡ ባውራጃው ፡
 ታላቅ ፡ ረኃብና ፡ በሽታ ፡ ተነሣ ፤ ምክንያቱንም ፡ ባቲ ፡ ድል ፡ ወንበራ ፡ ከዐዋቂ
 ምች ፡ ብትጠይቅ ፡ የክርስቲያኑን ፡ ንጉሥ ፡ የዐዒ ፡ ገላውዴዎስን ፡ ጭንቅላት ፡ በሐ
 ረር ፡ በር ፡ ስላስቀልሽ ፡ ፈጣሪ ፡ ተቁጥቶ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ መለሱላት ፤ ከዚያ ፡
 በኋላ ፡ ጭንቅላታቸውን ፡ አስወርዳ ፡ በነጋዴዎች ፡ እጅ ፡ ወደ ፡ አንጾኪያ ፡ ላከችውና ፡
 በክብር ፡ ተቀመጠ ።

ኑር ፡ የጦርነቱን ፡ ድል ፡ አግኝቶ ፡ የዐዒ ፡ ገላውዴዎስን ፡ ራስ ፡ ቁርጠ ፡
 ለባለቤቱ ፡ ለድል ፡ ወንበራ ፡ በማሳየቱ ፡ ሚስቱና ፡ የአዳል ፡ የሐረር ፡ አስላሞች ፡
 በጉብዝናው ፡ አደነቁት ፤ የግራኝንም ፡ ደም ፡ ተበቀለ ፡ ብለው ፡ ምስጋናም ፡
 ክብርም ፡ አቀረቡለት ።

በዚህም ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ ወገን ፡ ዐዒ ፡ ገላውዴዎስ ፡ በፈቃዳቸው ፡ ዓርብ ፡
 ቀን ፡ በመሞታቸው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ተገጠመላቸው ።

- ዐዒ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ጌታን ፡ ተከተለ ፤
- ፋሲካውን ፡ ሳይውል ፡ ዓርብ ፡ ተሰቀለ ።
- ጌታውም ፡ ሳይረሳው ፡ የፋሲካ ፡ ለታ ፡
- አስጠርቶ ፡ አበላው ፡ ከጧት ፡ አስከ ፡ ማታ ።
- ዐዒ ፡ ገላውዴዎስ ፡ እንደ ፡ ዮሐንስ ፡
- ባሕር ፡ ዳሩን ፡ ዞረ ፡ ሸዋ ፡ ሲመለስ ፡
- አንጾኪያ ፡ ታየ ፡ ብርሃንን ፡ ሲለብስ ። (1)

ዐፂ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በመሠረቱ ፡ የፖርቱጋሎች ፡ ርዳታ ፡
በጌሌመርበት ፡ የግራኝን ፡ ጦር ፡ አሸንፏው ፡ የተወረረውን ፡ አገር ፡ መልሰው ፡
አቋቋሙ ። በግራኝ ፡ መሐመድ ፡ ጊዜ ከተቃጠሉት ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡
ውስጥ ፡ የተደባበ ፡ ማርያምና ፡ የመካነ ፡ ሰማዕትን ፡ የደብረ ፡ ወርቅን ፡ ቤተ፡
ክርስቲያን ፡ አሠሩ ። እንደዚሁም ፡ በሸዋ ፤ በማራ ፡ ሣይንት ፤ በወሎ ፤ በጎጃም ፤
በበጌምድር ፤ በትግሬ ፡ የተቃጠሉትን ፡

የደብረ ፡ ብርሃንን ፡ ዘረዓ ፡ ያዕቆብ ፡

የደብረ ፡ ሊባኖስን ፡ ተ ፡ ሃ ፡

የምስሐለ ፡ ማርያምን ፡

የገነተ ፡ ጊዮርጊስን ፡

የደብረ ሕንፃታን ፡

የደብረ ደማላን ፡

የመካነ ፡ ሥላሴን ፡

የወልደ ነጎድጓድን ፡

የደብረ ፡ ኪፍቤልን ፡

የአትሮንሰ ፡ ማርያምን ፡ በአደ ፡ ማርያም ፡

የኤንድሮስ ፡ ማርያምን ፡

የታዕካ ፡ መንግሥትን ፡

የደብረ ፡ ጽርሐ ፡ ማርያምን ፡

የገነተ ማርያምን ፡

የአባ ጊዮርጊስን ፡ (ዘጋሥጫን) ፡

የደብረ ፡ ቤቴልን ፡

የአግዚአብሔር አብን ፡

የደብረ ፡ እስጢፋኖስን ፡

የመርጡለ ፡ ማርያምን ፡ ንግሥት ፡ እሌኒ ፡

የደብረ ፡ ዘይትን ፡

የናዝሬትን ፡

የአምበር ፡ ቂርቆስን ፡

የገሊላን ፡

የአጥሊሳን

የደብረ ፡ መሢሕን ፡

የኅለተ ፡ ማርያምን ፡

የጎሐ ፡ ጽዮንን ፡

የዋሻ ፡ ሚካኤልን ፡

የደብረ ፡ ከርቤን ፡

አብያተ ፡ ክርስቲያናትና ፡ ገዳማት ፡ እንዲሠራ ፡ በያለበት ፡ ትእዛዝ ፡ አስ
ተላለፉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከነዚሁ ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹ ፡ በርሳቸው ፡ ዘመን ፡
ሲሠሩ ፡ የቀረው ፡ በመንግሥታቸው ፡ በተከተሏቸው ፡ በጎንደር ፡ ነገሥታት ፡
ዘመን ፡ በየጊዜው ፡ ተሠራ ።

(1) ከሐረር ፡ ጭንቅላታቸው ፡ መጥቶ ፡ አንጾኪያ ፡ በላረረና ፡ በዚሁም ፡ የአንጾኪያ ፡ ሰማዕት ፡ ስለተባሉ ነው ።

ዐፂ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ለጠላታቸው ፡ ጎይለኛ ፤ ለወዳጃቸው ፡ የተመቼ ፡ ሰው ፡
አክባሪና ፡ ጠባዩ መልካም ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፡ በዘመናቸው ፡ የነበሩት ፡ ነጮች ፡
ሳይቀሩ ፡ የጻፉት ፡ ዛሬ ፡ በየመጽሐፉ ፡ ይገኛል ። ደግሞ ፡ እባክዎ ፡ ፋሲካን ፡
አብረን ፡ ውለን ፡ በኋላ ፡ ይዋጋሉ ፡ ብለው ፡ ለለመኝቸው ፡ “ፋሲካን ፡ ከጌ
ታዬ ፡ ከኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ጋራ ፡ እውላለሁ ፡ . . . . . ብለው ፡ መመለሳቸው ፡
ፍጹም ፡ ክርስቲያንነታቸውን ፡ ያስረዳል ።

ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በዘመነ ፡ መንግሥታቸው ፡ በርሳቸው ፡
ደጋፊነት ፡ አዛኝዮ ፡ ጌራና ፤ አዛኝዮ ፡ ራጉኤል ፡ የድንን ፡ ምልክት ፡ አበጁ ።
መበአ ፡ ጽዮን ፡ የሚባሉት ፡ የራስ ፡ ዐምዶ ፡ ልጅ ፡ ሃይማኖተ ፡ አበውን ፡ ከዐ
ረብኛ ፡ ወደ ግዕዝ ፡ ተረጎሙ ፤ በዚህም ፡ ዐፂ ገላውዴዎስ ፡ እንደአባቶቻቸው ፡
እንደነ ፡ ዐፂ ፡ ዘርዓ ፡ ያዕቆብ ፡ ለጽሑፍ ፡ መስፋፋት ፡ ዝንባሌ ፡ እንደነበራቸው ፡
ይታወቃል ። ነገር ፡ ግን ሃይማኖትም ፡ ምግባርም ፡ ቢበዛ ፡ በይሆን ፡ መንግ
ሥተ ፡ ሰማያትን ፡ ያወርሳል ፡ እንጂ ፡ ከሞት ፡ አያድንምና ፡ ሞቱ ፤ ታሪካቸው ፡
ግን ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ይኖራል ።

ምዕራፍ ፡ ፳፯ ።

የዐፂ ፡ ሚናስ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ።

ስለ ፡ ዐፂ ፡ ሚናስ ።

ዐፂ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ዐስበ ፡ ጊዮርጊስ ፤ ሰበነ ፡ ጊዮርጊስ ፤ መሢሐዊት ፤ ቀድ
ስት ፡ ሐና ፤ እማሆዴ ፡ የሚባሉ ፡ ልጆች ፡ ነበሯቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከኑር ፡ መሐ
መድ ፡ ጋራ ፡ ሲዋጉ ፡ በሞቱ ፡ ጊዜ ፡ በዙፋን ፡ የተከተሏቸው ፡ ወንድማቸው
አቤቶ ፡ ሚናስ ፡ ናቸው ።

ዐፂ ፡ ሚናስም ፡ እንደ ፡ ነገሡ ፡ የእናታቸውን ፡ የእቴጌ ፡ ሰብለ ፡ ወንጌልን ፡ የእቴጌ
ነት ፡ ማዕርግ ፡ ሽረው ፡ ለባለቤታቸው ፡ ለእቴጌ ፡ ሥሉስ ፡ ኃይላ ፡ ስመ ፡ መንግሥ
ታቸውን ፡ «አድማስ ፡ ሞገሳ» ፡ አሰኝተው ፡ ሰጧቸው ። በዚህም ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡
ተገረመ ። እቴጌ ፡ ሰብለ ፡ ወንጌል ፡ የዐፂ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ባለቤት ፡ የነዐፂ ፡
ገላውዴዎስ ፡ የራሳቸው ፡ የዐፂ ፡ ሚናስ ፡ እናት ፡ ሆነው ፡ ከባላቸው ፡
ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ዝምረው ፡ የግራኝን ፡ ዘመን ፡ ሁሉ ፡ በስደትና ፡ በመከራ ፡
አሳልፈው ፡ በልጃቸው ፡ በዐፂ ፡ ገላውዴዎስም ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡ ንግሥት ፡ ተከብ
ረው ፡ ሲኖሩ ፡ አሁን ፡ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ ያልታሰበ ፡ ሽረት ፡ ስላገኛቸው ፡ ብዙ ፡
ሰው ፡ አዘነላቸው ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ከእቴጌዬቱ ፡ ባለሟሎች ፡ ውስጥ ፡ ጳውሊና ፡
ዝክሬ ፡ የሚባሉ ፡ ቀሳውስት ፡ ወደ ፡ ዐፂ ፡ ሚናስ ፡ መጥተው ፡ «እናትን ፡ አዋ
ርዶ ፡ ሚስትን ፡ ማክበር ፤ አክብር ፡ አባክ ፡ ወእመክ ፡ ያለውን ፡ ትእዛዝ ፡ ማፍ
ረስ ፡ አይደለምን? ፤ አይገባም ፤ አሁንም ፡ ታረቅልን» ፡ ብለው ፡ መከሯቸው ።

እርሳቸውም ፡ ለፍቱ ፡ ከኔ ፡ እናንተ ፡ አትቀርቧትም ፡ በፋንታዋ ፡ ነግሣለች ።
ከእንግዲህ ፡ ወዲህ ፡ ለርሷ ፡ አክሊሏ ፡ ቆቧ ፡ ነው» ፡ ብለው ፡ መልስ ፡ ሰጡ ።
ቢገዝቷቸውም ፡ ገዛቾቹን ፡ በእስራትም ፡ በአካልም ፡ ቀጧቸው ፡ . . . . ታሪክ ፡
ነገሥት ፡ ተመልከት ።

ሚናስ ፡ በዓፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ጊዜ ፡ ከጦርነት ፡ ላይ ፡ የግራኝ ፡ መሐ
መድ ፡ ሰዎች ፡ ማርከዋቸው ፡ ለየመን ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡ ለዘቢድ ፡ ፓሻ ፡ እንደ ፡
ባሪያ ፡ ሸጡባቸው ፡ እንደ ፡ ነበር ፤ በኋላ ፡ ደግሞ ፡ የዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ወታደ
ሮች ፡ ከግራኝ ፡ ልጅ ፡ ከገራድ ፡ ዐሊና ፡ ከውመር ፡ ባራኪት ፡ ተዋግተው ፤
በማረኳቸው ፡ ጊዜ ፡ ስምምነት ፡ ተደርጎ ፡ እነዚህ ፡ ተፈትተው ፡ በነፃ ፡ ሲለቀቁ ፡
ሚናስና ፡ እሳታቸው ፡ በነፃ ፡ ተለቀው ፡ ወዳገራቸው ፡ መጥተው ፡ እንደተቀ
መጡ ፡ ባለፈው ፡ ተጽኑል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ወንድማቸው ፡ ሲሞቱ ፡ ስመ ፡ መንግሥታቸው ፡ «አድማስ ፡
ሰገድ» ፡ ተብሎ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ዙፋን ፡ ተቀምጠው ፡ ይገዙ ፡ ገሮመር ።

እውነተኛው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሲጽፍ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡
ተደጋግሞ ፡ እንደ ፡ ተጻፈው ፡ አንዳንድ ፡ ያገራችን ፡ ታሪክነገሥታችን ፡ ደግሞ ፡ «ሚና
ስን ፡ እቱን ፡ እሌኒና ፡ ዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ተማክረው ፡ ወደ ፡ ፖርቱጊዝ ፡ መንግ
ሥት ፡ የነፍጥ ፡ መያዣ ፡ አድርገው ፡ ልከዋቸው ፡ ነበርና ፤ በኑር ፡ መሐመድ ፡
ጊዜ ፡ ሁለተኛ ፡ ረዳት ፡ ስደዱልን ፡ ብለው ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ቢልኩ ፡ የፖርቱ
ጊዝ ፡ መንግሥት ፡ ሚናስን ፡ በካቶሊክ ፡ ሃይማኖት ፡ አግብቶ ፡ አስቀብቶ ፡ አንግሦ ፡
አንድ ፡ ጳጳስ ፡ ሰጥቶ ፡ ጦር ፡ ጨምሮ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰዶት ፡ ከኑር ፡ መሐ
መድ ፡ ጋራ ፡ ተዋግቶ ፡ ኑር ፡ መሐመድን ፡ ድል ፡ ስላደረገ ፡ መንግሥቱን ፡ እጅ ፡
አድርጎ ፡ እንጦጦ ፡ ላይ ፡ ተቀመጠ ። ጳጳሱም ፡ ካቶሊክ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡
ሙሉ ፡ ሲቀመጥ ፡ ከጎንደር ፤ ከትግሬ ፤ ከሸዋ ፡ ቅስናና ፡ ዲቁና ፡ ልቀበል ፡ የሚል ፡
አንድ ፡ ሰው ፡ አልመጣም ። ጎጃሞች ፡ ግን ፡ እምነታቸው ፡ ቅባት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡
መጥተው ፡ ከካቶሊኩ ፡ ጳጳስ ፡ ቅስናና ፡ ዲቁና ፡ ተቀበሉ ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ከደ
ብረ ፡ ሊባኖስ ፡ መነኮሳት ፡ ውስጥ ፡ ቁስ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፤ ጽራግ ፡ ማሰፊ ፡ ዘመ
ለኮት ፡ የሚባሉ ፡ መጥተው ፡ ሃይማኖትኻ ፡ ምንድነው ፡ ብለው ፡ ጳጳሱን ፡ ቢጠይ
ቁት ፡ «ሃይማኖቱ ፡ ፩ ፡ አካል ፡ ፪ ፡ የሰውነትና ፡ የመለኮትነት ፡ ባሕርይ ፡ ነው ።
በዚህም ፡ መለኮት ፡ የመለኮትነቱን ፡ ሰውነት ፡ የሰውነቱን ፡ ባሕርይ ፡ ይሠራል» ፡
አላቸው ፡ እነርሱም ፡ «የእንጦጦ ፡ መምር ፡ አይናገር ፤ ቢናገር ፡ ባመት ፤ ያውም ፡
ሬት ፡ ብለው ፡ አውግዘውት ፡ ሄዱ ፡ እሱም ፡ ተቀሠፈ» ፡ ይላል ።

ይኸንንም ፡ ባገራችን ፡ ታሪክ ፡ የተጻፈውን ፡ አንባቢ ፡ እንዲያውቀው ፡ ጻፍን ፡
አንጂ ፡ ሙሉውን ፡ እውነት ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለመቀበል ፡ ማስቸገሩን ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡
በዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ አስታውሰናል ። የነፍጥ ፡ መያዣ ፡
ሆነው ፡ ተልከው ፡ በኋላም ፡ ካቶሊክ ፡ ሆነው ፡ ቢመለሱ ፡ ኖሮ ፡ ካቶሊክ ፡ የሆኑት ፡

የኤውሮፓ : ታሪክ : ጸሐፊዎች : ይኸንኑ : ካቶሊክነታቸውን : አጋኖ : ለመጻፍ :
 ደስ : ባላቸው : ነበር ። ዐፄ : ሚናስም : ወደ : ሬት : እንደምናገኘው : ለአርቶዶ
 ክስ : ሃይማኖት : ቀናጫ : ከመሆናቸው : የተነሣ : ጳጳስ : ከተባለው : ከእንድርያስ :
 አቤዬዶ : ጋራ : ያን : ያክል : የከረረ : ጠብ : አያደርጉም : ነበር ። ደግሞ : ከቀድ
 ሞዎቹ : ካጋቱ : ፪ : ፖርቱጊዞች : በቀር : ሌላ : የርዳታ : ጦር : ከፖርቱጊዝ : መን
 ግሥት : ፪ኛ : መምጣቱን : የሚናገር : እንድም : መጽሐፍ : የለምና : በካቶሊክ
 ነት : አሳምነው : ጳጳስ : ሰጥተው : ጦር : ጨምረው : ላኩት : የሚባለው : የታመነ :
 አይደለም : የዚህን : ልዩነት : ከዚህ : በበለጠ : ለማጣራት : ለመጨው : ጊዜ :
 ትተን : አሁን : ወደ : ዋናው : አሳብ : እንራመዳለን ።

ምዕራፍ : ፳፰ ።

ስለ : ተዝካሪ : ቃልና : ስለ : ባሕር : ነጋሽ : ይስሐቅ ።

በዐፄ : ሚናስ : ዘመን : የፈላገና : የስሜን : ሰው : ሸፍቶ : አስቸግሮ :
 ነበር ። እንዲያውም : በዚህ : በስሜን : ተራራ : ከሚኖሩት : ፈላጎች : ውስጥ :
 ሁለቱ : ውስጡን : ከንጉሡ : የሌሊት : ዘበኞች : መካከል : ዐድማ : አድርገው :
 በሚተኙበት : ሰዓት : እድንኳናቸው : ገብተው : ሊገደሏቸው : ነበር : ይባላል ።
 ነገር : ግን : ዐድማው : አስቀድሞ : ተገለጸና : እነዚህ : ሰዎች : ተይዘው : ተገደሉ ።

ይሁን : እንጂ : አሁንም : በያለበት : ባላባቶቹ መሸፈታቸው : አልቀረም ።
 የትግሬና : የሐማሴን : አገረ : ገዥ : ባሕር : ነጋሽ : ይስሐቅ : የሚባለው : የዐፄ :
 ሚናስን : ወንድም : የአቤቶ : ያዕቆብን : ልጅ : ተዝካሮ : (ተዝካሪ : ቃል) : የሚባ
 ለውን : አንግሦ : በዐፄ : ሚናስ : ላይ : ሸፈተ ። እርሳቸውም : ዘርዓ : የሐንስ :
 በሚባል : የጦር : አለቃ : የሚታዘዝ : ብዙ : የጦር : ሠራዊት : ባሕር : ነጋሽን :
 እንዲወጋ : ልከው : ጦርነት : ተጋጠሙ ። ባሕር : ነጋሽም : ድል : አድርጎ : ጦሩን :
 አባሮ : ዘርዓ : የሐንስንም : ገደለው ። ከዚህ : በኋላ : የአቤቶ : ያዕቆብ : ልጅ :
 ተዝካሮ : ብዙ : ጦር : ይዞ : መጥቶ : ከዐፄ : ሚናስ : ጋራ : ለጦርነት : ተሰለፉ ።
 በኋላም : ወገራ : ላይ : ተጋጠሙና : ዐፄ : ሚናስ : ድል : አደረጉ ። ተዝካሮም :
 ተማረከና : በለማለም : ገደል : (በጌምድር : ውስጥ) : ተወርውሮ : ተገደለ : ይባላል ።

ባሕር : ነጋሽ : ይስሐቅ : ግን : ተዝካሮ : ከተማረከ : በኋላ : የተዝካረ :
 ቃልን : ወንድም : ፋሲለደስን : ይዞ : ከዚያ : ተመልሶ : ብዙ : ጊዜ : እየተዋጋ :
 ይመልሳቸው : ከነበሩት : ከቱርኮች : ጋራ : ንጉሡን : ሚናስን : ለመጉዳት : ሲል :
 ስምምነት : አደረገ ። ስለዚህ : ቱርኮች : ከአርኪቆና : ከምጥጥ : ዠምረው : ያን :
 ጊዜ : የትግሬና : የሐማሴን : ዋና : ከተማ : የነበረውን : ደባሩአ : የሚባለውን :
 ሁሉ : ይዘው : ግዛታቸውን : ለጊዜው : ለማስፋፋት : ቻሉ ። በመጨረሻ : ጊዜ :
 ጣሊያኖች : ያደርጉት : እንደ : ነበረው : ሁሉ : ቱርኮች : ለባሕር : ነጋሽ : ይስ
 ሐቅ : ከዐፄ : ሚናስ : የሚከላከልበት : ሰውና : መሣሪያ : በመጠኑ : ሰጡት ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ ከዐፄ ፡ ሚናስ ፡ ጋራ ፡ ያሉት ፡ ፖርቱጊዞች ፡ በነሱ ፡ ርዳታ ፡ ግራኝ ፡ ድል ፡ በመሆኑ ፡ የሚሰማቸው ፡ ትምክሕት ፡ አልበረደም ፡ ነበር ፡ ከነሱም ፡ ውስጥ ፡ ሚሲዮኖች ፡ የሆኑት ፡ በሃይማኖት ፡ የተነሣ ፡ አስቀድሞ ፡ ከዐፄ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ይከራከሩ ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ እንዲሁም ፡ በዐፄ ፡ ሚናስ ፡ ጊዜ ፡ ክርክሩ ፡ ወደ ፡ ጠብ ፡ ዘሮ ፡ በክፉ ፡ ዐይን ፡ ይተያይ ፡ ገመር ። በወንጌል ፡ ስብከት ፡ እያመካኙ ፡ የዐፄ ፡ ሚናስን ፡ ክፋት ፡ እየጨመሩ ፡ መስበካቸውና ፡ አስቀድሞም ፡ ልባቸውን ፡ ወደ ፡ ባሕር ፡ ነጋሽና ፡ ወደ ፡ ተዝካሪ ፡ ቃል ፡ ማድረጋቸው ፡ በዐፄ ፡ ሚናስ ፡ ዘንድ ፡ የተሰወረ ፡ አልነበረም ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ንጉሠ ፡ እንድርያስ ፡ አቤዶ ፡ የሚባለውን ፡ የሚሲዮኖቹን ፡ ጳጳስ ፡ አስጠርተው ፡ ፪ኛ ፡ ለሕዝብ ፡ እንዳይሰብክ ፡ ከለከሉት ። እሱም ፡ ስለ ፡ ሃይማኖቱ ፡ እሞታለሁ ፡ እንጂ ፡ መስበኬን ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ አልተውም ፡ ብሎ ፡ በቀጣ ፡ ቃል ፡ መለሰላቸው ። ንጉሡም ፡ በንዴት ፡ ከመቀመጫቸው ፡ ተነሥተው ፡ ጢሙንና ፡ ጨርቁን ፡ ይዘው ፡ እንዴት ፡ ትናገራለኝ ፡ ብለው ፡ ጥቂት ፡ እንደ ፡ መቱት ፡ ወዲያው ፡ በዚያ ፡ የቆመት ፡ ንጉሡን ፡ ለምነው ፡ አስጣሉትና ፡ በግዞት ፡ ባንድ ፡ ስፍራ ፡ ተቀመጠ ፡ ይባላል ። እንዲያውም ፡ ወዳጅ ፡ የነበሩት ፡ ፖርቱጊዞች ፡ በመጨረሻ ፡ አሳባቸው ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ጠላትነት ፡ ከሆነ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ያሉት ፡ ፖርቱጊዞች ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሴት ፡ እንዳያገቡ ፡ አዘው ፡ ስብከታቸውንም ፡ በፍጹም ፡ ዘገብቸው ። እንድርያስ ፡ አቤዶም ፡ ይህን ፡ ትእዛዝ ፡ አትጠብቁ ፡ ብሎ ፡ ለሚመስሉት ፡ ተናገረ ።

ይኸንኑም ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ገና ፡ እንጉሡ ፡ ፊት ፡ ቀርቦ ፡ ቢጠየቅ ፡ አንገቱን ፡ ገላልጦ ፡ እየመዘዘ ፡ ያውልኸ ፡ ምታኝ ፡ ወይም ፡ እረደኝ ፡ እያለ ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ ተጠጋ ፡ ንጉሡም ፡ ተቁጥተው ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ ከጋሻ ፡ ገግሬያቸው ፡ ተቀብለው ፡ በሰይፍ ፡ ሊቆርጡት ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እቴጌይቱና ፡ ባለሟሎቻቸው ፡ ከለከሏቸውና ፡ ዳነ ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ጳጳሱና ፡ ሚሲዮናውያኖቹ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ በግዞት ፡ ተይዘው ፡ ሲጠበቁ ፡ ከግዞት ፡ በታቸው ፡ አምልጠው ፡ ወደ ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ሄደው ፡ ተደባለቁ ። አርቶዶክሱንም ፡ መንግሥት ፡ ካቶሊክ ፡ ካላደረግን ፡ ብለው ፡ በቀሰቀሱት ፡ ጠብ ፡ የተነሣ ፡ ስለ ፡ ተናደዱም ፡ ከጠላቶቻቸው ፡ ከቱርኮች ፡ ጋራ ፡ ተስማሙ ።

በመጨረሻ ፡ ንጉሡ ፡ ሚናስም ፡ ሄደው ፡ ከባሕር ፡ ነጋሽና ፡ ከሚሲዮናውያኖቹ ፡ ተዋግተው ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ድል ፡ ከሆኑ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ጠረፍ ፡ ስለ ፡ ሸሹ ፡ ንጉሡ ፡ ለመግደል ፡ ወይም ፡ ለመግረክ ፡ ስላልቻሉ ፡ ከዚያ ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ተመለሱ ። በሸዋም ፡ በደባ ፡ በኩል ፡ ጋሎች ፡ ሸፍተው ፡ እነሱን ፡ ሲያባርሩ ፡ ወባ ፡ ይዟቸው ፡ ነበርና ፡ በዚህ ፡ በወባ ፡ ታመው ፡ ሞቱና ፡ ተደባበ ፡ ማርያም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በክብር ፡ ተቀበሩ ። ግዛታቸውም ፡ ከሺሕ ፡ ጅጅፃፃ ፡ እስከ ፡ ሺሕ ፡ ጅጅፃፃ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ። መንግሥትም ፡ ለመያዝ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በያለበት ፡ ጦርነትና ፡ ግጭት ፡ ከተደረገ ፤ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ ልጃቸው ፡ ሠርጸ ፡ ድንግል ፡ ነገሡ ።

ዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ በነገሡ ፡ ጊዜ ፡ እላይ ፡ ስሙን ፡ የጠራነው ፡ ሐመል
ማል ፡ የዐፂ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ የእህት ፡ ልጅ ፡ ሆኖ ፡ የቤተ ፡ መንግሥት ፡
ተወላጅ ፡ በመሆኑ ፡ ዙፋንን ፡ ለመቀናቀን ፡ አጥብቆ ፡ ተነሣባቸው ። ከርሱም ፡ ጋራ ፡
የጎጃም ፡ ገዥ ፡ ዘርዓ ፡ ዮሐንስን ፡ የደንቢያው ፡ ሐርቦ ፡ ሌሎቹም እነአዝማች ፡
ተክሉ ፡ እነሮም ፡ ሰገድ ፡ እነእስላም ፡ ሰገድ ፡ የሚባሉት ፡ ጭፍሮቻቸውን ፡ እየ
ያዙ ፡ አብረውለት ፡ ስለ ፡ ነበረ ፤ የዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ሁኔታ ፡ በሙዥመ
ሪያ ፡ ጊዜ ፡ ወደሚያስፈራ ፡ እኳኋን ፡ ላይ ፡ ነበር ፤ ከዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግልም ፡
ጋራ ፡ አያታቸው ፡ እቲጌ ፡ ሰብለ ፡ ወንጌል ፡ የዐፂ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ባሌቤት ፡
እቲጌ ፡ ሥሉስ ፡ ጎይላ ፡ ወይም ፡ አድማስ ፡ ሞገላ ፡ የሚባሉት ፡ የዐፂ ፡ ሚናስ ፡
ባለቤት ፡ ሆነው ፡ በጸሎትና ፡ በጎዘን ፡ ከመነኩሳቱና ፡ ከቀሳውስቱ ፡ ጋራ ፡ ስለ ፡
ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ መንግሥት ፡ አቋቋም ፡ ይጨነቁ ነበር ። ሁሉም ፡ ሲከዳ ፡ አባ ፡
ዘድንግል ፡ የሚባሉት ፡ የተድባባ ፡ ማርያም ፡ አለቃ ፤ አዛዥ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ፤
ዐምዴና ፡ ሳዊሮስ ፡ የሚባሉት ፡ ግን ፡ ከዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ጋራ ፡ ሆነው ፡ የመ
ጣውን ፡ እንቀበላለን ፡ ብለው ፡ ቁርጠው ፡ ይጠባበቁ ፡ ነበር ። በዚህ ፡ መካከል ፡
እነዚህ ፡ ሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ ጦርነት ፡ ገጥመው ፡ ሐመልማል ፡ ወደ ፡ ማሸነፍ ፡
ደርሶ ፡ ዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ከወገኖቻቸው ፡ ጋራ ፡ ነገሡ ፡ ተብሎ ፡ በታወጀ
ባት ፡ ዓመት ፡ ስደትም ፡ መከራም ፡ አግኝቷቸው ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ የእግ
ዚአብሔር ፡ ፈቃድ ፡ ሆኖ ፡ ብዙ ፡ መኳንንትና ፡ ሊቃውንት ፡ እያደር ፡ ስላበሩ
ላቸው ፡ መንግሥታቸው ፡ ወደ ፡ መጽናት ፡ አዘነበለ ። በመጨረሻም ፡ ከጠላቶ
ቻቸው ግማሸቹ ፡ በምርኮ ፡ የቀሩትም ፡ በዕርቅ ፡ ገቡላቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ባገር ፡
ውስጥ ፡ ሰላም ፡ ተገኝቶ ፡ የሹመት ፡ ድልድል ፡ ሲደረግ ፡ ጠላቶቻቸው ፡ ለነበ
ሩት ፡ ለሐመልማል ፡ ጎጃምን ፤ ለሮም ፡ ሰገድ ፡ ሸዋን ፡ ሰጧቸው ። ሮም ፡
ሰገድ ፡ ሸዋ ፡ ሆኖ ፡ ማስተዳደር ፡ እንደ ፡ ዠመረ ፡ በሸዋ ፡ የነበረው ፡ ለዐፂ ፡
ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ያልተገዛው ፡ ዐፂ ፡ ገራድ ፡ የተባለው ፡ የእስላሞች ፡ መሪ ፡
በጦርነት ፡ ገደለው ። በዚህም ፡ ዘመን ፡ ሐመልማልና ፡ እስላም ፡ ሰገድ ፡ ስለ ፡
ሞቱ ፤ ባለፈው ፡ ቁም ፡ የተነሣ ፡ ርሳቸው ፡ አስገደሏቸው ፡ ይሆን ? እየተባሉ ፡
ታምተዋል ። ቢሆንም ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዠምሮ ፡ ዙፋንን ፡ የሚቀናቀኑት ፡ ቀን
ደኛ ፡ የሆኑት ፡ የውስጥ ፡ ጠላቶች ፡ ስለ ፡ ሞቱ ፡ የውስጥ ፡ ሁኔታቸውን ፡ ከደ
ላደሉ ፡ በኋላ ፡ በሩቅና ፡ በዙሪያ ፡ የሚገኙትን ፡ ባላባቶች ፡ ለማሳመን ፡ ለጉዞ ፡
ይዘጋጁ ፡ ዠመር ።

ም ዕ ራ ፍ ፡ ፴ ።

ያገር ፡ አከፋራልና ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ከቤተ ፡ መንግሥት ፡ የሚሰጠው ፡ የማዕርግ ፡ ስም ።

ዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ወደ ፡ እናሪያና ፡ ወደ ፡ ጉራጌ ፡ ያደረጉትን ፡ ጉዞ ፡
ከመግለጻችን ፡ በፊት ፡ ከዚህ ፡ ዘመን ፡ አስቀድሞ ፡ ባንድ ፡ ዘመን ፡ እየፈረሰ ፤
በሌላው ፡ እየጸና ፤ ባንድ ፡ ዘመን ፡ እየከበረ ፡ በሌላው ፡ እየተዋረደ ፤ ባብዛኛው ፡
ዘመን ፡ እየተጠቀለለ ፡ ባነስተኛው ፡ ዘመን ፡ እየተለየ ፡ ይኖር ፡ የነበረውን ፡ የግዛት ፡

አከፋፈል ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንጽፋለን ። ይኸውም ፡ ካገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ ከጥንትና ከቅርብ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከዳልሜይዳ ፣ ከሉዶልፍ ፣ ከፔር ፣ ፖኤዝ ፡ ጽሑፍ ፡ የተገኘ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ሲጽፉ ፡ ቀጥሩን ፡ በማበርከት ፡ ወይም ፡ በማሳነስ ፡ የስሙን ፡ አጠራርም ፡ እየለዩ ፡ በመጻፍ ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ አይስማሙም ።

ለምሳሌ ፡ ዳልሜይዳ ፡ የተባለው ፡ ጸሐፊ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ የነገሥታትነት ፡ ማዕርግ ፡ ያላቸውን ፡ የግዛት ፡ ክፍሎች ፡ እስከ ፡ ፴፮ ፡ ያደርሰዋል ። እነዚህም ፡ ትግራይ ፣ ደንኮል ፣ አንጎት ፣ ዶባ ፣ ሰጣን ፣ ሞጣ ፣ አውሳ ፣ አማራ ፡ ወለጋ ፣ ሸዋ ፣ ይፋት ፣ ግድም ፣ ገንጭ ፣ ደዋሮ ፣ ፈጠጋር ፣ ዎይ ፣ ወይም ፡ ዎድ ፣ ባሌ ፣ ሀዲያ ፣ አላማሌ ፣ ዎቅስሎ ፣ ጋንዝ ፣ በተራሞራ ፣ ጉራጌ ፣ ጌራ ፣ ቡግና ፣ ሱፍጋዎ ፣ ባሕርጋዎ ፣ ከምባታ ፣ ቦቅሳ ፣ ጉመር ፣ ጃንጀር ፣ እናሪያ ፣ ኮንታ ፣ ዳሞት ፣ ጎጃም ፣ በጌምድር ፣ ደንቢያ ፣ ናቸው ። እነዚህም ፡ ፴፯ቱ ፡ የነገሥታት ፡ ግዛት ፡ ሆነው ፡ ከዚህ ፡ የተረፈ ፡ ፲፯ ፣ ደግሞ ፡ ያውራጃ ፡ ግዛቶች ፡ እንዳሉ ፡ ይዘረዝራል ። እንዚህም ፡ ገንደጮ ፣ አረንጭ ፣ ወርጋር ፣ ቃግማ ፣ መርጋይ ፣ ቅዛርጋ ፣ ገማሮ ፣ አሌ ጽጌ ፣ ጠልቆን ፣ ወገራ ፣ ስሜን ፣ ጠለንቲ ፣ ቦራ ፣ አበርጋሌ ፣ ሰለዋ ፣ ጸገዴ ፣ ቃሌት ፣ ማደጋ ፣ ናቸው ።

ሉዶልፍ ፡ የሚባለው ፡ ጸሐፊ ፡ ደግሞ ፡ ከጥንታዊ ፡ ታሪክ ፡ አገኘሁት ፡ በማለት ፡ የነገሥታቱን ፡ ግዛት ፡ በ፴ ፡ ይከፍልና ፡ ዝርዝሩን ፡ ፩ኛ ፡ አማራ ፣ ፪ኛ ፡ አንጎት ፣ ፫ኛ ፡ በጌምድር ፡ . . . . ፡ እያለ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ያደርሰዋል ።

ፔር ፡ ፖኤዝ ፡ የተባለው ፡ ደግሞ ፡ ፴፭ ፡ የነገሥታት ፣ ፲፰ ፡ ያውራጃነት ፡ ማዕርግ ፡ ያላቸው ፡ አገሮች ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፡ ከነዝርዝሩ ፡ ለማስረዳት ፡ ይሞክራል ።

እነዚህም ፡ ደግሞ ፡ ትግሬ ፣ ጎንደር ፣ (አማራ) ፡ ላስታ ፣ ሸዋ ፣ ወይም ፡ ጎጃም ፡ እነዚህ ፡ አራቱ ፡ በወርቅ ፡ ዙፋን ፡ የመቀመጥ ፡ መብት ፡ ደግሞ ፡ ሌሎች ፡ ስማቸው ፡ ያልተገለጸ ፡ በብር ፡ ዙፋን ፡ የሚቀመጡ ፡ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ከባይና ፡ ካዋሽ ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ የሚገኙ ፡ በየግዛታቸው ፡ ንጉሥ ፡ ነን ፡ የሚሉት ፡ በመዳብ ፡ ዙፋን ፡ የሚቀመጡ ፡ ነበሩ ፡ ይላል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፣ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በየዘመኑ ፡ መዝገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ አኩስም ፣ ቀጥሎ ፡ ላስታ ፣ ቀጥሎ ፡ ሸዋ ፣ ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ባሁኑ ፡ በሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ዘመን ፡ ጎንደር ፡ የሚቀመጥ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ ማዕርግ ፡ እንደ ፡ ነበረው ፡ እርሱም ፡ ሲያይልም ፡ ሲደክምም ፡ በሌሎቹ ፡ ነገሥታት ፡ ነን ፡ ወይም ፡ ባላባት ፡ ነን ፡ በሚሉት ፡ አውራጃዎች ፡ ላይ ፡ የበላይነትና ፡ ያስገባሪነት ፡ ሥልጣን ፡ እንደ ፡ ነበረው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። በውስጥ ፡ እንደዚህ ፡ ቢከፋፈልም ፡ በጠቅላላው ፡ ያው ፡ አንድ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ግዛት ፡ መሆኑ ፡ ነው ። ርሱም ፡ ከሰሜን ፡ እስከ ፡ ምጥዋ ፣ ከደቡብ ፡ የውቅያኖስ ፡ ባሕር ፣ ከምሥራቅ ፡ እስከ ፡ አውሳ ፡ ጫፍ ፣ በምዕራብ ፡ እስከ ፡ ሱዳን ፡ ጠረፍ ፡ የሚደርሰው ፡ ነው ። በነገሥተ ፡ ሳባ ፣ በነካሌብ ፣ በነዝርግ ፡ ያዕቆብ ፡ ዘመን ፣ ከዚህ ፡ ይሰፋ ፡ ነበር ፡ ተብሎ ፡ በብዙ መጽሐፍ ፡ ይገኛል ።

በዚህ ፡ በተዘረዘረው ፡ ግዛት ፡ ላይ ፡ የቀድሞዎቹ ፡ በአኩስምና ፡ በላስታ ፡ የነበሩት ፡ ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ በሸዋና ፡ በጎንደር ፡ የተዘዋወሩት ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ ማዕርጋቸው ፡ ላይ ፡ ዐዘ ፡ ዐዘጌ ፡ እየተባሉ ፡ የሚጠሩት ፡ ስመ ፡ መንግሥታቸውን ፡ አንበሳ ፡ ሰገድ ፤ (አንበሳን ፡ የሚያሰግድ) ፡ አድማስ ፡ ሰገድ ፤ (ጠረፍ ፡ የሚያሰግድ) ፡ . . . ፡ እያሰኙ ፡ ይዘቱ ፡ ነበር ። የዚህም ፡ ዐይነት ፡ ስመ ፡ መንግሥት ፡ ከዐዘ ፡ ዘርዓ ፡ ያዕቆብ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ተፍጻሜተ ፡ መንግሥት ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ እንደ ፡ ቁየና ፡ በኋላ ፡ ከዐዘ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ፪ኛ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ አባ ፡ ታጠቅ ፡ አባ ፡ በዝብዝ ፤ አባ ፡ ዳኛው ፡ አባ ፡ ጠቅል ፡ . . . ፡ የተባለው ፡ ከጋሎች ፡ ልማድ ፡ የተወረሰ ፡ የፈረሰ ፡ ስም ፡ እንደ ፡ ተተካ ፡ ስመ ፡ መንግሥትም ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዮሐንስ ፡ በሚል ፡ አጠራር ፡ እንደ ፡ ተለወጠ ፡ እንመለከታለን ።

የዐዘነት ፡ ስም ፡ ጥንት ፡ ከአኩስሞች ፡ አንደ ፡ መጣ ፡ ጃንሆይ ፡ መባል ፡ ግን ፡ የጀመረው ፡ በኝሁ ፡ በዐዘ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ዘመን ፡ መሆኑን ፡ የራሳቸው ፡ የሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ይገልጽልናል ። አሁን ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ መጠራት ፡ የተገናኘውን ፡ ያቋረጠበትን ፡ ጊዜ ፡ በትክክል ፡ ለይቼ ፡ በላውቅ ፡ በግምት ፡ ከ፲፱፻፳፮ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፶፫ው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ ከነገሥታቱ ፡ ስያሜ ፡ በኋላ ፡ ከነገሥታቱ ፡ ለመሳፍንትና ፡ ለመኳንንት ፡ ለሊቃውንትም ፡ የሚሰጠውን ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ከየመጽሐፉ ፡ የሚገኘውን ፡ ለቅሜ ፡ ከሽማግሌም ፡ ጠይቄ ፡ እየተጋጠመ ፡ የተረዳሁትን ፡ በዚህ ፡ ገጽ ፡ እዘረዝራለሁ ።

፩ኛ ፡ ዐዘ-ዐዘጌ ፡—ጃንሆይ ፡ ነገሥት ።

ሀ) ዐዘ ፡ ዐዘጌ ፡ (ሐዘ ፡ ወይም ፡ ሐዘጌ) ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በተለይ ፡ የተሰጠ ፡ ስም ፡ ነው ። ይኸ ፡ አጠራር ፡ የመጣበትን ፡ ምንጭ ፡ ሲፈላለግ ፡ ያገራችን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ።

በገራችን ፡ በኢትዮጵያ ፡ በሳባ ፡ መንግሥት ፡ ዘመን ፡ በመገናኛው ፡ ዘንድ ፡ ፬፻ ፡ ዓመት ፡ ወይም ፡ ፵ ፡ ከነገሠ ፡ በኋላ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ነገሠች ። ከርሷ ፡ ቀጥሎ ፡ ልጅዋ ፡ ምኒልክ ፡ ነገሠ ። ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ከኛ ፡ በሬት ፡ ማን ፡ ነግሦ ፡ ፍሯል ፡ ? ፡ ብሎ ፡ ቢጠይቅ ፡ “ዕዘ ፡ ትል-ዘንድ” ፡ ነግሦ ፡ ነበር ፡ አሉት ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ በዕዘ ፡ ዐዘ ፡ ተባሉ ። አንዳንድ ፡ መርማሪዎች ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የላይኛው ፡ ተረት ፡ ነው ። ይልቅስ ፡ ሳባውያን ፡ ከገራቸው ፡ ከዐረብ ፡ አገር ፡ ሲመጡ ፡ «ፀጤ» ፡ የሚባል ፡ ባለባት ፡ ነበራቸውና ፡ በርሱ ፡ ስም ፡ ሳባዎች ፡ ኢትዮጵያ ፡ ከገቡ ፡ ገምሮ ፡ ነገሥታቸውን ፡ «ፀጤ» ፡ ማለት ፡ አስለመዱ ፡ ይላሉ ።

ለ) ጃንሆይ ፡ መባል ፡ የተገናኘው ፡ በዐዘ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ከዕለታት ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ፈላጎችን ፡ ከደጋ ፡ ስሜን ፡ እያሳ

ደዱ ፡ ጸገዬ ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ በመንገድ ፡ ሲያልፉ ፡ ብዙ ፡ ባላገር ፡ ተሰብስቦ ፡
«ጃንሆይ ፡ ጃንሆይ» ፡ ሲል ፡ ሰሙ ። ወዲያው ፡ ገብተውን ፡ አቁመው ፡ ምክንያ
ቱን ፡ ቢጠየቁ ፡ ሰዎች ፡ ጃን ፡ ማለት ፡ በማራ ፡ ቋንቋ ነጌ-ዝኖን ፡ ማለት ፡ ነው ፤
ዝሆን ፡ አዝመራ ፡ ሊበላበቸው ፡ የመጣ ፡ እንደሆነ ፡ ባላገሩ ፡ ጃንሆይ ፡ ጃን
ሆይ ፡ እያሉ ፡ ሲጮኹበት ፡ ይመለሳል ፡ ብለው ፡ አስረዷቸው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፤ ንግግሩ ፡ ደስ ፡ ስላሰኛቸው ፡ ከእንግዲህ ፡ ወዲያ ፡ እኔንም ፡
ደንዘ ፡ ደንዘ ፡ መባሌ ፡ ቀርቶ ፡ ጃንሆይ ፡ ጃንሆይ ፡ እያላችሁ ፡ ጥሩኝ ፡ እኔም ፡
በችግራችሁ ፡ ጊዜ ፡ ፈጥኜ ፡ እደርስላችኋለሁ ፡ አሏቸው . . . . . ይላል ።
ነገር ፡ ግን ፡ ሌላ ፡ ጽሑፍ ፡ ወይም ፡ የሌላ ፡ የሊቅ ፡ ንግግር ፡ ለመስማት ፡ ብንከ
ታተል ፡ ስለ (ጃንሆይ) ፡ ሌላ ፡ ትርጉም ፡ እንደምናገኝ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መባል ፡ የተገመረበት ፡ ጊዜ ፡ አይታወቅም ። ምናልባት ፡
ሌሎቹን ፡ ነገሥታት ፡ መግዛት ፡ በተገመረበት ፡ በአኩረት ፡ መንግሥት ፡ ይሆናል ።

፪ኛ ፤ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ባለቤት ።

የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ደንበኛ ፡ ባለቤቶች ፡ እቴ ፡ እቴጌ ፡ ይባላሉ ። ትርጓሜ
ውም ፡ በዐረብኛ ፡ ትልቅ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ይባላል ። በዚህም ፡ ላይ ፡ እንደ
ባሎቻቸው ፡ ለነርሱም ፡ ስመ ፡ መንግሥት ፡ ይወጣላቸው ፡ ነበር ። ለምሳሌ ፡ የዐዲ
ናዖድ ፡ ባለቤት ፡ እቴጌ ፡ ሮማን ፡ ወርቅ ፡ (ናዖድ ፡ ጥገሳ) ፤ የዐዲ ፡ ሚናስ ፡ ባለ
ቤት ፡ እቴጌ ፡ ሥሉስ ፡ ኅይላ ፡ (አድማስ ፡ ጥገሳ) ፡ ይባሉ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡
ሱያሜ ፡ አድማስ ፡ ሰገድ ፡ ከተባለው ፡ ከባለቤታቸው ፡ ከዐዲ ፡ ሚናስ ፡ ስመ ፡ መን
ግሥት ፡ ጋራ ፡ ተያይዘ ፡ ነው ።

፫ኛ ፤ አቤቶ ፡ -ማር ።

አቤቶ ፡ አቤቶ ፡ ሁን ፤ የነገሥታት ፡ ልጆች ፡ የሚጠሩበት ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡
ነው ። ዛሬ ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ አቶ ፡ የሚባለው ፡ ከዚህ ፡ የመጣ ፡ ነው ፡ ይባላል ።
በዚህም ፡ ላይ ፡ የጽድቅና ፡ የመንፈሳዊ ፡ ሥራ ፡ የሚያዘወትረውን ፡ (ማር) ፡ ይሉ
ታል ። ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ከመንገሳቸው ፡ በፊት ፡ (ማር ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል) ፡ መባ
ላቸው ፡ ከታሪካቸው ፡ ይነበባል ።

፬ኛ ፤ ባሕር ፡ ነጋሽ ።

በምጥዋና ፡ በኤርትራ ፡ ጠረፍ ፡ የሚኾመው ፡ (ባሕር ፡ ነጋሽ) ፡ ይባላል ። የር
ሱም ፡ መቀመጫ ፡ ደባሩአ ፡ ሆኖ ፡ የግዛቱ ፡ ሥልጣን ፡ ከባሕር ፡ ጠረፍ ፡ ዝምሮ ፡
እስከ ፡ ወዲህኛው ፡ ትግሬ ፡ ድረስ ፡ ይዘረጋ ፡ ነበር ። የዚህም ፡ የሹመት ፡ ማዕ
ርግ ፡ ለርሱ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የጎጃሙም ፤ (ጎጃም ፡ ነጋሽ) ፡ የዳሞቱም ፤ (ዳሞት ፡
ነጋሽ) ፡ ይባሉ ፡ ነበር ። እነዚህም ፡ የሚኾሙት ፡ ሳይመች ፡ ከሌላ ፡ ዘር ፡ ሲመች
ከቤተ ፡ መንግሥት ፡ የሚወለዱት ፡ ናቸው ።

፩ኛ ፣ አዛዥ ፣ -አዛዦች ።

በዚህ ፡ በገንዘብ ፡ ነገሥታት ፡ ዘመን ፡ አራት ፡ ሊቃውንት ፡ ተመርጠው ፡
የአዛዥነት ፡ ማዕርግ ፡ ስም ፡ ይሰጣቸዋል ። እነሱም ፡ በጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ
የፍርድ ፡ ጉባኤ ፡ ተቀምጠው ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥትና ፡ መጽሐፍ ፡ እየጠቀሱ ፡ ይፈር
ዳሉ ። ማዕርጋቸውም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነው ። እነሱም ፡ ይኸን ፡ ማዕርግ ፡ እንዲያገኙ ፡
የቀረው ፡ በቀር ፡ በናታቸው ፡ በኩል ፡ ከመንግሥት ፡ ዘር ፡ እንዲወለዱ ፡ ያስፈልግ
ነበር ። በተረፈ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይኸን ፡ የአዛዥነት ፡ ማዕርግ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡
ለዘበኞች ፡ አለቃ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ለገንዘብና ፡ ለዕቃ ፡ ለመግሪያም ፡ ጎላሬ
ዎች ፡ ይሰጣቸው ፡ ነበር ። ይኸም ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሲሠራ
በት ፡ ቆይቷል ።

፪ኛ ፣ ጸሐፊ ፡ ላሕም - ጸሕፊ ፡ ላም ፡

ጸሐፊ ፡ ላሕም ፤ (ጣፊ ፡ ላም ፤ ጸሕፊ ፡ ላም) ፡ የሚባለው ፤ ላሞችን ፡ ሠን
ጋዎችን ፡ እየጻፈ ፡ በመዝገብ ፡ የሚይዝ ፡ በኋላም ፡ ለግዝብ ፡ ለርድ ፡ ለስጦታ ፡
የሚደረገውን ፡ እያደላደለ ፡ የሚያስተዳድር ፡ ነው ፤ እርሱም ፡ እንደ ፡ ዛሬው ፡
ጊዜ ፡ አነጋገር ፡ የወረገኑ ፡ ሹም ፡ መሆኑ ፡ ነው ። የጸሐፊ ፡ ላሕም ፡ የዚያን ፡ ጊዜ ፡
ማዕርግ ፡ ግን ፡ ከዛሬው ፡ ጊዜ ወረገኑ ፡ በጣም ፡ ይበልጣል ፡ በግዛትም ፡ ታላላቆቹን ፡
ግዛቶች ፡ ዳሞትን ፤ አማራን ፤ ሸዋን ፤ እየተሾመ ፡ የሸዋ ፡ ጸሕፊ ፡ ላም ፤ የዳሞት ፡
ጸሕፊ ፡ ላም ፡ ይባላል ። አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ጸሕፊ ፡ ላሕም ፡ በመባል ፡ ፈንታ ፡
«የላም ፡ ራስ» ፡ ይባላል ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ትልቅ ፡ ሹመት ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡
የዚያ ፡ ዘመን ፡ የሕዝብ ፡ አስተዳደር ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ የሚከናወነው ፡ ጮማ
በማብላት ፤ ጠጅ ፡ በማጠጣት ፡ ስለሆነ ፡ ወይም ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ ከሕዝብ ፡ ላይ ፡
ግብር ፡ የሚቀረጠው ፡ በሠንጋና ፡ በላም ፡ በመሆኑ ፡ የዚህን ፡ ክፍል ፡ ጎላሬነት ፡
በመያዙ ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ ገንዘብ ፡ ሚኒስትር ፡ የሚያስቁጥረው ፡ ይሆናል ። ዛሬ ፡
በውጭ ፡ አገር ፡ ሚኒስትር ፡ ደላ ፡ አፕሮሺዚዮኖች - መጋቤ ፡ ሀገር ፡ የሆነው ፡
ሚኒስትር ፡ ከሌሎቹ ፡ ሚኒስትሮች ፡ በአንዳንድ ፡ አገር ፡ በልጦ ፡ ይታያል ፡ ይባላ
ልና ፡ ይኸም ፡ ከዚያው ፡ ሳይመሳሰል ፡ አይቀርም ።

፫ኛ ፣ ጽራግ ፡ (ጅ) ፡ ማሰራ-ራቅ-ማሰራ ።

ጽራግ ፡ ማሰራ ፤ ዛሬ ፡ የልፍኝ ፡ አስከልካይ ፡ እንደሚባለው ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡
እንግዶቹንና ፡ ማንኛውንም ፡ መኳንንት ፡ ወይም ፡ ሕዝብ ፡ ከውጭ ፡ ሲመጡ ፡ ተቀ
ብሎ ፡ የሚያስተናግድና ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የሚያገናኝ ፡ ነው ፡ ይባላል ። በሥ
ርዓተ ፡ ንግሥ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሥርዓተ ፡ ንግሥ ፡
(ቅብዕ) ፡ ሲያደርስ ፡ ጽራግ ፡ ማሰራው ፡ ቀርነ ፡ ቅብዕን ፤ (የዘይቱን ፡ ቀንድ) ፡ ይዞ
ይቆማል ፤ በፍርድም ፡ ጊዜ ፡ በንጉሡ ፡ አደባባይ ፡ ከሌሎቹ ፡ ፈራጆች ፡ ጋራ ፡
ተቀምጦ ፡ ይፈርዳል ።

፰ኛ ፤ ብላታ ፤) ብላቴን ፡ ጌታ ፤—ብላቴንና ፡ ብላቴኖች ፤—ሊቀ ፡ ጥቃቅን ፡
ብላቴን ፡ ጌታ ፤ (ሊቀ ፡ ንኡሳን ፡ ብላቴን ፡ ጌታ) ፤—ታላቅ ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፤

(ሊቀ ፡ ዐቢያን ፡ ብላቴን ፡ ጌታ) ።

ብላታ ፡ ወይም ፡ ብላቴና ፡ ልጅ ፡ ማለት ፡ ነው ። ጥንት ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡
እልፍኝና ፡ እልፍኝ ፡ አዳራሽ ፡ የሚያገለግሉት ፡ ቍጥራቸው ፡ ፴ ፡ የሚሆነው ፡ ወጣ
ቶች ፡ ብላቴኖች ፡ ይባላሉ ፤ ከእልፍኝ ፡ ወደውጭ ፡ ሲወጡም ፡ በጃቢና ፡ በጠባቂ ፡
ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ብቻቸውን ፡ አይወጡም ። እነሱም ፡ ቀጥሎ ፡ ባሉት ፡ የነገሥታት ፡
ዘመን ፡ ቍጥራቸው ፡ እስከ ፡ ፪፱ ፡ ደረሰና ፡ በ፱ ፡ በ፱ ፡ አሦስት ፡ ላይ ፡ ተከፍለው ፡
ግማሾቹ ፡ (ፊረስ ፡ ቤት) ፡ በሚባለው ፡ በዘበኞች ፡ አዳራሽ ፤ ግማሾቹ ፡ (ዘፈን ፡
ቤት) ፡ በተባለው ፡ ንጉሠ ፡ እንግዶችን ፡ በሚቀበልበት ፡ ክፍል ፤ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡
(አንበሳ ፡ ቤት) ፡ በሚባለው ፡ በንጉሡ ፡ በግል ፡ እልፍኝ ፡ የሚሠሩ ፡ ናቸው ።
እነዚህም ፡ በዛሬው ፡ ጊዜ ፡ ራስጌ ፡ ቤቶች ፡ አንጣፊዎች ፤ የእልፍኝ ፡ ዘበኞችና ፡
አሽከሮች ፡ እንደዚሁም ፡ ግማሾቹ ፡ ጭንጫ ፡ አሽከሮች ፡ እንደሚባሉት ፡ ሳይሆን
አይቀርም ።

እንደዚሁም ፡ በኛሁ ፡ በዐፄ ፡ ሠርዐ ፡ ድንግል ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ እሁለት ፡
ላይ ፡ ተከፍለው ፡ አንደኞቹ ፡ ጥቃቅን ፡ ብላቴኖች ፤ ሁለተኞቹ ፡ ታላላቅ ፡ ብላ
ቴኖች ፡ ተብለው ፡ አለቆቻቸው ፡ የጥቃቅኖቹ ፡ በማርኛ ፡ ጥቃቅን ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡
በግዕዝ ፡ ሊቀ ፡ ንኡሳን ፡ ብላቴኖች ፤ የትልልቆቹ ፡ ታላቅ ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡ በግ
ዕዝ ፡ ሊቀ ፡ ዐቢያን ፡ ብላቴኖች ፡ ይባላሉ ። ሥራቸውም ፡ የትንንሾቹ ፡ የልፍኝ ፡
አሽከርነትና ፡ የቤተ ፡ መንግሥት ፡ የውስጥ ፡ አገልግሎት ፡ ሲሆን ፡ የትልልቆቹ ፡
ከእልፍኝ ፡ ውጭ ፡ ዛሬ ፡ ሊጋባ ፡ እንደሚያስተዳድረው ፡ መስሎ ፡ ይታያል ።

በዚህም ፡ ላይ ፤ የማኅተም ፡ ጠባቂነትና ፤ የጸጥታ ፡ ጠባቂነት ፡ (የዘበኛ ፡
አለቅነት) ፡ ሥራ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በርሱ ፡ ውስጥ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በአዛዥ
ውስጥ ፡ ይደረብ ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

፱ኛ ፡ ከንቲባ ።

ይህ ፡ ስም ፡ ጥንት ፡ ለላይኛውና ፡ ለታችኛው ፡ ሐማሴን ፡ አገረ ፡ ገዢ
ዎች ፡ የሚሰጥ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ነበር ፤ በኋላም ፡ የደንቢያ ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡
ሲጠራበት ፡ ቁይቶ ፡ በመጨረሻ ፡ ለጎንደርና ዛሬም ፡ ላዲስ አበባ ፡ ከተማ ፡
ገዥዎች ፡ እንደ ፡ ተሰጠ ፡ ረግቷል ።

፲ኛ ፡ ገራድ ፡—መለክ ።

ገራድ ፡ ወይም ፡ መለክ ፡ በዓረብ ፡ ሹም ፡ አለቃ ፡ ገዥ ፡ ማለት ፡ ነው ።
ይህም ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ የእስላም ፡ ወገን ፡ ለሆኑት ፡ በደቡብ ፡ ኢትዮጵያ ፡

ለሱማሌና ፡ ለይፋት ፡ አገረ ፡ ገዢዎች ፡ የሚሰጥ ፡ ስም ፡ ነው ፤ የግራኝ ፡ መሐ መድ ፡ አባት ፡ ኢብራሂምና ፡ ልጁ ፡ ዐቢድ ፡ ገራድ ፡ ኢብራሂም ፡ ገራድ ፤ ዐቢድ ፡ እየተባሉ ፡ ይጠሩበት ፡ ነበር ።

፲፩ኛ ፤ ትግሬ ፡ መከፋፈል ።

በዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ዘመን ፡ በሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቀ ፡ ሸፍቶ ፡ ከተዋጋ ፡ ወዲህ ፡ የርሱን ፡ ሥልጣን ፡ ወስዶ ፡ ? ትግሬን ፡ ለሚገዛው ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡ የሚሰጥ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ነው ። በውስጡ ፡ ፲፪ ፡ ባለነጋሪት ፡ አገር ፡ ይገዛ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ ከዐድዋ ፡ ምዕራብ ፡ ዠምሮ ፡ እስከ ፡ ሐውዜን ፡ ያለውን ፡ ብቻ ፡ ያስተዳድር ፡ ዠመር ። በኋላም ፡ የአጋሜ ፡ አገረ ፡ ገዥዎች ፡ ይኸንኑ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ይዘው ፡ እስከ ፡ ጊዜያችን ፡ ድርሰዋል ።

፲፪ኛ ፤ አቃጸን ፡ ሹም ፡ ሠራዌ ፡ (ዬ) ።

ይህ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ከባሕር ፡ ነጋሽ ፡ በታች ፡ ሠራዬን ፡ ለሚገዛ ፡ የሚሰጥ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ነው ፤ ይህም ፡ ሹም ፡ ብሌን ፡ (ቢለን) ፡ ሰገድ ፡ ይባላል ። ርሱም ፡ ከአት ፡ ከመ ፡ ምልጋዕ ፡ ከተባለው ፡ ዘር ፡ የወረደ ፡ ነው ።

፲፫ኛ ፤ በዓል ፡ ጋዳ-ባልጋዳ ።

በዓል ፡ ጋዳ ፡ ለእንደርታ ፡ አገረ ፡ ገዢ ፡ የሚሰጥ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ነው ፤ በኋላ ፡ ደግሞ ፡ ከደንከሊ ፡ ጨው ፡ ለሚጭኑ ፡ ተጓዥዎች ፡ አለቃ ፡ ለሆነው ፡ ይሰጥ ፡ ነበር ።

፲፬ኛ ፤ ባሻ ፤ ቱርክ ፤ ባሻ ።

ቱርኮች ፤ ምጥጥ ፡ የሚቀመጠውን ፡ ሹማቸውን ፡ ባሻ ፡ ይሉት ፡ ነበር ። በኋላም ፡ የኛ ፡ መንግሥት ፡ እነሱን ፡ ሊወጋ ፡ ከጎንደር ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ የሚሄደውን ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ባሻ ፤ ወይም ፡ ቱርክ ፤ ባሻ ፡ ይለው ፡ ዠመር ።

፲፭ ፤ ሹም ።

በዚህ ፡ ስም ፡ የዋጉ ፤ የሺሬው ፤ የጉራጌው ፡ አገረ ፡ ገዥዎች ፤ ዋግ ፡ ሹም ፤ ሺሬ ፡ ሹም ፤ ጉራጌ ፡ ሹም ፡ እየተባሉ ፡ ይጠሩበት ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ የቀሩት ፡ እየቀዘቀዘ ፡ ወይም ፡ እየቀረ ፡ ሲሄድ ፡ የላስታው ፤ (የዋጉ) ፡ ዋግ ፡ ሹም ፡ እየተባለ ፡ ይኸው ፡ ከፍ ፡ ባለማዕርግ ፡ እስከ ፡ ጊዜያችን ፡ ድርሷል ፡

፲፮ኛ ፤ ቃለ ፡ ሐፄ ።

የንጉሡን ፡ ትእዛዝ ፡ እየተቀበለ ፡ የሚያስተላልፈው ፡ ቃለ ፡ ሐፄ ፡ ይባላል።

፲፯ኛ ፤ ቁስ ፡ ዐፄ ።

ቁስ ፡ ዐፄ ፤ የተባለው ፡ የንጉሡን ፡ ማዕድ ፡ አሳርጎ ፡ የሚባርክ ፡ ለዘወት
ሩም ፡ የንጉሡ ፡ የንስሐ ፡ አባት ፡ ነው ።

፲፰ኛ ፤ ዐቃቤ ፡ ሰዓት ።

ንጉሡ ፡ ግብር ፡ በሚቀመጥበት ፡ ጊዜ ፡ በትረ ፡ ወርቅ ፡ ይዘ ፡ ቆሞ ፡ የሕ
ግንና ፡ የሥርዓትን ፡ ነገር ፡ ያከናወናል ።

፲፱ኛ ፤ ሊቀ ፡ ሊቃውንት ፡

፳ኛ ፤ ሊቀ ፡ ማእምራን ፡

፳፩ኛ ፤ ሊቀ ፡ ደብተራ ፡

የሚባሉት ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ናቸው ።

እነዚህንም ፡ የጥቂቶቹን ፡ ባለፈው ፡ የብዙዎችን ፡ ከዐፄ ፡ ሠርዐ ፡ ድንግል፡
ዠምሮ ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ ባሉት ፡ የነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ በየሥራቸው ፡
ሲጠሩ ፡ እንመለከታለን ። የቀረው ፡ የራስነት ፤ የቢቶደድነት ፤ (ብሕት-ወደድ) ፡
የደጃዝማችነት ፤ የጻሐፊ ፡ ትእዛዝነት ፤ የጃንጥራርነት ፤ (ዠን ፡ ጽራርነት) ፡ የበ
ጅሮድነት ፤ የፊታውራሪነት ፤ የቀኛጉማችነት ፤ የግራዝማችነት (. . . . የዚያን ፡
ጊዜ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ከዛሬው ፡ ዘመን ፡ ስያሜ ፡ ጋራ ፡ ልዩነት ፡ ስለሌለው ፡
እዝርዝር ፡ ማግባት ፡ አስፈላጊ ፡ አልመሰለኝም ።

በተረፈ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በዲስ ፡ አበባ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ እንደምናየው ፡
መካል ፡ ሰፋሪ ፤ ውሃ ፡ ሥንቁ፤-ጋሻ ፡ ጃግሬ ፤-ራስጌ ፡ ቤት ፡ እንደሚባለው ፡ የዚ
ያን ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ጨዎች -ባለሳሎች-ቀሩባን-የሐፄ ፡ ሎሌ ፡ . . . . "የሚ
ባሉ ፡ አባገሮቻቸው ፡ እነዚያው ፡ ባለፈው ፡ የጠቀስናቸው ፡ አዛዦችና ፡ ብላቴን፡
ጌቶች ፡ ደግሞ ፡ በግዕዝኛ ፡ ቋንቋ ፡ ሊቀ ፡ ሐራ ፡ ዘሽሕ ፤ (የሺሕ ፡ አለቃ) ፡
ሊቀ ፡ ሐራ ፡ ዘምዕት ፤ (የመቶ ፡ አለቃ) ፡ የሚባሉት ፡ ናቸው ።

የነገሥታቱ ፤ የመሳፍንቱ ፤ የመኳንንቱ ፤ የእቲጊዎቹ ፤ የሴት ፡ ወይዘገሩ ፤
የመጠሪያ ፡ ስም ፡ እንደዚሁ ፡ ከሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በንጻንድ ፡ አኳኋን ፡ ይለያያል ።
ለምሳሌ ፡ የዐፄ ፡ ሚናስ ፡ ባለቤት ፡ ሥሉስ ፡ ጎይላ ፤ የዐፄ ፡ ሠርዐ ፡ ድንግል፡
ባለቤት ፡ ማርያም ፡ ሥና ፤ የዐፄ ፡ ሱስንዮስ ፡ አናት ፡ ሐመልማላዊት ፤ የዐፄ ፡
ገላውዴዎስ ፡ ልጆች ፡ መሲሐዊት ፤ መለከታዊት ፤ የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ቀዳማዊ ፡
ልጅ ፡ አምላካዊት ፡ . . . ሲባሉ ፤ ወንዶቹ ፡ ደግሞ ፡ አፈ ፡ ክርስቶስ ፤ መልክኦ፡
ክርስቶስ ፡ አትናስዮስ ፤ ሮም ፡ ሰገድ ፡ . . . ይባላሉ ። ይህን ፡ የመሳሰለውን ፡
የዚያን ፡ ጊዜ ፡ ስያሜ ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ቃል ፡ ጋራ ፡ ማመሳሰል ፡ ተለ
ምዶ ፡ ነበር ። ይህን ፡ የመሳሰለው ፡ ስያሜ ፡ በልሳሳት ፡ ከ፲ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡
ዠምሮ ፡ እስከ ፡ ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ የጥቂቶቹም ፡ እስከ ፡ ጊዜያችን ፡
ሲታይ ፡ ከ፲፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ወዲያ ፡ በላስታ ፡ በአሁኑስም ፡ ይልቁንም ፡ በናፖታ፡

(መርዌ) : ቤተ : መንግሥት : የነበረው : ስያሜ : ከዚያ : ወዲህ : ካለው : ወይም : ከዛሬው : አማርኛና : ግዕዝ : ጋራ : በጠራር : አይገናኝም : ትርጉሙም : አይገባም ። ምናልባት : የዚያን : ጊዜ : ቋንቋ : ከዛሬው : ግዕዝና : አማርኛ : ጋራ : በመለያየቱ : ይህን ፣የ ወይም : መርምሮ : የሚጋጠምበትን : የሚያውቅ : ሊቅ : ይገኝ : ይህንን ።

አሁን : ግን : የዚህን : ጉዳይ : ትተን : ወደ : ዋናው : አሳባችን : እንመለስ ። ከዚያን : ጊዜ : የማዕርግና : የመጠሪያ : ስም : በኋላ : የጦር : መሣሪያና : ዕቃ : ምን : እንደሚባል : በጥቂቱ : እንመልከት ።

ትልቁን : ነጋሪት : «ድብ : አንበሳ» : መለከቱን : «ምስር : ቃና : ወይም : ንስር : ቃና» : ጎራዴን : «ሾተል» : መናገሻ : ከተማን : «መዲና» : ይሉት : ነበር ። ከዚህም : አነጋገር : እንደ : ሾተል : እንደ : መዲና : ያለው : እስከ : ዛሬም : አልፎ : አልፎ : ሲነገር : ይሰማል ።

ምዕራፍ : ፴፩ ።

ስለ : ጋሎች ፣ -የዐፄ : ሠርዐ : ድንግል : ጉዞ : ወደ : እናሪያ ።

ስለ : ጋሎች : በሰፊው : አላጠናቀቅም : ቢሆንም : ጋሎች : በዐፄ ልብነ : ድንግል : ዘመን : ነው : ከኢትዮጵያ : የገቡት : አገባባቸውም : ግራኝ : ዐፄ : ልብነ : ድንግልን : ከነሠራዊታቸው : አባሮ : ሸዋንና : ያማራን : አገር : ሲይዝ : እነርሱ : ከኋላ : እየተከተሉ : እገሩን : ወረሩ : እየተባለ : በንጻንድ : ታሪክ : ነገሥትና : በቃል : የሚተረከው : ከእውነተኛ : ታሪክ : የዘለለ ፣ላይሆን አይቀርም ። ጋሎች : በዐፄ ልብነ : ድንግል : ዘመን : ከመጡና : ከዚያ : በፊት : ካልነበሩ : ዐፄ ልብነ : ድንግል : «ሁሉ : ቢፈራ : ቱሉ : እንዴት : ፈራ ።» ብለው : የተደነቀበት : ከመኳንንቶቻቸው : አንዱ : አጋፋሪ : ቱሉ : ከወዴት : መጣ ? (1) ቱሉ : ያማራ : ስም : ሊሆን : ነውን ? ። ደግሞ : ታሪክ : ነገሥት : የዐፄ ልብነ : ድንግልን : ታሪክ : በሚዠምርበት : በመዠመሪያዎቹ : ገጾች : ላይ : አስቀድሞ : እንደ : ተገለጸው : «ዐፄ ልብነ : ድንግል : አንደ : ጋሎች : ሥርዐት : የፈረሰቻቸውን : ግንባር : የበረንትቻ : ደም : እየቀቡ : ትምባኸ : እየጠጡ : አምልኮ : በዕድ : አድርገው : ነበር ። ከዚህ : የተነሣ : አግዚአብሔር : ግራኝ : መሐመድን : ላከባቸው : . . . . . » ይላል ። እንግዲህ : በዚህ : ዐይነት : ከግራኝ : በፊት : ጋሎችና ሌሎቹ : ኢትዮጵያውያን : ከቤተ : መንግሥቱ : ጋራ : እንደ : ዛሬ : አብረው : ከመቀመጣቸው : የተነሣ : የጋሎቹን : ሥርዓት : በቀን : ብዛት : አግሮቹ : መውሰዳቸው : አይደለምን ? ይህ : ባይሆን : ይህን ልማድ : ከወዴት : አመጡት ሊባል : ነው ? ።

ስለዚህ : ጋሎች : እንደ ሱማሌዎች : የኢትዮጵያ : ሰፊ : ግዛት : ነው : እያልን : በምንመክበት : በደቡብ : ኢትዮጵያ : ከብዙ : ዘመን : ዠምሮ : መኖራቸው : የታወቀ : ነው ። ነገር ግን : በየምክንያቱ : በመዠመሪያ ጊዜ : በጥቂቱ : በዐፄ :

(1) ይህን ስላት ራስ : ደገሃልገና : አጋፋሪያቸው : ቱሉ : በግራኝ : ጦር : ተሸንፈው : በተመለሱ ጊዜ ነው :

ልብነ፡ ድንግልና፡ በግራኝ፡ መካከል፡ በተደረገው፡ ጦርነት፡ ጊዜ፡ ግን፡ በየነገ
 ዳቸው፡ የተከፈሉ፡ ጋሎች፡ ቊጥራቸውን፡ አበርክተው፡ ከደቡብ፡ ኢትዮጵያ፡
 ወደ፡ ማኻል፡ ሸዋ፡ ወደ፡ ዳሞትና፡ ወደ፡ ጎጃም፡ ወደ፡ በጌምድርም፡ መግባታ
 ቸው፡ የታወቀ፡ ነው። ጥንታዊ፡ ዘራቸውም፡ የትግራይና፡ ያማራ፡ ከሴም፡ ወገን፡
 እንደ፡ ሆነ፤ የጋሎቹም፡ የወንድሙ፡ የካም፡ ወገኖች፡ ናቸው፡ ይባላል። ያማራና፡
 የትግራይ፡ የሸዋ፡ አብዛኛው፡ የዘሩ፡ ምንጭ፡ ከሰሜን፡ ከደቡብ፡ ዐረብያ፡
 ፈልቆ፡ የኤርትራን፡ ባሕር፡ ተሻግሮ፡ በትግራይና፡ በሐማሴን፡ እንደ፡ ገባ፤ ጋሎ
 ችም፡ ጥንት፡ ከእስያ፡ ወይም፡ ከአውስትራሊያ፡ ? ፈልቀው፡ በሞዛቢክ፡ በማዳ
 ጋስካር፡ በታንጋኒካ፡ በኬንያ፡ በኩል፡ እያደረጉ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ገብተው፡
 ከሱማሌዎች፡ ጋራ፡ ወይም፡ ጎን፡ ለጎን፡ ሆነው፡ በሞቢ፡ ሸበሌና፡ በጁባ፡ ወንዝ፡
 በዛሬው፡ በሲዳሞና፡ በቦረና፡ በሩሲና፡ በባሌ፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ ከብዙ፡ ጊዜ፡
 ገጥሞረው፡ ሲኖሩ፡ በዐረ፡ ልብነ፡ ድንግል፡ ጊዜ፡ በብዛት፡ ተቀስቅሰው፡ ወደ፡
 ማኻልና፡ ወደ፡ ምዕራብ፡ ኢትዮጵያ፡ ዘልቀው፡ ቀድሞ፡ የዐረ፡ ገላውዴዎስን፡
 በኋላም፡ የዐረ፡ ሚናስን፡ አሁንም፡ በዚህ፡ ዘመን፡ ያለውን፡ የሠርፀ፡ ድንግ
 ልን፡ መንግሥት፡ አውከቀል፡ ወደ፡ ፊትም፡ የነፋሲልን፡ የነኢያሱን፡ መንግ
 ሥት፡ ማወካቸውን፡ እንመለከታለን።

ነገር፡ ግን፡ በታሪክ፡ ነገሥታቸው፡ እንደምንመለከተው፡ ከሁሉ፡ ነገሥታት፡ ይበ
 ልጥ፡ በጋሎች፡ ምክንያት፡ የተቸገሩ፡ ዐረ፡ ሠርፀ፡ ድንግል፡ ናቸው። እሳቸ
 ውም፡ ፷፬፡ ዓመት፡ ዕድሜ፡ ባለው፡ ዘመነ፡ መንግሥታቸው፡ አንድ፡ ዓመት፡
 ብቻ፡ ሲያርፉ፡ የቀረውን፡ ከጋሎች፡ ጋራ፡ በመዋጋት፡ እንዳሳለፉ፡ ይነግረናል።
 ነገር፡ ግን፡ ይህ፡ ሲሆን፡ የፈላሾቹና፡ የቱርክቹ፡ ወዴት፡ ሊሄድ፡ ይችላል።

ከዚህም፡ አያይዘ፡ የዐረ፡ ሚናስ፡ የልጅ፡ ልጅ፡ የሠርፀ፡ ድንግል፡ የአ
 ጎት፡ ልጅ፡ መና፡ እስራኤል፡ የምትባል፡ ወተት፡ ልትጠጣ፡ ላሎ፡ ከሚባለው፡
 ካንዱ፡ የጋላ፡ ባላባት፡ ዘንድ፡ ሄደች። ላሎም፡ የቅቤ፡ ገንፎ፡ እያበላ፡ እያ
 ደር፡ ተላምደው፡ በሽሽግ፡ ፯፡ ልጆች፡ ከሷ፡ ወለደ። የሰባቱም፡ ስማቸው፡
 ከረዩ፡ ሜጫ፡ ቱሎማ፡ ወሎ፡ አልከ፡ ዱረቲ፡ አያንቱ፡ ይባላሉ። ሌሎች፡
 ደግሞ፡ ወረሞ፡ የሚባሉት፡ ያንድ፡ ነገድ፡ ጋሎች፡ በጣም፡ በረከቱ። ዐረ፡
 ሠርፀ፡ ድንግልም፡ በየጊዜው፡ ቢዋጉም፡ ቢያሸንፉም፡ የጋላ፡ ዘር፡ እያደረ፡
 እየተተካ፡ እየበረከተ፡ አስቸገራቸው።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ቢቸግራቸው፡ መኳንንቶቻቸውንና፡ ሊቃውንቶችን፡ ሰብስ
 በው፡ ለእነዚህ፡ የወረሞ፡ ዘሮች፡ ሁል፡ ጊዜ፡ እንወጋቸዋለን፤ እንገድላቸዋለ
 ንም። ነገር፡ ግን እየበረከቱ፡ ያድራሉ፤ ክርስቲያኑ፡ ግን፡ ከማነስ፡ በቀር፡ አይ
 ጨምርም፡ ምን፡ ይሻላል፡ የዚህን፡ ብልህት፡ ንገሩኝ፡ . . . . አሏቸው። ከተሰ
 በሰቡት፡ ውስጥ፡ መዠመሪያ፡ የመኳንንቱ፡ ወገን፡ «ጋሎች፡ ሕግና፡ ሥርዐት፡
 የላቸውም፤ አንድ፡ ወንድ፡ እስከ፡ ዐሥር፡ ሴት፡ ያገባል፡ እነዚህም፡ ብዙ፡
 እየወለዱ፡ ይረባሉ። ክርስቲያኑ፡ ግን፡ ተመጻዳቂ፡ ስለ፡ ሆነ፡ ግማሹ፡ ድንግ

ላይ ፡ እኩሉ ፡ ቁስና ፡ መነኩሴ ፡ ቁራቢ ፡ እየሆነ ፡ በመኖሩ ፡ አይረባምና ፤ ቍጥሩ
 እያደር ፡ ያንሳል ፤ . . . . . በዚህም ፡ ላይ ፡ ከክርስቲያኑ ፡ ወገን ፡ ጦርነት ፡ ከሚ
 ሂደው ፡ የማይሄደው ፡ ይበልጣል ፤ ይኸውም ፡ ባላገርና ፡ ነጋዴ ፡ ቁስና ፡ ደብተራ
 ነው ። ከወታደር ፡ ውስጥ ፡ እንኳን ፡ ፱ኛው ፡ የክፍል ፡ ጦር ፡ አልጋ ፡ ጠባቂ ፡
 እየሆነ ፡ ይቀራል ። ከሂደውም ፡ ውስጥ ፡ ንዝና ፡ ሰፈር ፡ ጠባቂ ፡ ይሆናል ። ጋሎች
 ግን ፡ ከመከላከላቸው ፡ ድንግላይ ፡ ቁስ ፡ መነኩሴ ፤ ደብተራ ፤ ባላገር ፤ ነጋዴ ፤
 አልጋ ፡ ጠባቂ ፤ ንዝ ፡ ጠባቂ ፡ የላቸውም ። ሁሉም ፡ በነፍስ ፡ ወከፍ ፡ ለጦርነት ፡
 ይሰለፋል ። ከብትና ፡ ቤት ፡ የሚጠብቁ ፡ ሴቶችና ፡ ሕፃናቶች ፡ ናቸው ። ከሴ
 ቶች ፡ ውስጥ ፡ እንኳን ፡ ኃይለኞቹ ፡ በወንጋ ፡ ፈረስ ፡ እየወጡ ፡ ሎጋቸውን ፡
 ይዘው ፡ ይዋጋሉ ። ደካሞቹ ፡ ሴቶች ፡ ደግሞ ፡ በሎቻቸው ፡ ወደ ፡ ጦር ፡ ሲሄዱ ፡
 ከጋጣ ፡ ፈረስ ፡ ፈተው ፡ ኮርቻ ፡ ጭነው ፡ ያቀብላሉ ፡ ሲመለስም ፡ በቶሎ ፡ ለክ
 ተቀብለው ፡ ኮርቻ ፡ አራግፈው ፡ አስረው ፡ ገፈራ ፡ ሰጥተው ፡ እግር ፡ አጥበው ፡
 ያገለግላሉ ። ይኸን ፡ በመሳሰለው ፡ ምክንያት ፡ ነው ፡ ጋሎች ፡ በክርስቲያኖቹ ፡
 ላይ ፡ ለማየል ፡ የቻሉት ፡ . . . ። ሲሉ ፡ ዘርዝረው ፡ ተናገሩ ። መኳንንቱም ፡ ከዚህ፡
 በላይ ፡ ያለውን ፡ ተናግረው ፡ ሲጨርሱ ፡ በተራቸው ፡ ሊቃውንቱ ፡ እንደዚህ ፡
 አሉ ፡ « ንጉሥ ፡ ሆይ ፡ ይህ ፡ የተነገረው ፡ ሁሉ ፡ እውነት ፡ አይደለም ። መጽሐ
 ፍም ፡ አይደሉን ፡ ንጉሥ ፡ በብዝሃ ፡ ሠራዊቱ ፡ (ንጉሥ ፡ በሠራዊቱ ፡ ብዛት ፡
 አይደሉም) ፤ ይላል ። ከዚያም ፡ አልፎ ፡ ወክልኤቱ ፡ ይሰድድዎሙ ፡ ለእልፍ ፡
 (ሁለቱ ፡ ሺውን ፡ ያበሩታል) ፡ ይላል ። ቁስና ፡ ደብተራ ፡ ባላገርና ፡ ነጋዴም ፡
 ባይዋጋ ፡ ወደፈጣሪው ፡ እግዚአ ፡ እያለ ፡ ምህላ ፡ እየያዘ ፡ መሥዋዕት ፡ እያሳረገ፡
 በኅዝን ፡ ፪ ፡ እጅ ፡ ጦርነት ፡ ይረዳል ፡ በዘመነ ፡ መሳፍንት ፡ እስራኤል ፡ በጠግሎ ፡ አሶራ
 ውያንን ፡ ባቢሎናውያንን ፡ አሥነሣባቸው ፡ . . . . . ዛሬም ፡ አባቶቻችን ፡ ጠግበው ፡
 ጦር ፡ አውርድ ፡ ብለው ፡ ያመጧቸውን ፡ ጋሎች ፡ በብዛት ፡ ነው ፤ በማነስ ፡ ነው ፤ ምን ፡
 ያሰኛል ፡ በጥጋብ ፡ የመጣውን ፡ በኅዝን ፡ መመለስ ፡ ነው ፡ . . . . . » ብለው ፡
 መኳንንቱ ፡ ለተናገሩት ፡ ንግግር ፡ መልስ ፡ ከሰጡ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡
 ድንግል ፡ ከመኳንንቱ ፡ ንግግር ፡ ይልቅ ፡ የሊቃውንቱን ፡ ንግግር ፡ ወደዱ ፡ ይላል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ከፈጸሙ ፡ በኋላ ፡ በጋፋት ፡ ተነ
 ሥቶ ፡ የነበረውን ፡ የፋሲሎን ፡ ሽፍትነት ፡ በጦር ፡ ደምስሰው ፡ አገሩ ፡ ሰላም ፡
 ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ከባህምድር ፡ ወደ ፡ እናሪያ ፡ ሂደው ፡ ያልገበረውን ፡ ለማስገበር ፡
 ይዘጋጁ ፡ ዠመር ፤ ዝግጅቱም ፡ ሲያልቅ ፡ የጎጃሙን ፡ ገዥ ፡ ዘርፀ ፡ የሐንሰን ፡
 ሌሎቹንም ፡ መኳንንቶቻቸውን ፡ አስከትለው ፡ በጦር ፡ ሠራዊታቸው ፡ ታጅበው ፡
 ከባህምድር ፡ ወደ ፡ ዳሞት ፤ ከዳሞት ፡ ወደ ፡ ጉራጌ ፡ አገር ፡ መጥተው ፡ ያልገበረ
 ውን ፡ የጋላ ፡ አገር ፡ እያስገበሩ ፡ አስቀድሞ ፡ ከገበረውም ፡ ግብር ፡ እየተቀበሉ ፡
 ከዚያ ፡ አልፈው ፡ ወደ ፡ እናሪያ ፡ መጥተው ፡ በላባቱን ፡ ሴቤንሂ ፡ የሚባለውን ፡
 ወደ ፡ ርሳቸው ፡ ግብር ፡ ይዙ ፡ እንዲመጣ ፡ ላኩበት ። ርሱም ፡ ከጋማ ፡ ከብትም ፡
 ከቀንድ ፡ ከብትም ፡ ይዙ ፡ ይልቁንም ፡ አገሩ ፡ የወርቅ ፡ አገር ፡ ስለ ፡ ነበረ ፤ ብዙ ፡

ወርቅ ፡ ይዘ ፡ መጥቶ ፡ እጅ ፡ ነሥቶ ፡ ንጉሡን ፡ ተገናኘ ፤ ለመኳንንቱና ፡ ለወታደሩም ፡ መጥን ፡ ከየባላባቱና ፡ ከየቆሮው ፡ አስመጥቶ ፡ በደግና ፡ አስተናገዳቸው ።

ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግልም ፡ ከዚያ ፡ አልፈው ፡ ከጉራጌ ፡ በደቡብ ፡ ከእናሪያ ፡ በምሥራቅ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ የኮምባታን ፡ የኩሎን ፡ አገርና ፡ በዙሪያው ፡ ያለውን ፡ ሁሉ ፡ ሲያቀኑ ፡ የነዚህ ፡ አገሮች ፡ ባላባቶች ፡ ግብር ፡ ይዘ ፡ በመምጣት ፡ ፈንታ ፡ በጫካ ፡ እየተደበቁ ፡ በንጉሡ ፡ ሠራዊት ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ስለጣሉ ፡ አገራቸው ፡ ተዘረፈ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ አገሩን ፡ እየመቱ ፡ ካስገበሩ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ እያቀኑ ፡ መጥተው ፡ ሸዋ ፡ ገቡ ። የሸዋም ፡ ሕዝብ ፡ ከሐዲያን ፡ ሕዝብ ፡ በቀር ፡ ገበረላቸው ። የሐዲያን ፡ ሕዝብ ፡ ግን ፡ ይበልጡ ፡ እስላም ፡ ስለነበረ ፡ ባላባቱን ፡ ዐፄ ፡ ገራድን ፡ ይዘ ፡ ተዋጋቸው ። ይኸም ፡ ባላባት ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ንጉሡ ፡ የሾሙትን ፡ ሮም ፡ ሰገድን ፡ የገደለ ፡ ነው ። በኋላ ፡ ግን ፡ ከነሰዎቹ ፡ ተሸነፈና ፡ ያገር ፡ ሽማግሌዎቻቸው ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ ቀርበው ፡ ላገሩና ፡ ለገራድ ፡ ምሕረት ፡ ስለ ፡ ለመኑ ፡ ታርቆ ፡ ገባ ፡ የደንበንም ፡ ግብር ፡ ገበረ ። ከዚህ በኋላ ፡ ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ዐፄ ፡ ገራድ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እየሸፈተ ፡ ታማኝነት ፡ ስላልነበረው ፡ በገሩ ፡ ላይ ፡ ደጃዝማች ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ የማባለውን ፡ ሾመው ወደ ፡ በጌምድር ፡ ተመለሱ ። በኋላም ፡ ይኸው ፡ ገራድ ፡ ከደጃዝማች ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ጋራ ፡ ሲዋጋ ፡ ሞተ ።

በዚሁ ፡ ዘመን ፡ (በ፲፭ ፡ ፳፻፳፪) ፡ ጋሎች ፡ ከደቡብ ፡ መጥተው ፡ ሸዋን ፡ ዘርፈው ፡ ከዚያም ፡ ዐባይ ፡ ደርሰው ፡ ብዙ ፡ ከብት ፡ ዘረፉ ። ይኸንኑ ፡ ንጉሡ ፡ ስለ ፡ ሰሙ ፡ የሸዋውን ፡ ደጃዝማች ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስን ፡ የጎጃሙን ፡ ዘርዐ ፡ ዮሐንስን ፡ አስከትለው ፡ የጋሎችን ፡ ዱካ ፡ እየተከታተሉ ፡ አሩሲና ፡ ጉራጌ ፡ መካከል ፡ ዟይ ፡ ከሚባለው ፡ ሐይቅ ፡ ላይ ፡ ደረሱባቸውና ፡ ትልቅ ፡ ውጊያ ፡ ገመሩ ። ጋሎቹም ፡ ብዙ ፡ ስለነበሩና ፡ ደግሞ ፡ እየተጠራሩ ፡ ስለ ፡ በረከቱ ፡ ጦርነቱ ፡ ዓመት ፡ ሙሉ ፡ ወሰደ ፡ ይባላል ። በመጨረሻ ፡ ግን ፡ ተሸንፈው ፡ እጃቸውን ፡ ሰጡ ፡ የቀሩትም ፡ ሸሹ ። የንጉሡም ፡ ወታደሮች ፡ ጋሎቹ ፡ ቀድሞ ፡ ከጎጃምና ፡ ከሸዋ ፡ ከዘረፉት ፡ ከብት ፡ በቀር ፡ የራሳቸውንም ፡ እየጨመሩ ፡ ዘረፉቸው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ጦርነት ፡ ውስጥ ፡ በጣም ፡ የታወቁት ፡ የጎጃም ፡ ገዢ ፡ ዘርዐ ፡ ዮሐንስ ፡ (ጎጃም ፡ ነጋሽ) ፡ ስለ ፡ ሞቱ ፡ በንጉሡ ፡ ሰፈር ፡ ጎዘን ፡ ሆኖ ፡ ሰነበተ ።

ምዕራፍ ፡ ፴፪ ።

ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ በሐረር ፡ ሠልጣን ፡ በቱርኮችና ፡ በባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ላይ ፡ ያገኙት ፡ ድል ።

ሐረር ፡ ከግራኝ ፡ በፊት ፡ በወላስሞች ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ መሪዎች ፡ በሠልጣኖች ፡ በሚተዳደርበት ፡ ጊዜ ፡ መቀመጫቸው ፡ ሸዋ ፡ ለነበረው ፡ ነገሥታት ፡ ለነዐፄ ፡ ዐምደ ፡ ጽዮን ፡ ለነዐፄ ፡ በእደ ፡ ማርያም ፡ ለነዐፄ ፡ ዘርዐ ፡ ያዕቆብ ፡ እየገበረ ፡ ሲመቸውም ፡ እንቢ ፡ እያለ ፡ ይኖር ፡ ነበር ። ከግራኝ ፡ ጊዜ ፡ መካከሉ ፡ ቀርቶ እንዲያውም ፡ የክርስቲያኑን ፡ አውራጃ ፡ ጎጃምን ፡ በጌምድርን ፡ ትግሬን ፡ ሁሉ ፡

ወሮ ፡ እንደ ፡ ነበረ ፤ በዚህም ፡ ዐይነት ፡ ፲፭ ፡ ዓመት ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በዐፄ ፡ ገላ
ውዴዎስ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ወደቀ ፡ ኑርም ፡ ቢነሣ ፡ ለጊዜው ፡ እንኳን ፡ ዐፄ ፡ ገላው
ዴዎስን ፡ መግደል ፡ ቢችል ፡ በርሳቸውና ፡ በዐፄ ፡ ሚናስ ፡ ዘመን ፡ ደቡብ ፡ ሸዋን ፡
እስከ ፯ ፡ ዓመት ፡ ቢገዛም ፡ እንደ ፡ ግራኝ ፡ መሐመድ ፡ በሙሉ ፡ ለመግዛት ፡
የዐፄ ፡ ሚናስና ፡ የልጃቸው ፡ የሠርፀ ፡ ድንግል ፡ አያያዝ ፡ አላስቻለውም ።

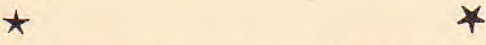
ስለዚህ ፡ ከኑር ፡ መሐመድ ፡ ወዲህ ፡ የተነሡት ፡ ግማሾቹ ፡ ሠልጣን ፤ ግማ
ሾቹ ፡ ይማም ፤ (የግራኝ ፡ ቤተ ፡ ዘመድ) ፡ ግማሾቹ ፡ አሚር ፡ እየተባሉ ፡ በዚያው ፡
በሐረርና ፡ በውጋዴን ፡ በኋላም ፡ ወደ ፡ አውሰ ፡ ተዛውረው ፡ ሲገዙ ፡ እዚያው ፤
እርስ ፡ በርሳቸው ፡ በወላስማ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ዙፋን ፡ ለመቀመጥ ፡ ይከ
ራከሩ ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ ወደ ፡ ሰሜን ፡ ለመግፋት ፡ ችሎት ፡ አላገኙም ። በኋላም ፡
ቀድሞ ፡ በነበረው ፡ በሐረርጌ ፡ በአዳል ፡ በሱማሌ ፡ በውጋዴን ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ የጋላ ፡
ሕዝብ ፡ መጥቶ ፡ ስለ ፡ ተደባለቀና ፡ ስለ ፡ ተዋጋም ፡ አስተዳደሩ ፡ ለጊዜው ፡ ለሠ
ልጣኖቹ ፡ መክበዱ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ላይ ፡ የሐረሩና ፡ የአውሳው ፡ ባላ
ባቶች ፡ ስምምነት ፡ አልነበራቸውም ። የሐረሩ ፡ ባላባት ፡ አሚር ፡ ኡትማንና ፡ የአ
ውሳው ፡ ይማም ፡ ገራድ ፡ ጅብሬል ፡ ባገርና፡በሴት ፡ ምክንያት ፡ ተጣልተው ፡ እርስ ፡ በር
ሳቸው ፡ ይዋኑ ፡ ነበር ። በመጨረሻም ፡ የሐረሩ ፡ የአውሳውን ፡ አሸንፎ ፡ ገደለው ።
ከርሱም ፤ በኋላ ፡ ልጁ ፡ ናሲር ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ በሐረር ፡ ግዛት ፡ ቁይቶ ፡ መሐ
መድ ፡ ኢብን ፡ ኢብራሂም ፡ የሚባለው ፡ ከግራኝ ፡ መሐመድ ፡ ዘር ፡ የወረደው ፡
ከብዙ ፡ ክርክርና ፡ ውጊያ ፡ በኋላ ፡ ሺሕ ፡ ፭፻፸፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሐረር ፡ አልጋ ፡ ላይ ፡
ተቀመጠ ፡ የማዕርግ ፡ ስሙም ፡ እንደ ፡ ግራኝ ፤ ይማም ፡ መሐመድ ፡ ተባለ ።

እሱም ፡ በዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ ምጥዋ ፡ ከሉት ፡ ተርክ
ችና ፡ ውስጡን ፡ ከሸፈተው ፡ ከባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅ ፡ ጋራ ፡ እየተላላከ ፡ ውስጡ
ስምምነት ፡ አደረገ ። ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅም ፡ በመገኘታቸው ፡ ጊዜ ፡ ከዐፄ ፡
ሚናስ ፡ ገጥሞ ፡ ውስጡን ፡ ከልቡ ፡ መንግሥቱን ፡ ከድቶ ፡ ነበርና ፡ ከሐረሩ ፡
ይማም ፡ በመልክት ፡ እየተስማማ ፡ ላይን ፡ ደግሞ ፡ ታዛዥ ፡ ነኝ ፡ እያለ ፡ ለዐፄ ፡
ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ይልክባቸው ፡ ነበር ። መልክቱ ፡ ግን ፡ ከልብ ፡ እንዳልሆነ ፡
ንጉሠ ፡ በሰፊው ፡ ተረድተውታል ። ስለዚህ ፡ የባሕር ፡ ነጋሽን ፡ ጦርነት ፡ ለጊዜው
በዘዴ ፡ (በዲፕሎማሲ) ፡ መንገድ ፡ አቆይተው ፡ እሱ ፡ የሚታመንባቸውን ፡ የሐረ
ርጌን ፡ እስላሞች ፡ ለመውጋት ፡ ቀርጥ ፡ አሳብ ፡ አደረጉ ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡
ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ታዛዥ ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ከልብም ፡ ባይሆን ፡ ሲልክ ፡ ለሱ ፡ የሚያስፈል
ገውን ፡ ሽልማትና ፡ የማዕርግ ፡ ልብስ ፡ እርሳቸውም ፡ ያለልብ ፡ ልከው ፡ ከቀዘቀ
ዙት ፡ በኋላ ፡ ከሱ ፡ ጋራ ፡ የተስማማውን ፡ ይማም ፡ መሐመድን ፡ ለመውጋት ፡
በሺሕ ፡ ፭፻፸፰ ፡ ወይም ፡ ፯ ዓ ፡ ም ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ጉዞ ፡ ገጥመዱ ።

ይማም ፡ መሐመድም ፡ የዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግልን ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ መምጣት ፡
በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ሐረርን ፡ እንዲጠብቅ ፡ ወንድሙን ፡ ቢዘር ፡ አሕመድን ፡ ከብዙ ፡
ወታደር ፡ ጋራ ፡ ትቶ ፡ በሺህ ፡ ፭፻፸፱ ዓ ፡ ም ፡ መጥቶ ፡ ለጦርነት ፡ ሩቅ ፡ በሩቅ ፡

ተሰልፎ ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ ቁዩ ፤ ከዚህም ፡ መካከል ፡ አሳኦድ ፡ ዲን ፡ የተባለው ፡ እስላም ፡ ይማም ፡ መሐመድን ፡ ትቶ ፡ ወደ ፡ ንጉሠ ፡ መጥቶ ፡ ታርቆ ፡ ገባ ፤ ንጉሡም ፡ ለሌሎቹ ፡ ምሳሌ እንዲሆን ሲሉ ፡ ሽልማት ፡ ሰጥተው ፡ በማዕርግ ፡ አስቀመጡት ።

በዚህም ፡ ጊዜ መሐመድ ፡ ጦርነቱ ፡ ውሎ ፡ ያደረ ፡ እንደሆን ፡ እያደር ፡ ጭፍራዬ ፡ ሁሉ ፡ ይከፋኛል ፤ ሲል ፡ ጦርነቱን ፡ ገፍመረና ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ቀኑን ፡ ሙሉ ፡ ሲዋጉ ፡ ማንም ፡ ሳያሸንፍ ፡ አደረ ። ነገር ፡ ግን ፡ በማግስቱ ፡ የንጉሡ ፡ ወታደሮች ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ለጦርነት ፡ ታጥቀው ፡ በተነሡ ፡ ጊዜ ፡ እስላሞቹ ፡ በትላንትናው ፡ ጦርነት ፡ ተዳክመው ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ አንዋጋም ፡ እያሉ ፡ ያጉረመርሙ ፡ ገፍመር ። ይልቁንም ፡ አሳኦድ ፡ ዲን ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ መግባቱንና በማዕርግ ፡ መቀመጡን ፡ የሰሙ ፡ ሹማምንቶች ፡ እየተገለበጡ ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ መጡ ። መሐመድም ፡ ከሃምሳ ፡ ፈረሰኞች ፡ ጋራ ፡ ወደ ፡ ሐረር ፡ አምልጦ ፡ ለመሄድ ፡ ሲያስብ ፡ የገዛ ፡ ሰዎቹ ፡ ይዘው ፡ ለንጉሡ ፡ ሰጡት ፤ በማግሥቱም ፡ ከታማኞች ፡ አሸከሮቹ ፡ ጋራ ፡ ተፈረደበትና ፡ ተገደለ ። ሐረር ፡ ቀርቶ ፡ የነበረውን ፡ ሺዘርንና ፡ ተክታዩን ፡ መንሱርንም ፡ ጋሎች ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ሄደው ፡ ስለ ፡ ገደሉት ፡ የሠልጣኖች ፡ ባላባትነት ፡ በጭራሽ ፡ ወደቀ ። የእስላሞቹም ፡ ዋና ፡ መደብ ፡ ከሐረር ፡ ወደ ፡ አውሳ ፡ ዞረ ። አውሳም ፡ የሠልጣኖቹ ፡ መቀመጫ ፡ ሆነና ፡ ሐረር ፡ በሠልጣኑ ፡ ወኪል ፡ እየተገዛ ፡ ከከበቡት ፡ ጋሎች ፡ ጋራ ፡ እየተከላከለ ፤ እስከ ፡ ግብጾች ፡ መምጣት ፡ ድረስ ፡ ቁየ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ከሸዋ ፡ ወደ ፡ በጌምድር ፡ ተመልሰው ፡ ከቁዩ ፤ በኋላ ፡ የባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ማመጥ ፡ እየተገለጸ ፡ ስለ ፡ ሄደ ፡ ከበጌምድር ወደ ትግሬ ለመሄድ ፡ አሰቡ ። በመካከሉ ፡ ባጠገባቸው ፡ ያሉት ፤ ወይዘሮ ፡ ዮልያና? ፡ እቴ ፡ ወለቴ ፡ አዛኸ ፡ ሐሊቦ ፡ አዛኸ ፡ በእደ ፡ የሚባሉት ፡ የራስ ፡ ወገኖች ፡ ጭምር ፡ እኛ ፡ በደብዳቤ ፡ ተላልከን ፡ ባሕር ፡ ነጋሽን ፡ አስታርቀን ፡ እናስገባለንና ፡ ወደ ፡ ትግሬ ፡ መዝመትዎ ፡ ይቅር ፡ ብለው ፡ ተሰብስበው ፡ ለመኑዋቸው ። እሳቸውም ፡ ታርቆ ፡ የሚገባ ፡ ከሆነ ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ ይለኛል ፡ ብለው ፡ ከገባም ፡ በኋላ ፡ ላያጉ ላሉትና ፡ ከሹመቱም ፡ ላይሸሩት ፡ ቃል ፡ ሰጧቸው ፡ እነዚህም ፡ «ባለፈው ፡ ጥፋትኸ ፡ ቅጣት ፡ እንዳያገኝኸ ፡ ከሹመትኸም ፡ እንዳትሻር ፡ ከንጉሡ ፡ ቃል ፡ አግኝተናልና ፡ ይቅርታ ፡ ጠይቀኸ ፡ እንድትገቡ ፡ የሚል ፡ ደብዳቤ ፡ አዘጋጅተው ፡ በሚያምነው ፡ ሰው ፡ እጅ ፡ ላኩለት ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ከቱርኮቹ ፡ ባሻ ፡ ጋራ ፡ ደባሩክ ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ ስምምነቱን ፡ ይፈጽም ፡ ነበር ። መልእክተኞቹም ፡ ባሕር ፡ ነጋሽን ፡ አግኝተው ፡ ደብዳቤውን ፡ ሰጥተው ፡ እላይ ፡ በተባለው ፡ ድርድር ፡ እንዲገባ ፡ ቢያባብሉት ፡ ባወላዋይ ፡ ንግግር ፡ አሰንብቶ ፡ በመጨረሻ ፡ “አኔ ፡ ከንጉሡ ፡ ጋራ ፡ ታርቁ ፡ ለመግባት ፡ እምነት ፡ የለኝም ፡ ንጉሡንም ፡ ከማሙን ፡ ባሻውን ፡ ማመን ፡ ይሻላል ፡ ስለዚህ ፡ ባንድ ፡ ስጋጃ ፡ ላይ ፡ ተቀምጠን ፡ ከቱ

ርከቹ ፡ ጋሻ ፡ ጋራ ፡ ታርቀናልና ፡ አልመጣም ፡ የሚል ፡ ደብዳቤ አሲዘ ፡ መልክተኞቹን ፡ አሳፍሮ ፡ መለሳቸው ። ይኸውም ፡ ሳይበቃ ፡ ቀርቶ ፡ በቱርኮች ፡ መድፍ ፡ መተማመኑንና ፡ መመከቱን ፡ ለማስረዳት ፡ አንድ ፡ የመድፍ ፡ ጥይት ፡ ከደብዳቤው ፡ ጋራ ፡ ጨምሮ ፡ ላከላቸው ፡ ይባላል ። መልክተኞቹ ፡ እያዘኑ ፡ ተመልሰው ፡ ይኸንኑ ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሩ ። አነጋገሩንም ፡ በንጉሠ ፡ ዙሪያ ፡ ያሉ ፡ ቀሳውስቱም ፡ መኳንንቱም ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔር ፡ በቀበው ፡ ንጉሥ ፡ ላይ ፡ እንደዚህ ፡ መድፈሩ ፡ እግዚአብሔርን ፡ መበደሉ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ንጉሠን ፡ ብቻ ፡ አይደለም ፡ ብለው ፡ እያዘኑ ፡ እየተቆጩ ፡ ተናገሩ ። ንጉሠም ፡ ለዛቻ ፡ የተላከውን ፡ የመድፍ ፡ ጥይት ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ልከው ፡ ጦርነት ፡ አደርጋለሁና ፡ ድሉን ፡ እግዚአብሔር ፡ እንዳይነሣኝ ፡ ቀኖና ፡ ያዙልኝ ፡ ብለው ፡ ወደ ፡ ትግሬ ፡ ጉዞ ፡ ዠመሩ ። ወዲያውም ፡ «አንተ ፡ በራስኸና ፡ በቱርኮች ፡ ትመክለኽ ፡ እኔ ፡ ግን ፡ ጎይለኞቹን ፡ በሚጥል ፡ ደካሞችን ፡ በሚያበረታ ፡ በጌታይ ፡ በኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ተመክቼ ፡ እመጣብኻለሁ» ፡ የሚል ፡ መልእክት ፡ አስቀድመው ፡ ሠራዊታቸውን ፡ አስከትለው ፡ ወደ ፡ ትግሬ ፡ ተጓዙ ። ለግንባር ፡ ቀደመውም ፡ ጦር ፡ ሹም ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስን ፡ ሾሟቸው ፤ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ውስጥ ፡ የነበሩት ፡ እነስምያን ፡ እነአስገዶም ፡ እነክርስቶሳዊ ፤ እነያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ንጉሠ ፡ መጥተው ፡ ተደባለቁ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሠ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ መምጣታቸውን ፡ ዐውቆ ፡ ሳይጠነቀቅ ፡ በድንገት ፡ ደርሰው ፡ አደጋ ፡ ለመጣል ፡ ብዙውን ፡ ሠራዊት ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ በትነው ፡ ከጥቂቶቹ ፡ ወታደሮች ፡ ጋር ፡ ሄደው ፡ ተንቤን ፡ ደረሱ ፤ ተንቤንም ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ በዙሪያው ፡ ያለ ፡ ያገር ፡ ሕዝብ ፡ እየመጣ ፡ መሣሪያ ፡ እየያዘ ፡ ተከተላቸው ፤ አገረ ፡ ገዢው ፡ ትግሬ ፡ መከፋንን ፡ ገብረ ፡ ኢየሱስም ፡ ወደ ፡ ርሳቸው ፡ ተጨመረ ። ወደ ፡ ኋላም ፡ ቀርቶ ፡ የነበረው ፡ ጦር ፡ ደርሶ ፡ ሁሉም ፡ እንቲጨው ፡ ላይ ፡ ሰፈረ ። ባሕር ፡ ነጋሽም ፡ ቱርኮቹን ፡ ሳይጨምር ፡ ከሰዎቹ ፡ ጋራ ፡ ሆኖ ፡ ሊገጥማቸው ፡ ነበር ፤ ዳሩ ፡ ግን ፡ ምናልባት ፡ ድል ፡ በማድረግ ፡ ፈንታ ፡ ድል ፡ የሆንኩ ፡ እንደ ፡ ሆን ፡ ብሎ ፡ በሥጋት ፡ ተመለሰና ፡ ወደ ፡ ከተማው ፡ ወደ ፡ ደብሩክ ፡ ሄዶ ፡ ቱርኮች እንዲረዱት ፡ ይጎተጉታቸው ፡ ዠመር ። ከዚያም ፡ የቱርኮቹና ፡ የባሕር ፡ ነጋሽ ይስሐቅ ፡ ጦር ፡ ባንድነት ፡ መጥቶ ፡ በሺሕ ፡ ፭፻፸፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኅዳር ፡ ወር ፡ በዚህ ፡ በእንቲጨው ፡ ጦርነቱ ፡ ተዠመረ ።

ንጉሠም ፡ የጦርነቱን ፡ ግንባር ፡ እ፫ ፡ ከፍለው ፡ የመክከለኛውን ፡ አዝማችነት ፡ ለራሳቸው ፡ ይዘው ፤ የቀኙን ፡ ለሹም ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ የግራውን ፡ ላዝማች ፡ ደሃርነት ፡ ሰጡ ። ቱርኮችም ፡ በንጉሠ ፡ ዘንድ ፡ የሌለ ፡ ጥሩ ፡ ጥሩ ፡ መድፍ ፡ ይዘው ፡ ነበርና ፡ ይኸንኑ ፡ መድፍ ፡ በንጉሠ ፡ ሠራዊት ፡ ላይ ፡ እየደጋገሙ ፡ በተከሰሱት ፡ ጊዜ ፡ ከዚያ ፡ በፊት ፡ በጣም ፡ የተለመደ ፡ በለመሆኑ ፡ ሠራዊቱ ፡ ፍርሃት ፡ አደረበትና ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ለማፈግፈግ ፡ ይሞክር ፡ ዠመር ። ንጉሠም ፡ የመድፍን ፡ ብርታትና ፡ የሕዝቡን ፡ ድንጋጤ ፡ ባዩ ፡

ጊዜ ፡ ፈረሰኛ ፡ ፈረሰኛው ፡ ለብቻው ፡ ተመርጦ ፡ እግረኛው ፡ በኋላ ፡ ሆኖ ፡ እንዲዋጋ ፡ በልበ ፡ ሙሉነት ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ አያሉ ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጡ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የሞተው ፡ እየሞተ ፡ የተረፈው ፡ በፈረሱ ፡ ሽምጥ ፡ እቱርኮቹ ፡ መድፍ ፡ መካከል ፡ ገብቶ ፡ ይዋጋ ፡ ገሮመር ። ቱርኮችና ፡ የባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ሰዎችም ፡ ብዙ ፡ ሰዓት ፡ በርትተው ፡ ከተዋጉ ፡ በኋላ ፡ ስለተገዱ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ አፈገፈጉ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅ ፡ «እቴ ፡ ወለቴ ፡ (የንጉሡ ፡ አክ ስት) ፡ ትምጣልኝና ፡ የልቤን ፡ ለርሷ ፡ ነግራ ፡ እታረቀለሁ ፡ ሲል ፡ እንደ ፡ ገና ፡ መልክት ፡ ላከ ፤ ንጉሡ ፡ አሁንም ፡ ለባሕር ፡ ነጋሽ ፡ የምሕረት ፡ እጃቸውን ፡ ከመዘርጋጀት ፡ አልባዘኑም ።

ስለዚህ ፡ እቴ ፡ ወለቴ ፡ የሚባሉትን ፡ ከሰፈር ፡ አስጠርተው ፡ ፊርቅ ፡ ከፈ ለግክ ፡ ከቱርኮች ፡ ሰፈር ፡ ወጥተህ ፡ ወደኔ ፡ ና ፡ አንድነትም ፡ ሆነን ፡ የሃይማኖ ታችንን ፡ ጠላቶች ፡ (ቱርኮችን) ፡ እንውጋ ፡ ግዛትክንም ፡ አልወስድብህም ፤ ይህን ፡ ካላደረግክ ፡ ከንተ ፡ ጋራ ፡ ቀራ ፡ ነጭ ፡ ቢሆን ፤ ወንዞች ፡ ሽቅብ ፡ ቢፈሱ ፡ ወዳ ጅነት ፡ የለኝም ፡ ብሏል ፡ ብለኸ ፡ ንገሪው ፡ አሏት ። እርሷም ፡ ወደርሱ ፡ ሰፈር ፡ ሄዳ ፡ ይህን ፡ ሁሉ ፡ ብትነግረው ፡ የረሷንም ፡ የግል ፡ ምክር ፡ ብታቀርብለት ፡ እንደ ፡ ገና ፡ አሳቡ ፡ ተለወጠና ፡ «አንዴት ፡ አደርጌ ፡ እኔን ፡ ሊረዱኝ ፡ የመጡትን ፡ ቱርኮች ፡ ልክዳቸው ፡ አላደርገውም ፡ ?» ሲል ፡ እንቢ ፡ ብሎ ፡ መለሳትና ፡ የቆመው ፡ ጦርነት ፡ እንደገና ፡ በታገሣሥ ፡ ወር ፡ በታላቅ ፡ ጎይል ፡ ይቀጥል ፡ ገሮመር ። ጦርነቱም ፡ ከሁለቱም ፡ ወገን ፡ በረታ ፡ ከንጉሡ ፡ ወገን ፡ ጁሎ ፡ የሚባለው ፡ የወር ፡ አለቃ ፡ ከወታደሩ ፡ ጋራ ፡ እጦርነቱ ፡ ማክል ፡ ገብቶ ፡ በጎራዴ ፡ ሲዋጋ ፡ ተመቶ ፡ ወደቀና ፡ ሞተ ። እንደዚሁም ፡ ከነዚያ ፡ ወገን ፡ ራሱ ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ በፈረስ ፡ ሆኖ ፡ እጭፍሮቹ ፡ መካከል ፡ ገብቶ ፡ ሲዋጋ ፡ ከንጉሡ ፡ አሸከሮች ፡ አንዱ ፡ ገሮበውን ፡ በጦር ፡ ክፉኛ ፡ ወጋው ። እርሱም ፡ ደሙን ፡ እያዝረከረከ ፡ ወደ ፡ ኋላው ፡ ተመልሶ ፡ ከፈረሱ ፡ ወርዶ ፡ እጥላ ፡ ሥር ፡ ተኛ ፤ አሸከሮቹም ፡ ልብስ ፡ አለበሱትና ፡ ወዲያው ፡ ጥቂት ፡ እንደ ፡ ቁየ ፡ ነፍሱ ፡ ከሥጋው ፡ ተለየች ።

የቱርኮችም ፡ አለቃ ፡ ፓሻ ፡ ከድወርክ ፡ ወይም ፡ ከዳውር ፤ የሚባለው ፡ በወርቅ ፡ የተቀባ ፡ የራስ ቀሩን ፡ በራሱ ፡ ላይ ፡ ደፍቶ ፤ የወርቅ ፡ ሰይፍ ፡ በጎኑ ፡ አንግቦ ፤ የወርቅ ፡ ጦር ፡ በቀኝ ፡ እጁ ፡ እንደ ፡ ጨበጠ ፡ በፈረስ ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ ድል ፡ ለመሆን ፡ ያዘነበለው ፡ ጦሩ ፡ በመጨረሻ ፡ ጎይል ፡ እየተዋጋ ፡ ሲዋጋ ፡ ይመለከት ፡ ነበርና ፤ አቤቶ ፡ የናኤል ፡ የተባለ ፡ ደፋር የንጉሡ ፡ ዘመድ ፡ ወርውሮ ፡ ልቡን ፡ በጦር ፡ ወጋውና ፡ ከፈረሱ ፡ ላይ ፡ ገለበጠው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የናኤል ፡ ተንደርድሮ ፡ ደረሰና ፡ ዳዊት ፡ በጎልያድ ላይ ፡ እንዳደረገው ፡ የራሱን ፡ የፓሻውን ፡ ሰይፍ ፡ ከወገቡ ፡ መዘ ፡ ራሱን ፡ ቁርጠ ፡ ለንጉሡ ፡ ለዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ አመጣና ፡ ፎከረላቸው ። ለርሱም ፡ እንደ ፡ መታሰቢያ ፡ እንዲ

ሆነው ፡ ፡ የንጉሠ ፡ ሎሌ ፡ የናኤል ፡ በሻውን ፡ ገደለው ፡ በሾተል ፡ ፡ ተብሎ ፡ የድን ምልክት ፡ ሆኖለት ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ይነገርለታል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ቱርኮች ፡ በፓሻው ፡ ሞት ፡ የባሕር ፡ ነጋሽም ፡ ሰዎች ፡ በጌታ ቸው ፡ ሞት ፡ ተስፋ ፡ ስለ ፡ ቁረጡና ፡ ብዙም ፡ ወታደር ፡ እጦርነቱ ፡ ላይ ፡ ስላለቀ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ የከዳት ፡ ጉደርና ፡ አስገዶም ፡ የባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ወንድም ፡ ከብዙ ፡ ቱርኮች ፡ ጋራ ፡ እጃቸውን ፡ ሰጥተው ፡ ተማረኩ ፡ የቀሩትም ፡ ሸሹ ። በእስላሞቹም ፡ ሰፈር ፡ ብዙ ፡ ገንዘብና ፡ ዕቃ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ልብስና ፡ ጌጥ ፡ በወታደሮቹ ፡ እጅ ፡ የነበረው ፡ መድፍና ፡ ጠመንዣ ፡ ተማረከ ። የምጥዋም ፡ ጠረፍ ፡ ተመልሶ ፡ በንጉሡ ፡ በዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ እጅ ፡ ገባ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ እድንኳናቸው ፡ ተመልሰው ፡ የባሕር ፡ ነጋሽንና ፡ የፓሻውን ፡ የተቁረጠ ፡ ራስ ፡ ባንድ ፡ ስጋጃ ፡ ላይ ፡ ጎን ፡ ለጎን ፡ አስቀምጠው ፡ ጎና ፡ እግዚአብሔር ፡ በምድር ፡ ላይ ፡ የሠራውን ፡ ተአምራት ፡ ተመልክቱ ፡ ብለው ፡ በዚያ ፡ ለነበሩት ፡ ለታላላቆቹ ፡ ሰዎች ፡ አሳዩዋቸው ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በሕር ፡ ነጋሽ ፡ ታርቀኝ ፡ ግባ ፡ ላሉት ፡ መልክተኞች ፡ «እኔና ፡ ፓሻ ፡ ባንድ ፡ ስጋጃ ፡ ተቀመጥን ፡ ታርቀናል» ፡ ያለውን ፡ ለመበቀል ፡ ወይም ፡ ለማስታወስ ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ርሳቸውን ፡ ከድተው ፡ ወደ ፡ ቱርኮች ፡ የገቡትን ፡ እነመናድሌዎስን ፡ እነከቲባ ፡ እንግዳዜንን ፡ (ጼን-ጸዮን) ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ በጉባኤ ፡ እያስፈረዱ ፡ በሞት ፡ ፍርድ ፡ ቀጧቸው ።

በታሪክ ፡ ነገሥታቸው ፡ አንደ ፡ ተጻፈው ፡ ከዚህ ፡ ፍርድ ፡ በኋላ ፡ በታግሣሥ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ከአዲ ፡ ቆሮ ፡ ወደ ፡ ደባሩአ ፡ ጉዞ ፡ ገናመሩ ፡ የርሳቸውንም ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ የደባሩአን ፡ ከተማና ፡ ምሽግ ፡ የሚጠብቁት ፡ ቱርኮች ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ እኛ ፡ የንጉሡ ፡ ባሮች ፡ ነን ፡ እዚህም ፡ በእጃችን ፡ ያለው ፡ መሣሪያና ፡ ዕቃ ፡ ሁሉ ፡ ለንጉሡ ፡ የሚገባ ፡ ነው ፤ ታማኝ ፡ ሰው ፡ ይላኩልንና ፡ እናስረክብ ፡ ብለው ፡ ላኩ ። ንጉሡም ፡ ይኸን ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ ተረካቢ ፡ ስብሐት ፡ ለአብና ፡ ቀርባና ፡ ሕይወት ፡ የሚባሉትን ፡ ሹማምንቶች ፡ በመገናኛ ፡ አስቀድመው ፡ ላኩ ። በኋላም ፡ አባ ፡ ንዋይ ፡ የተባሉትን ፡ በዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ በሊቅነት ፡ ባማካሪነት ፡ በጎይለኝነት ፡ የታወቁትን ፡ ለሁሉም ፡ የበላይ ፡ ተረካቢና ፡ ለጊዜው ፡ አስተዳዳሪ ፡ አድርገው ፡ ላኳቸው ። ቀጥሎም ፡ ንጉሡ ፡ ራሳቸው ፡ ወደ ፡ ደባሩአ ከተማ ፡ በገቡ ፡ ጊዜ ፡ በታላቅ ፡ ደስታና ፡ ክብር ፡ ተቀበሏቸው ። ቱርኮቹ ፡ ራሳቸውም ፡ ለራሳቸው ፡ አለቃ ፡ ያደረጉት ፡ እንደ ፡ ነበረው ፡ አስፈቅደው ፡ የደስታ ፡ መድፍ ፡ እየተከሱ ፡ ተቀበሏቸው ። በገቡም ፡ ጊዜ የባሕር ፡ ነጋሽን ፡ የቱርኮቹንና ፡ የፓሻቸውን ፡ መሣሪያና ፡ ዕቃ ፡ ፈረስና ፡ በቅሎ ፡ ቀድመው ፡ የሄዱት ፡ ሹማምንት ፡ የተረከቡትን ፡ ከዩ ፡ በኋላ ፡ ለመንግሥት ፡ የሚገባውን ፡ አስቀርተው ፡ የቀረውን ፡ ለየመኳንንቱ ፡ ለየወታደሩ ፡ እከፋፈሉት ። በማገስቱም ፡ የገናን ፡ በዓል ፡ በዚያው ፡ አክብረው ፡ ዋሉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የድሉን ፡ በዓልና ፡ ሥርዓተ ፡ ንግ

ሳቸውንም ፡ እንዳባቶቻቸው ፡ በጥንታዊቱ ፡ ከተማ ፡ በአኩረም ፡ ጽዮን ፡ በሚገባ ፡ ለማክበር ፡ ከደባሩአ ፡ ተመልሰው ፡ በጥር ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡ አኩረም ፡ ገቡ ።

አኩረም ፡ ሲገቡ ፡ የተደረገላቸው ፡ አቀባበል ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታቸው በሰፊው ፡ ይተርክዋል ። ካህናቱና ፡ ቀሳውስቱ ፡ ያማረ ፡ ልብስ ፡ ተክህኒቸውን ፡ ለብሰው ፡ የወርቅ ፡ መስቀልና ፡ ጃንጥላ ፡ ይዘው ፡ ንሴብሐ ፡ እያሉ ፡ በከበሮ ፡ በጸና ጽል ፤ መሳፍንቱ ፤ መኳንንቱ ፡ የበዓል ፡ ልብሳቸውን ፡ እንደ ፡ ለበሱ ፡ «የጨዋ ፡ ክፍል» ፡ «የቀኅርባን ፡ ክፍል» ፡ በሚባለው ፡ ጦር ፡ ሠራዊት ፡ ግማሹ ፡ በፈረስ ፡ የቀረው ፡ በበቅሎ ፡ ታጅቦ ፡ «ሳንቲ» ፡ የሚባለው ፡ መለከት ፡ «ንስረ» ፡ ወይም ፡ «ምስረ ፡ ቃና» ፡ የሚባለው ፡ ጥሩምባ ፡ እየተነፋ ፤ «ድብ ፡ አንበሳ» ፡ የሚባለው ፡ ነጋሪት ፡ እየተገቡሽመ ፤ ግራና ፡ ቀኝ ፡ የወንድ ፡ ሆታ ፤ የሴቱ ፡ እልልታ ፡ እያስተጋቦ ፡ ይኸን ፡ በመሰለ ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ ደስታና ፡ ክብር ፡ አኩረም ፡ ገብተው ፡ የንግሥና ፡ የድሉ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ግብር ፡ ሲያበሉ ፡ ሲሾሙ ፡ ሲሾልሙ ፡ የወርቅ ፡ የብር ፡ የልብስ ፡ ስጦታ ፡ ሲያደርጉ ፡ ሰነበቱ ፡

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ እዚህ ፡ የቁየሁ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ወታደሩም ፡ ሕዝቡም ፡ በምግብ ፡ ረገድ ፡ መቸገሩ ፡ አይቀርም ፡ በቀርው ፡ አውራጃም ወስላታ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ተነሥቶ ፡ አገር ፡ እንዳያስቸግር ፡ ብለው ፡ ከአኩረም ፡ ንቡረ ፡ እድና ፡ ከመኳንንቱ ፡ ከቀሳውስቱም ፡ ተሰነዳብተው ፡ ከአኩረም ፡ ወደ ፡ እንፍራዝ ፡ (ጽ) ፡ ተመለሱ ። በዚያም ፡ መኳንንቶቻቸውን ፡ የዳጥቱን ፡ ጻሕፊ ፡ ላሕም ፤ የሸዋውን ፡ ጻሕፊ ፡ ላሕም ፤ ገብጃም ፡ ነጋሽን ፡ ወለጋ ፡ ነጋሽን ፤ የባሌን ፡ ገራድ ፤ የጋንዝን ፡ (ገንጭ?) ፡ ገራድ ፡ እያሰናበቱ ፡ የየክፍል ፡ አገራቸውን ፡ እንዲያስተዳድሩ ፡ ላኳቸው ።

የዚህን ፡ ሁሉ ፡ ታሪክ ፡ የዐረ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግልን ፡ ታሪክ ፡ ከጻፈው ፡ ከወልደ ፡ ሃይማኖት ፡ ጽሑፍና ፡ ከእንግሊዝ ፡ ከጀርመን ፡ መንግሥት ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ እየለቀመ ፡ አጠራቅሞ ፡ ከጻፈው ፡ ከኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ መጽሐፍ ፡ ም ፯ና ፡ ፯ ፡ ከ፱፯ ፡ ገጽ ፡ እስከ ፡ ፺፫ ፡ ገጽ ፡ ያለውን ፡ ተመልከት ።

ም ዕ ራ ፍ ፡ ፴ ፫ ።

ስለ ፡ ስሜን ፡ ፊላሾች ፤ ስለ ፡ እናሪያ ፡ ጉዞ ፤ ዐረ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ቱርኮችን ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ስሜናዊ ፡ ጠረፍ ፡ ለማጥፋት ፡ እንደ ፡ ተጓዙ ።

ዐረ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ይኸን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የጦርነት ፡ ድል ፡ በቱርኮችና ፡ ከነርሱ ፡ ጋራ በተደረሰው ፡ ዜጋቸው ፡ በነበረው ፡ በበሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅ ፡ ላይ ፡ አግኝተው ፡ ከደባሩአ ፡ አኩረም ፡ ከአኩረም ፡ ወደ ፡ በጌምድር ፡ ከተመለሱ ፡ በኋላ ፡ ረዥም ፡ የሰላም ጊዜ ፡ አላገኙም ። ኢትዮጵያ ሰፊ ፡ ናት ፤ ከዐረ ፡ ልብ ፡ ድንግልና ፡ ከልጆቻቸው ፡ እወለዳለሁ ፡ ዙፋን ፡ ይገባኛል ፡ የሚለው ፡ ብዙ ፡ ነው ። ከልብን ፡ ድንግልም ፡ ባይወለድ ፡ ዘሬ ፡ ከፈላሻ ፡ ይሁዲ ፤ ከላስታ ፡ የዛጌ ፡ ዘር ፤ ከሐረርጌ ፡ ወላስሞች ፤ ከትግሬና ፡ ከሐማሴን ፤ ባላባት ፡ የመጣ ፡ ነውና ፤ መንግ

ሥትን ፡ መያዝ ፡ እችላለሁ ። ይኸም ፡ ባይቻል ፡ ለጉንደሩ ፡ መንግሥት ፡ ሳልገብር ፡ ባገራ ፡ በወንዜ ፡ ነፃ ፡ ሆኜ ፡ እቀመጣለሁ ፡ የሚለው ፡ የዚያን ፡ ያክል ፡ ነው ። በቅርብ ፡ ጊዜ፡ደግሞ ፡ ከደቡብ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የፈለቁትና ፡ ቍጥራቸው ፡ የበረከተው ፡ ጋሎች ፡ ግማሾቹ ፡ ተገኝተዋል ፡ ተቀጊም ፡ ሆነው ፡ የንጉሡ ፡ አገልጋይ ፡ ቢሆኑም ፡ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ በየጊዜው ፡ የሚያደርጉት ፡ ወረራ ፡ በመንግሥቱ ፡ በችግር ፡ ላይ ፡ ችግር ፡ መፍጠሩ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ደንበኛ ፡ ጸጥታ ፡ ጠባቂና ፡ የክፍል ፡ ደንበኛ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ በያውራጃው ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ ማስቀመጥ ፡ ባለመቻሉ ፡ እንደ ፡ ዛሬም ፡ ጊዜ ፡ ፍጥነት ፡ ያለው ፡ የማመላለሻ ፡ መኪናና ፡ መንገድ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ባለመኖሩ ፡ ቀንደኛ ፡ ባላባት ፡ በያገሩ ፡ ለመነሣት ፡ ለጊዜው ፡ የሚያስቸግረው ፡ ነገር ፡ የለም ። ስለዚህ ፡ ንጉሡ ፡ አንደኛውን ፡ አውራጃ ፡ በሠራዊት ፡ በዛትና ፡ ኅይል ፡ ለማቅናት ፡ ሲሄዱ ፡ ሌላው ፡ ይሸፍታል ። ያንንም ፡ በኅይል ፡ ደምስሰው ፡ ከተመለሱ ፡ በኋላ ፡ የተደመሰሰው ፡ እንደ ፡ ገና ፡ አንሰራርቶ ፡ ያምጥና ፡ ግብር ፡ ይከለክላል ። ከዚህ ፡ የተነሣ ፡ ነገሥታቱ ፡ ብዙውን ፡ ሠራዊታቸውን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ ሸፈተው ፡ እገር ፡ ሄደው ፡ በሚያደርጉት ፡ የርስ ፡ በርስ ፡ ጦርነት ፡ የሚያልቀው ፡ ያንዲቱ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ነው ። ይኸንንም ፡ ዛሬ ፡ ያለነው ፡ ሕዝቦች ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመልሰን ፡ ከታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ስናነብ ፡ ጎዘን ፡ እንደሚመጣብን ፡ የታወቀ ፡ ነው ። እንደዚህም ፡ በየጊዜው ፡ ባያልቅ ፡ ኖሮ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በርክቶ ፡ ምንኛ ፡ ኅይለኛ ፡ በሆነ ፡ የሚል ፡ የጸጸት ፡ መንፈስ ፡ ሳይመጣብን ፡ አይቀርም ። የንጉሡም ፡ የዘወትር ፡ አሸናፊነታቸው ፡ ሊያጽናናን ፡ አይችልም ።

ስለዚህ ፡ አሁንም ፡ ዐዲ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ከአኩሱም ፡ በሺህ ፡ ፭፻፸፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እንደ ፡ ሌሎቹም ፡ አቁጣጠር ፡ በ፸፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጌምድር ፡ ከተመለሱ ፡ በኋላ ፡ ከፊላሾች ፡ ጋራ ፡ ያደረጉትን ፡ አሳዛኝ ፡ ጦርነት ፡ ልንመለከት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከጦርነቱ ፡ በፊት ፡ ፈላሾች ፡ የተባሉት ፡ እነማን ፡ መሆናቸው ፡ ትዝ ፡ ለማይለው ፡ አንባቢ ፡ መረጃ ፡ የሚሆን ፡ ስለ ፡ ፈላሾች ፡ ጥቂት ፡ መጻፍ ፡ የሚያስፈልግ ፡ ይመስለኛል ።

ከጥንት ፡ ተያይዞ ፡ ከአኩስም ፡ የመጣው ፡ ታሪክ ፡ እንደሚገልጸው ፡ በቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ዘመን ፡ (ሺህ ፡ ዓመት ፣ ግድም ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት) ፡ ብዙ ፡ እስራኤላውያን ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ከከህናቱም ፡ ወገን ፡ አብረው ፡ መጥተው ፡ ነበርና ፤ ያን ፡ ጊዜ ፡ የነበረውን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ የኦሪት ፡ ሕግ ፡ አስተምረው ፡ በጣዖት ፡ ያመልክ ፡ የነበረውን ፡ በእግዚአብሔር ፡ እንዲያመልክ ፡ አድርገውታል ። ከኢየሩሳሌም ፡ የመጡትም ፡ የእስራኤል ፡ ወገኖች ፡ በሃይማኖትም ፡ በጋብቻም ፡ ከቀረው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ጋራ ፡ ተቀላቅለው ፡ ተቀመጡ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፤ በሮማ ፡ አውግስጦስ ፡ ቄሣር ፤ በኢትዮጵያ ፡ ባዚን ፡ በነገሠበት ፡ ዘመን ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ተወለደ ። በጢባርዮስ ፡ ቄሣርም ፡

ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ የመሠረተውን ፡ የክርስትና ፡ ትምህርት ፡ ከክርስቶስ ፡ በኋላ ፡ በ፫፻፴ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኢትዮጵያ ፡ አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ የሚባሉት ፡ ሁለቱ ፡ ወንድማማች ፡ ነገሥታት ፡ በስምምነትና ፡ በፍቅር ፡ በምክር ፡ አንድነት ፡ በሚገዙበት ፡ ዘመን ፡ ከሣቲ ፡ ብርሃን ፡ የተባሉት ፡ አባ ፡ ፍሬምናጦስ ፡ ክርስትናን ፡ አስተምረው ፡ ነገሥታቱንና ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ አካባቢ ፡ ሁሉ ፡ የኦሪጎን ፡ ከህናት ፡ እነአንበረምን ፡ ጭምር ፡ ክርስቲያን ፡ ሲያደርጉ ፡ የቀሩት ፡ ከእስራኤል ፡ ወገን ፡ የሆኑት ፡ አሁን ፡ ፈላጆች ፡ የምንላቸው ፡ በዚያው ፡ በኦሪጎን ፡ ሕግ ፡ ጸንተው ፡ ክርስትናን ፡ አንቀበልም ፡ ብለው ፡ ለብቻቸው ፡ ወገን ፡ ለይተው ፡ ተቀመጡ ። ይኸም ፡ በኢየሩሳሌም ፡ በዋናው ፡ የእስራኤል ፡ አገር ፡ ሐዋርያት ፡ እነቅዱስ ፡ ጴጥሮስ ፡ እነቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ መዝሙሪያ ፡ ኦሪታውያን ፡ ሆነው ፡ በኋላ ፡ በክርስቶስ ፡ አምነው ፡ ሐዋርያነትንም ፡ ተቀብለው ለቀሩት ፡ አይሁዶች ፡ ክርስትናን ፡ ቢያስተምሩ ፡ ግማሾቹ ፡ አይሁዶች ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ ሲቀበሉ ፡ የቀሩት ፡ እንቢ ፡ ካሏቸውና ፡ በኦሪጎን ፡ ከጸኑት ፡ ጋራ ፡ የሚመሳሰሉ ፡ ናቸው ።

በኋላም ፡ በዚሁ ፡ ሃይማኖት ፡ የተነሣ ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ ቢያውኳቸው ፡ እስራኤሎቹ ፡ ዋናውን ፡ ከተማ ፡ አኩስምን ፡ ለቀው ፡ በስሜን ፡ በወልቃይት ፡ በወገራ ፡ የኦሪጎን ፡ ሃይማኖት ፡ ይዘው ፡ ይኖሩ ፡ ዝመር ። በኋላም ፡ የአስላሞች ፡ ጎይል ፡ በኢየሩሳሌም ፡ እየተጫነ ፡ በሂደ ፡ ጊዜ ፡ ከነዚሁ ፡ ከእስራኤል ፡ ወገኖች ፡ አገራቸውን ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ እየተወረዘ ፡ (እየፈለሱ) ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ ወደ ፡ ወገኖቻቸው ፡ ወደ ፡ ስሜንና ፡ ወደ ፡ ወገራ ፡ መጥተው ፡ ተቀመጡ ። አገራቸውንም ፡ እየተወረዘ ፡ ከመምጣታቸው ፡ የተነሣ ፡ ፈላጆች ፡ (ፈላስፎን ፡ አገር ፡) ለቀው ፡ (ሂያጆች) ፡ ተባሉ ፡ ይባላል ።

በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ከያለበት ፡ ተሰብስበው ፡ ዘራቸው ፡ በበረከተ ፡ ጊዜ ፡ በላያቸው ፡ ጌዴዎን ፡ የተባለውን ፡ አንግሠው ፡ ነበረ ፤ በኋላም ፡ የአኩስሙ ፡ ንጉሥ ፡ አንበሳ ፡ ውድም ፡ ሕፃን ፡ በነበረና ፡ ዐቅሙ ፡ ደክም ፡ ባለ ፡ ጊዜ ፡ የጌዴዎን ፡ ልጅ ፡ ዮዲት ፡ የተባለች ፡ በ፰፻፵፭ ፡ ላይ ፡ የአኩስሙን ፡ መንግሥት ፡ ገልብጣ ፡ እርሷ ፡ ዓርባ ፡ ዓመት ፡ እንደ ፡ ነገሠች ፡ የርሷም ፡ መንግሥት ፡ ከወደቀ ፡ በኋላ ፡ ዛጌ ፡ የሚባለው ፡ የላስታ ፡ መንግሥት ፡ መቆሙን ፡ በዚሁ ፡ መጽሐፍ ፡ በመዝሙሪያው ፡ ምዕራፍ ፡ በ፳ ፡ ገጽ ፡ ላይ ፡ ጠቅሷል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በዮዲት ፡ ዘመን ፡ መንግሥትን ፡ ለመያዝ ፡ ሞክረው ፡ የነበሩት ፡ ፈላጆች ፡ (ይሁዲዎች) ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ዛጌዎች ፡ (ላስቶች) ፡ መዝሙሪያ ፡ ቢያስናክሏቸው ፡ በኋላም ፡ ከሰሎሞን ፡ ዘር ፡ የወረደው ፡ ይኩኖ ፡ አምላክና ፡ ተከታዮቹ ፡ ባያሲዚቸው ፡ እነዚሁ ፡ ፈላጆች ፡ ተራራማ ፡ በሆነው ፡ በስሜን ፡ አውራጃ ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ አጽንተው ፡ ዘራቸውን ፡ አበርክተው ፡ ከመኖር ፡ አላቋረጡም ።

እነሱም ፡ ሲመቻቸው ፡ ለነገሥታቱ ፡ እንገብርም ፡ እያሉ ፡ በባለባቶቻቸው ፡ መሪነት ፡ እየተዋጉ ፡ ሳይመቻቸውም ፡ እየገበሩ ፡ እስከዚህ ፡ ጊዜ ፡ እስከ ፡ ዐዘ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ደረሱ ፡ ማለት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ከቱርኮች ፡ ጦርነት ፡ እንደ ፡ ተመለሱ ፡ በሺሕ ፡
 ፳፻፸፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፈላጆች ፡ ከስሜንና ፡ ከወገራ ፡ መንደራቸው ፡ እያለፉ ፡ የወገራን ፡
 አውራጃ ፡ ዘረፉት ፡ ቤቱንም ፡ አቃጠሉት ፡ ሕዝቡንም ፡ ወንዱንም ፡ ሴቱንም ፡
 እንደ ፡ በሪያ ፡ ያጉላሉት ፡ ዠመር . . . . . » የሚል ፡ መልክት ፡ መጣላቸው ።
 ታሪክ ፡ ነገሥታቸው ፡ እንደሚለው ፡ ይኸን ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ በንዴት ፡ ተቃጠሉ፤
 ወዲያው ፡ እንደ ፡ ተለመደ ፡ በዋጁ ፡ ወታደሩ ፡ ሁሉ ፡ በየክፍሉ ፡ እንዲሰበሰብ ፡
 አደረጉ ። ከተሰበሰበም ፡ በኋላ ፡ ንጉሠ ፡ ከነሠራዊታቸው ፡ ከጉባኤ ፡ ወደ ፡ ወገራ ፡
 ተጓዙ ፡ በቀስታ ፡ ተጉዘው ፡ ከሦስት ፡ ሳምንት ፡ በኋላ ፡ በታላላቅ ፡ ፯ ፡ ቀን ፡
 ዋናው ፡ የፈላጆቹ ፡ አዝማች ፡ ጎሹን ፡ (ጉአሺን) ፡ ከነጭፍራው ፡ ወደ ፡ መሸገ
 በት ፡ ተራራ ፡ (አምባ) ፡ ተጠጉ ። እንደ ፡ ደረሱም ፡ ፈላጆች ፡ ከተራራው ፡ እየ
 ወረዱ ፡ የሚቀዱትን ፡ ውሃ ፡ በዘበኛ ፡ ከበው ፡ ያስጠብቁት ፤ ዠመር ። ይኸም ፡
 ከሆነ ፡ በኋላ ፡ የነገሡ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ አዝማች ፡ ዳህራቆት ፡ በንድ ፡ ወገን ፤
 ሳዊርስ ፡ የተባለው ፡ በሌላ ፡ ወገን ፡ ሲሆኑ ፤ የናኤል ፡ ሹም ፡ ገብረ ፡ ኢየሱስ ፤
 ዕቁባ ፡ ሚካኤል ፤ ወሰንጌ ፤ አብርሃም ፡ የሚባሉ ፡ ጭፍራ ፡ ጭፍራቸውን ፡ እየ
 ያዙ ፤ አምባውን ፡ ከበው ፡ ተቀመጡ ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ የፈላጆቹ ፡ (የይሁዲዎቹ) ፡ አለቃ ፡ ሰላማዊነቱን ፡ የሚ
 ገልጽ ፡ መልክት ፡ ልክ ፡ የንጉሡም ፡ ወታደሮች ፡ ይኸንኑ ፡ አምነው ፤ መዋጋቱን ፡
 ችላ ፡ ብለው ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ማታ ፡ አዘንግቶ ፡ ከተራራው ፡
 አደጋ ፡ ጥሎ ፡ ብዙ ፡ ወታደር ፡ ፈጀ ። በዚህም ፡ ጦርነት ፡ ዋናውና ፡ የታወቀው ፡
 የንጉሡ ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ ዕቁባ ፡ ሚካኤል ፡ ከብዙ ፡ ወታደር ፡ ጋራ ፡ በው
 ጊያው ፡ ላይ ፡ ሞተ ። የዕቁባ ፡ ሚካኤልን ፡ ሞት ፡ ንጉሡ ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ በን
 ዴት ፡ ላይ ፡ ንዴት ፡ ተጨመረባቸው ። ወዲያው ፡ በጠገባቸው ፡ የነበረውን ፡
 (መቃቢስ) ፡ (1) ፡ የተባለውን ፡ ሌላ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ አዲስ ፡ ጭፍራና ፡ የውስጥ ፡
 ብላቴኖችን ፡ ይዘ ፡ ሄደ ፤ ዕቁባ ፡ ሚካኤል ፡ የነበረበትን ፡ ሥፍራና ፡ ውሃ ፡ ጸንቶ ፡
 እንዲይዝ ፡ አዘዙት ። እርሱም ፡ እንደ ፡ ታዘዘ ፡ ሄደ ፡ ከፈላጆቹ ፡ ጋራ ፡ በዲስ ፡
 ጎይል ፡ ተዋግቶ ፡ አሸንፎ ፡ ውሃውንና ፡ ተራራውን ፡ መልሶ ፡ ያዘ ። ፈላጆችም ፡
 በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተሸንፈው ፡ ዋናውን ፡ ሠፈራቸውንና ፤ ንዛቸውን ፡ ወደ ፡ አደረጉ
 በት ፡ ከፍተኛው ፡ ተራራ ፡ ሄዱ ። በዚያም ፡ ሆነው ፡ በጥብቅ ፡ መከበባቸውን ፡
 ባወቁ ፡ ጊዜ ፡ ቀድሞ ፡ ገዠቸው ፡ ሆኖ ፡ ያውቁት ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ «የናኤል ፡ ይም
 ጣልንና ፡ በለፈው ፡ ጥፋታችን ፡ ምሕረት ፡ ተደርጎልን ፡ እንግባ» ፡ የሚል ፡ ደብዳቤ
 የታላላቅ ፡ ብላቴኖች ፡ አዝማች ፡ ለሆነው ፡ ለወሰንጌ ፤ ለጥቃቅን ፡ ብላቴኖች ፡ አዝ
 ማች ፡ ለሆነው ፡ ለዚሁ ፡ ለመቃቢስ ፤ እንደዚሁም ፡ በጎይሉና ፡ በተዋጊነቱ ፡
 ለታወቀው ፡ ለተዝካሮ ፡ ላኩ ፡ ይባላል ። እነርሱም ፡ ከፈላጆቹ ፡ የመጣውን ፡
 ደብዳቤ ፡ ለንጉሡ ፡ አስተላለፉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ አቤቶ ፡ የናኤልን ፡

(1) ይህ ፡ አጠራር ፡ ልክ ፡ ይሆን ።

አስጠርተው ፡ ሄደኸ ፡ በቀል ፡ ሳታደርግና ሳታጉላላ ፡ ዕርቅ ፡ ከጠየቁ ፡ ተነጋገራቸው ፡ አሉት ። እርሱም ፡ ወደታችኛው ፡ ተራራ ፡ ወጥቶ ፡ ተገናኛቸው ። የንጉሡንም ፡ ምሕረታዊ ፡ አሳብ ፡ ገለጠላቸው ፤ እነርሱም ፡ በዚሁ ፡ ደስ ፡ ተሰኝተው ፡ እንደ ፡ ቁዩ ፡ ግማሾቹ ፡ ከድተው ፡ መሣሪያ ፡ ይዘው ፡ ለማምለጥ ፡ ሲያስቡ ፡ ዮናኤል ፡ አባሮ ፡ ደረሰና ፡ የቆመው ፡ ጦርነት ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ተገኘመረ ። በመጨረሻም ፡ ዮናኤል ፡ አሸንፎ ፡ ማረካቸው ፤ የቀሩትንም ፡ ብዙዎቹን ፡ ፈጃቸው ። እንደዚሁ ፡ ከነዚሁ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ነቢያቸው ፡ የነበረውን ፡ «እንደምርክ ፡ የፈለግህ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ በቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ ስም ፡ ለምነኛና ፡ ልተውክ» ፡ ብሎ ፡ ዮናኤል ፡ በጠይቀው ፡ የፈላጎቹ ፡ ነቢይ ፡ «አታውቅምን ፡ ለኛ ፡ ለፈላጎች ፡ የማርያምን ፡ ስም ፡ በፋችን ፡ ማንሣት ፡ እንደማይገባን ፤ ይልቅስ ፡ የወገኔን ጥፋትና ፡ ስድብ ፡ ከማይበት ፡ ከዚህ ፡ ከጨለማ ፡ ዓለም ፡ ለኔ ፡ መሞት ፡ ይሻለኛልና ፤ በቶሎ ፡ ግደለኝ» ፡ አለው ። ዮናኤልም ፡ ከመኖር ፡ መሞትን ፡ አንተውራስክ ፡ ከፈለግክ ፡ ጠጋ ፡ በል ፡ ብሎ ፡ በሰይፍ ፡ አንገቱን ፡ መታውና ፡ ገደለው ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በሌላውም ፡ ወገን ፡ ዕርቁ ፡ ፈረሰና ፡ በንደኛው ፡ ተራራ ፡ ጎሼን ፡ ከነጭፍራው ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ጌዴዎን ፡ የተባለው ፡ የፈላጎቹ ፡ አዝማቾች ፡ ከየተራራዎቻቸው ፡ ላይ ፡ ሆነው ፡ ቀጥልቀው ፡ ካሉት ፡ ከንጉሡ ፡ ወታደሮች ፡ ጋራ ፤ ለውጊያ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ተሰላለፉ ፡ ጌዴዎንም ፡ ከታች ፡ ዙሪያውን ፡ የተራራው ፡ ሥር ፡ ሁሉ ፡ በንጉሡ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ መከበቡን ፡ ባየ ፡ ጊዜ ፡ ለጭፍሮቹ ፡ እንደዚህ ፡ አላቸው ። «ወገኖቹ ፡ ሆይ ፡ ስሙኝ ፤ ጦር ፤ ሰይፍ ፤ ጠመንገ ፡ በያዙ ፡ ወታደሮች ፡ ዙሪያችን ፡ ሁሉ ፡ ተከባል ። አሁን ፡ ተማርከን ፡ ለክርስቲያኖቹ ፡ ባሮች ፡ ከምንሆን ፡ ለኛ ፡ መሞት ፡ ይሻለናል ። የሮማው ፡ የቬስባስኖስ ፡ ቁሣር ፡ ልጅ ፡ ጠጠስ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ በጦርነት ፡ ከቦ ፡ በስጨነቀ ፡ ጊዜ ፡ አባቶቻችን ፡ እስራኤሎች ፡ «በእናረት ፡ ከመኖር ፡ በክብር ፡ መሞት ፡ ይሻላል ፡ ያሉትን ፡ አልሰማችሁምን ፡ » አላቸው ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ፈላጎቹ ፡ ሁሉ ፡ በንግግሩ ተቀስቅሰው ፡ ግማሾቹ ፡ በዚሁ ፡ በጌዴዎን ፤ የቀሩትም ፡ በጎሼን ፡ አዝማችነት ፡ ለጦርነት ፡ ተሰለፉ ። ጎሼንም ፡ በበኩሉ ፡ ተማርኪ ፡ በንጉሡ ፡ ሬት ፡ ከምቀርብ ፡ መሞትን ፡ እመርጣለሁ ፡ ሲል ፡ ቁረጠ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዋናው ፡ ጦርነት ፡ ተገኘመረና ፡ ከንጉሡ ፡ የተላኩትም ፡ ወታደሮች ፡ እየተራራው ፡ ሥር ፡ ሆነው ፡ ሽቅብ ፡ እየተከሱ ፡ በጠመንገ ፡ ሲገደላቸው ፡ እነሱም ፡ ከላይ ፡ ቀጥልቀው ፡ ዮናጳ ፡ ድንጋይ ፡ እየሰደዱ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ገደሉ ። በዚህም ፡ ዐይነት ፡ ወደ ፡ ላይኛው ፡ ተራራ ፡ መውጣት ፡ ችግር ፡ ሆነ ፡ ስለዚህ ፡ ንጉሡ ፡ ራሳቸው ፡ ሄደው ፡ በተራራው ፡ ሥር ፡ በሚመች ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ ከቱርኮች ፡ የተማረከውን ፡ መድፍ ፡ አስጠመዱና ፡ ሽቅብ ፡ አስተካከው ፡ ከፈላጎቹ ፡ መካከል ፡ ሰው ፡ ተመቶ ፡ ሲወድቅ ፡ ፈላጎቹ ፡ የመድፍ ፡ ጥይት ፡ መሆኑን ፡ አላወቁም ፡ ነበርና ። መብረቅ ፡ ከሰማይ ፡ ወርዶ ፡ የመታቸው ፡ ስለመሰላቸው ፡ ደንግ

ጠው ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ይበረሩ ፡ ገመር ፡ ይበላል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ደፋር ፡ የሆነው ፡ የንጉሠ ፡ ወታደር ፡ እየሮጠ ፡ ወደ ፡ ተራራው ፤ የተመቸው ፡ በእግሩ ፡ ያልተመቸው ፡ በገመድ ፡ ብልሃት ፡ እየተንጠለጠለ ፡ ወጣና ፡ ገሚሶቹን ፡ በጦር ፡ እየወጋ ፤ ገሚሶቹን ፡ በጠመንገዥ ፡ እየተከብሰ ፡ ገደላቸው ። ፈላጎቹም ፡ በገጥን ነት ፡ ተዋግተው ፡ መሸነፋቸውን ፡ በወቁ ፡ ጊዜ ፤ አንዳንዶቹ ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡ ገደል ፡ እየገቡ ፡ አለቁ ፡ ይበላል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ዋናው ፡ አዝማች ፡ ጎሼን ፡ ከብዙ ፡ ሰዎቹ ፡ ጋራ ፡ አልማረክም ፡ ሲል ፡ በፈቃዱ ፡ ገደል ፡ ተወርውሮ ፡ ሬሳው ታች ፡ በለን ፡ እተባለው ። እንጉሡ ፡ ጦር ፡ አለቃ ፡ ሠፈር ፡ ወድቆ ፡ ተገኘ ። በለንም ፡ የጎሼንን ፡ ራስ ፡ አስቆርጦ ፡ ስለ ፡ ደስታ ፡ ለንጉሡ ፡ ላከላቸው ፡ ጌዴዎን ፡ ግን ፡ አመለጠ ፡ ይበላል ።

ደግሞ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቀድሞ ፡ እነኢያሱ ፡ እነሳኦል ፡ በሞዓባውያንና ፡ በአማሌቃውያን ፡ ላይ ፡ በዘመቱ ፡ ጊዜ ፡ በዚያ ፡ አገር ፡ ያለውን ፡ ትልቁንም ፡ ትሹንም ፡ ወንድንም ፡ ሴቱንም ፡ ከብቱንም ፡ ጨርሶ ፡ እንጂ ፡ አንድም ፡ ነፍስ ፡ አታስቀሩ ፡ ብሎ ፡ በነበረ ፡ በሳሙኤል ፡ አፍ ፡ አዘ ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ እንደዚሁ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ስማቸው ፡ የተጠራው ፡ አባ ፡ ነዋይ ፡ የሚባሉት ፡ መነኮሴ ፡ በዚህ ፡ ጦርነትና ፡ በተራራው ፡ ላይ ፡ ካሉት ፡ ፈላጎች ፡ ወንድም ፡ ሴትም ፡ ትልቅም ፡ ትንሽም ፡ የሚጠባም ፡ ልጅ ፡ ከብቱንም ፡ ሁሉ ፡ ሳትገድሉ ፡ እንዳትተዉ ፡ ብለው ፡ ገዝተዋል ፡ እየተባለ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ አለቀ ። ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ መነኮሴው ፡ ይህን ፡ ትእዛዝ ፡ በግዝት ፡ ቢያዙ ፡ ቀድሞ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ትእዛዝ ፡ የእስራኤል ፡ ንጉሥ ፡ ሳኦል ፡ ሳይፈጽም ፡ እንደ ፡ ቀረ ፡ እንደዚሁም ፡ ወታደሮቹ ፡ በእጃቸው ፡ ያለውን ፡ ምርከኛ ፡ ፈጽመው ፡ አላጠፉም ፡ ነበርና ፤ ከማራከሃዎቹ ፡ አንዱ ፡ ወታደር ፡ የማረካትን ፡ የፈላሻ ፡ ሴት ፡ በእጁ ፡ እንደ ፡ ያዘ ፡ በገደሉ ፡ አፋፍ ፡ አጠገብ ፡ ባለው ፡ መንገድ ፡ ላይ ፡ ሲያልፍ ፡ ሴት የቀ ፡ ሶምሶን ፡ ነፍሶ የ ፡ ትዋእ ፡ ምስለ ፡ ኢሎፍላውያን ፡ ነፍሴ ፡ ከኢሎፍላውያን ፡ ጋራ ፡ ትውጣጥ ፡ እንዳለ ፡ እርሷም ፡ ነፍሴ ፡ አብራ ፡ ትውጣጥ ፡ ብላ ፡ ወደታች ፡ ጎትታው ፡ ከወታደሩ ፡ ጋራ ፡ ገደል ፡ ገብተው ፡ ሞቱ ፡ ይበላል ። ከሴትም ፡ ውስጥ ፡ እንደዚህ ፡ ያላች ፡ ደፋር ፡ መገኘቷ ፡ ያስደንቃል ፡ የፈላጎቹ ፡ ጦርነት ፡ በዚህ ፡ ተፈጸመ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ የፈላጎችን ፡ ሽፍትነት ፡ ደምስሰው ፡ ተመልሰው ፡ ጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ካረፉ ፡ በኋላ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ሂደውበት ፡ ወደ ፡ ነበረው ፡ እናሪያ ፡ ወደሚባለው ፡ አገር ፡ ጀኛ ፡ ለመሄድ ፡ ዝጅግት ፡ ተደረገና ፡ ጉዞ ፡ ገመሩ ፤ ከጎንደርም ፡ በጎጃም ፡ በኩል ፡ አልፎው ፡ በወለጋና ፡ በሊሙ ፡ በጅማ ፡ በከምባታ ፡ እየተበታተነ ፡ ባንዳንድ ፡ ስፍራ ፡ የሸፈተውንና ፡ አገር ፡ የሚዘርፈውን ፡ ወስላታ ፡ ወታደር ፡ እየላኩ ፡ ከቀጡ ፡ በኋላ ፡ እናሪያ ፡ ገቡ ፡

ከዚህም ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ባለፈው ፡ ጉዟቸው ፡ ጊዜ ፡ በመልካም ፡ የተቀበላቸው ፡ ሴጬንሂ ፡ የሚባለው ፡ ባላባት ፡ ሞቶ ፡ ልጁ ፡ ባንደቹ ፡ ባላ

ባትነቱን ፡ ይዘ ፡ ነበርና ፡ እርሱም ፡ እንዳባቱ ፡ ክርሱ ፡ ጋራ ፡ ካሉት ፡ ሹማ
ምቶች ፡ ጋራ ፡ ብዙ ፡ ሠንጋና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ይዘ ፡ መጥቶ ፡
ተገናኛተው ። ንጉሠ-ም ፡ ባሉበት ፡ ጊዜ ፡ ወታደሩና ፡ ባላገሩ ፡ በፍቅር ፡
ይተዳደር ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ በዘረፋም ፡ በምንም ፡ አልተቀያየመም ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ራታደኞች ፡ መሆናቸውን ፡ ተመልክተው ፡
ባገሩ ፡ ንጉሡን ፡ ተከትለው ፡ ሄደው ፡ የነበሩት ፡ ቀሳውስት ፡ የክርስትና ፡
ሃይማኖት ፡ ለባንደኞና ፡ ለሹማምንቱ ፡ ቢሰብኩላቸው ፡ ደስ ፡ ብሏቸው ፡ ተቀ
በሉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ለባንደኞ ፣ የቀሩ
ትም ፡ መኳንንት ፡ ለቀሩት ፡ ባላባቶች ፡ የክርስትና ፡ አባት ፡ ሆነው ፡ ክርስ
ትና ፡ አነሡዋቸውና ፡ ሁሉም ፡ ተጠምቀው ፡ ክርስቲያን ፡ ስለሆኑ ፡ ታላቅ ፡
ደስታ ፡ ሆነ ። ባላባቱም ፡ ባንደኞ ፡ ስሙ ፡ ተለውጦ ፡ በሚቹ ፡ በንጉሡ ፡
ልጅ ፡ ስም ፡ የክርስትና ፡ ስሙ ፡ ዘማርያም ፡ ተባለ ፤ የወርቅ ፡ መስቀልም ፡
ንጉሡ ፡ ራሳቸው ፡ በንጉቱ ፡ አሠሩለት ።

እንደዚሁም ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅ ፡ መካከል ፡
ጉባተው ፡ ሊያስታርቁ ፡ የነበሩት ፡ እቴ ፡ ወለቴ ፡ የሚባሉት ፡ የንጉሡ ፡ አክ
ስት ፡ ለባንደኞ ፡ ሚስት ፡ የክርስትና ፡ እናት ፡ ሆነው ፡ አስጠመቋት ። የቀረ
ውንም ፡ ሕዝብ ፡ ለማጥመቅ ፡ ቁሶቹ ፡ አልበቃ ፡ ስላሉት ፡ ሕዝቡ ፡ ራሱ ፡
እወንዝ ፡ ውስጥ ፡ እየገባ ፡ በገዛ ፡ እጁ ፡ ተጠመቀ ፡ ይባላል ።

ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግልም ፡ በዚሁ ፡ ሰሞን ፡ ትልቅ ፡ ግብር ፡ አድርገው ፡
ለባላባቶቹ ፡ እግብር ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሽልማት ፡ ሲሰጡ ፡ ሰነበቱ ። ያመት ፡
ግብርም ፡ ሌላው ፡ አገር ፡ ከሚገብረው ፡ ገሚስ ፡ እንዲገብሩ ፡ አደረጉላቸው ።
እንደዚሁም ፡ የቦሶን ፡ ባላባት ፡ ክርስትና ፡ ተቀብሎ ፡ ንጉሡ ፡ አነሡትና ፡ ስሙም ፡
በተነሣበት ፡ ቀን ፡ ጊዮርጊስ ፡ ተባለ ፡ ከዚህ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ባገሩ ፡ ላይ ፡
እንዲያስተምሩ ፡ ብዙ ፡ ቀሳውስት ፡ ትተው ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንም ፡ ወደ ፡ ሬት ፡
እንዲሠራላቸው ፡ ተስፋ ፡ ሰጥተው ፡ ወደ ፡ በጌምድር ፡ ተመለሱ ። በኋላም ፡
የቅዱስ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ተሠራላቸው ።

፡ ፡ ፡

በዚህም ፡ ጊዜ ፡ እንደገና ፡ በደባሩአና ፡ በሐማሴን ፡ ወልደ ፡ ኤሱም ፡
የሚባለው ፡ የባሕር ፡ ነጋሽነትን ፡ ማዕርግ ፡ ከቱርኮች ፡ ተቀብሎ ፡ የንጉሡን ፡
ሹማምንቶች ፡ አውክ ፡ ነበር ። እርሱንም ፡ በትግሬ ፡ ከንጉሡ ፡ የተሾመው ፡
ትግሬ ፡ መኰንን ፡ ዳህራቆት ፡ የተባለው ፡ ለመውጋት ፡ ያባርረው ፡ ነበር ፤
ነገር ፡ ግን ፡ ወልደ ፡ ኤሱም ፡ በዚያው ፡ በኤርትራ ፡ ካሉት ፡ ቱርኮች ፡ ጋራ ፡
ተስማምቶ ፡ አስተገረ ። እንዲያውም ፡ ከቱርኮቹ ፡ ጋራ ፡ ሆኖ ፡ ከንጉሡ ፡ ሹማ
ምንቶች ፡ ጋራ ፡ ተዋግቶ ፡ አሸንፎ ፡ ነበርና ፡ ንጉሡ ፡ ከአናሪያ ፡ እንደ ፡ ተመ
ለሱ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ መልክት ፡ ከትግሬ ፡ ደረሳቸው ። <ቱርኮች ፡ ከምሽጋ

ቸው ፡ ከአርኪቆ ፡ (ከደሆኖ) ፡ ወጥተው ፡ ደባሩአን ፡ ያዙ ። ከዚያም ፡ አልፈው ፡ ካዝማች ፡ ዳህራቂት ፣ ከሐማሴን ፣ ከንቲባ ፣ ከአቃጸን ፡ ሠራዊ ፡ ጋራ ፡ ጦርነት ፡ አድርገው ፡ ቱርኮች ፡ አሸነፉ ፡ በጦርነቱም ፡ መኳንንትና ፡ ወታደር ፡ አለቀ። ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ምታ ፡ ነጋሪት ፡ ክተት ፡ ሠራዊት ፡ ብለው ፡ የጨዋ ፣ የቀኑርባን ፣ የባለሟል ፡ ወታደር ፡ ሁሉ ፡ እንዲሰበሰብ ፣ ሳይሰበሰብ ፡ የቀረ ፡ ቤቱና ፡ ንብረቱ ፡ ይወረሳል ፡ ሲሉ ፡ ዐዋጅ ፡ ነገሩ ። በዐዋጁ ፡ መሠረት ፡ ሠራዊቱ ፡ ከተሰበሰበ ፡ በኋላ ፡ ሠራዊታቸውን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ ሽሬ ፡ ሄዱ ። ለግንባር ፡ ቀደሙም ፡ ጦር ፡ የበላይ ፡ አዛዥ ፡ የአኩስሙን ፡ ንቡረ ፡ እድ ፡ ቶማስን ፡ አደረጓቸው ፣ ከርሳቸውም ፡ ጋራ ፡ ወሰኖ ፡ መሐመድ ፡ (የክርስትና ፡ ስሙ ፡ ወልደ ፡ ክርስቶስ) ፡ የሚባለው ፡ በውስጡ ፡ የሚታዘዘውን ፡ የጋላ ፡ ጦር ፡ ይዘ ፡ አብር ፡ እንዲዘምት ፡ አደረጉ ። ቱርኮችም ፡ እስከ ፡ መረብ ፡ ድረስ ፡ መጥተው ፡ ነበርና ፣ ጥቂት ፡ እንደ ፡ ተዋጉ ፡ የማይችሉ ፡ ሆነው ፡ በቀድሞው ፡ ጦርነት ፡ የማረኩትን ፡ መሣሪያና ፡ ዕቃ ፡ ይዘው ፡ ሲመለሱ ፡ ዕቁበ ፡ ሚካኤል ፡ የሚባለው ፡ ወጣት ፡ ከጥቂቶች ፡ ወታደሮች ፡ ጋራ ፡ በጫካ ፡ ደፍጦ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ጨረሰባቸው ፣ የማረኩትንም ፡ አስመለሰባቸው ። ንጉሠ-ም ፡ በዚህ ፡ ሥራው ፡ ደስ ፡ ስለ ፡ ተሰኙ ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ብለው ፡ ሾሙት ። በራስ ፡ ላይ ፡ የሚደረግም ፡ ወርቅ ፡ (ራስ ፡ ወርቅ?) ፡ ከሽልማት ፡ ጋራ ፡ ላኩለት ።

። ። ።

ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግልም ፡ ቱርኮች ፡ ከኤርትራ ፡ ግዛት ፡ ካልጠፉ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰላም ፡ አለማግኘቷን ፡ ተረድተው ፡ እስከ ፡ ባሕር ፡ ጠረፍ ፡ ድረስ ፡ በሺሕ ፡ ጅጅጅ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሄደው ፡ ተዋጉዋቸው ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ከወዲህ ፡ ንጉሠ ፡ እየብሱ ፡ ጠረፍ ፡ ላይ ፡ ከወዲያ ፡ ቱርኮቹ ፡ እባሕሩ ፡ ላይ ፡ እመርከብ ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ በሩቅ ፡ እየተያዩ ፡ ይታከሱ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። በየብስም ፡ የነበሩትን ፡ ቱርኮች ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ ከማረካቸው ፡ በኋላ ፡ እጅና ፡ እግራቸውን ፡ ቁረጧቸው ። አዛዦቻቸውም ፡ ቁስሎ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ አልተማረከም ።

ንጉሠ-ም ፡ አስቀድመው ፡ እንደ ፡ መደቡት ፡ አሳባቸው ፡ ቱርኮችን ፡ በፍጹም ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጠረፍ ፡ ለማጥፋት ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ቱርኮቹ ፡ ከወዲህ ፡ ሲሸነፉ ፡ በአርኪቆ ፡ ምሽግ ፡ እየገቡ ፡ ይዋጉ ፡ ነበር ፡ ከዚያም ፡ ሲሸነፉ ፡ በመርከብና ፡ በጅልባ ፡ እየሸሹ ፡ ከአርኪቆ ፡ ባሻገር ፡ ወዳለው ፡ ዳህላቅ ፡ ወደሚባለው ፡ ደሴት ፡ እየገቡ ፡ አስቸገሩ ።

የኢትዮጵያም ፡ ወታደር ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በጠረፉ ፡ ሆኖ ፡ እንዳይጠባበቅ ፡ አገሩ ፡ እህል ፡ የማያበቅል ፡ በረሐ ፡ በመሆኑ ፣ ከለምለሙ ፡ አገር ፡ ሥንቅ ፡ እንዳይመጣለት ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ የማመላለሻያ ፡ ብልህነት ፡ ስላልነበረ ፡ የታሰበው ፡ እፍጻሜ ፡ ለመድረስ ፡ አልቻለም ። እንኳን ፡ እዚያው ፡ እጠረፍ ፡ ነዋሪ ፡ ሆኖ ፡ ለመቀመጥ ፡ በዚህ ፡ ሰሞን ፡ እንኳን ፡ ወታደሩ ፡ ሥንቅ ፡ አልቆበት ፡ ከጠረፉ ፡

ሲመለስ ፡ በጣም ፡ ተርቦ ፡ ነበርና ፡ የባላገሩን ፡ እህልና ፡ ከብት ፡ እየዘረፈ ፤
ይበላ ፡ ገሮመር ። ባላገሩም ፡ ተሰብስቦ ፡ ለንጉሠ ፡ ቢያመለክት ፡ ንጉሠም ፡ ወታ
ደሩ ፡ የሰነበተበትን ፡ ችግር ፡ ገልጸው ፡ በረኃብ ፡ ምክንያት ፡ ነውና ፡ ችላ ፡
በሉት ፡ ያውስ ፡ ቢሆን ፡ ጠላቶቻችሁ ፡ ቱርኮች ፡ ከሚዘርኙችሁ ፡ ወንድሞቻችሁ ፡
ቢዘርኙችሁ ፡ አይሻልምን ፡ አላቸው ፤ እነሱም ፡ ይኸንን ፡ ንግግር ፡ ከንጉሡ ፡
በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ ነገሩን ፡ ተገንዝበው ፡ ወደየቤታቸው ፡ ተመለሱ ፡ ይባላል ።

ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ቱርኮችን ፡ ከጠረፍ ፡ ካባረሩ ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡
ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ይስሐቅ ፡ የከዳውና ፡ ከቱርኮች ፡ ወገን ፡ የባሕር ፡ ነጋሽነትን ፡
ማዕርግ ፡ ያገኘው ፡ ይኸው ፡ ወልደ ፡ (ወደ) ፡ ኤሱም ፡ መገሮመሪያ ፡ አልሸፈትሁ
ምና ፡ ታርቁ ፡ እንደገባ ፡ ምሕረት ፡ ያደርጉልኝ ፡ ብሎ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ገጸ ፡
በረከት ፡ ለንጉሡ ፡ ለሠራዊቱም ፡ መብልና ፡ መጠጥ ፡ ለከብቱም ፡ ሣርና ፡ እህል ፡
ልክ ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ደግሞ ፡ ሲመቸው ፡ አዘንግቶ ፡ ከሰፊሩ ፡ ሸሽቶ ፡ አመለጠ ፡
ማምለጡንም ፡ ንጉሡ ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ ተናደዱ ። እላይ ፡ ስሙ ፡ የተጠራው ፡
ዕቁብ ፡ ሚካኤል ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በንጉሡ ፡ አጠገብ ፡ ነበረና ፡ እኔ ፡ አባርሬ ፡
እወጋዋለሁ ፡ ብሎ ፡ ጭፍራ ፡ አስከትሎ ፡ ጠልዶ ፡ ኤሱምን ፡ ለማባረር ፡ ሄደ ፡
የሐማሴን ፡ ገዥ ፡ ከንቲባ ፡ ገብረ ፡ ክርስቶስም ፡ አብሮ ፡ ከዕቁብ ፡ ሚካኤል ፡
ተጨምሮ ፡ ሄደ ። በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ዕቁብ ፡ ሚካኤል ፡ ሲያባርር ፡ ወልደ ፡ ኤሱም ፡
ሲበር ፡ በመጨረሻ ፡ አባራጪው ፡ እንደ ፡ ደረሰበት ፡ ባወቀ ፡ ጊዜ ፡ ወልደ ፡
ኤሱም ፡ ሸሽቱን ፡ ትቶ ፡ ጋሻና ፡ ጦሩን ፡ ይዞ ፡ ከዕቁብ ፡ ሚካኤል ፡ ጋራ ፡
ጦርነት ፡ ገጥመው ፡ ተደባደቡ ፡ በመጨረሻም ፡ ዕቁብ ፡ ሚካኤል ፡ ወልደ ፡ ኤሱ
ምን ፡ አሸንፎ ፡ ገደለው ፤ ከገደለውም ፡ በኋላ ፡ ራሱን ፡ ቆረጠው ። የዚህንም ፡
ደስታ ፡ ለንጉሡ ፡ መልክተኛና ፡ ደብዳቤ ፡ አስቀድሞ ፡ በኋላም ፡ ራሱ ፡ የተ
ቆረጠውን ፡ ጭንቅላት ፡ አሲዘ ፡ በወታደሩ ፡ ታጅቦ ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ ሄደ ።
በደረሰም ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ ነጋሪትና ፡ መለከት ፡ እያስነፉ ፡ በክብር ፡ ተቀበሉት ።
ንጉሡም ፡ ባሕር ፡ ነጋሽ ፡ ዕቁብ ፡ ሚካኤል ፡ በሥጋ ፡ ባልወለደውም ፡ የመን
ፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ልጄ ፡ ነውና ፡ ከእንግዲህ ፡ ወዲህ ፡ (ባሕር ፡ ነጋሽ) ፡ መባሉ ፡
ቀርቶ ፡ (ወልደ ፡ ንጉሥ) ፡ በሉት ፡ ብለው ፡ ዐዋጅ ፡ ነገሩ ፤ የወርቅ ፡ ሽልማትም ፡
(ኒሻንን) ፡ በአንገቱ ፡ አጠለቁለት ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ገሮምሮ ፡ መላው ፡ ሐማሴንና ፡
ጠረፉ ፡ በዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ እጅ ፡ ሆነ ። ቢሆንም ፡ ከዚያ ፡ ጊዜ ፡ ገሮምሮ ፡
እስከ ፡ ደጃች ፡ ውጤ ፡ ምስፍንና ፡ ድረስ ፡ የምጥጥ ፡ ጠረፍ ፡ ነገሥታቱ ፡ ሲበረቱ ፡
በነገሥታቱ ፡ እጅ ፡ የነገሥታቱ ፡ ጎይል ፡ ሲቀነስ ፡ በቱርኮች ፡ እጅ ፡ እየገባ ፡ ቁዩ ።

ምናልባት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ የሚመራው ፡ መንግሥት ፡
ከዚህ ፡ ድል ፡ በኋላ ፡ መርከብ ፡ በማጣት ፡ እንኳን ፡ ባሕሩን ፡ ተሻግሮ ፡ ከዳህላቅ ፡
ደሴት ፡ ቱርኮችን ፡ ለማባረር ፡ ባይችል ፡ ደባሩአና ፡ ምጥጥ ፡ አርኪቆም ፡ ላይ ፡ ነዋሪ ፡
ሠራዊት ፡ አስቀምጦ ፡ የባሕሩን ፡ ዳር ፡ ዳር ፡ በጥብቅ ፡ ቢያስጠብቅ ፡ ኑሮ ፡ ቱርኮች ፡
በደሴቱ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ በመቀመጥ ፡ ጥቅም ፡ አያገኙም ፡ ነበርና ፡ በናጹም ፡ ምጥ

ዋን ፡ መልሰው ፡ ለመያዝ ፡ መቸገራቸው ፡ አይቀርም ፡ ነበር ። ይህም ፡ ሲሆን ፡ እነ ሱና ፡ ተከታዮቻቸው ፡ ግብጾች ፡ ከዚያ ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ኢጣሊያ ፡ መግባት ፡ ድረስ ፡ መቄዩት ፡ እንዲሁም ፡ ኢጣሊያ ፡ በእንግሊዝ ፡ ረዳትነት ፡ ከቱርክ ፡ ችና ፡ ከግብጾች ፡ ወስዶ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ለመውጋት ፡ አይችልም ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ይህ ፡ በየጊዜው ፡ የምንመለከተው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የሚቀሰቀሰው ፡ ውስጣዊ ፡ ጦርነት ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ቀጥለው ፡ የነገሡት ፡ እነያዕቆብ ፡ እነዘድንግል ፡ ከሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ደካማ ፡ ሆነው ፡ መገኘታቸው ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ዓለምን ፡ ያስቸገረውን ፡ የቱርክን ፡ መንግሥት ፡ የዚያን ፡ ጊዜውን ፡ ጎይል ፡ አጥብቆ ፡ መቃወም ፡ ስለሚያዳግት ፡ በምጥዋና ፡ በአርኪቆም ፡ ነዋሪ ፡ ወታደር ፡ ለማስቀመጥ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንደ ፡ ተባለው ፡ የዚያ ፡ ጊዜ ፡ ኑሮና ፡ የምግቡም ፡ ነገር ፡ ስለሚያስቸግር ፡ እላይ ፡ የተመኘነው ፡ ይፈጸም ፡ ዘንድ ፡ ለዚያ ፡ ጊዜ ፡ ማስቸገሩ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፴፬ ።

ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ በዘመናቸው ፡ ስለ ፡ ሠሩትና ፡ ስለ ፡ ዕረፍታቸው ።

ዐፄ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ፴፬ ፡ ዓመት ፡ በሚሆነው ፡ ዘመን ፡ መንግሥታቸው ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ምጥዋና ፡ ወደ ፡ ደባሩአ ፡ ጠረፍ ፡ ሄደው ፡ ከቱርክ ፡ እየተዋጉ ፡ የኢትዮጵያን ፡ የጠረፍ ፡ ግዛት ፡ ለማስፋፋት ፡ ሁለት ፡ ጊዜም ፡ ወደ ፡ እናሪያ ፡ ተጉዘው ፡ በግራኝ ፡ ጊዜ ፡ የተከፋፈለው ፡ አገር ፡ ከመንግሥቱ ፡ አንዲተባበር ፡ በዚህም ፡ አገርና ፡ በዙሪያው ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲዘረጋ ፡ በመጣር ፡ የቀረውም ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ ባንድ ፡ በኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ተባብሮ ፡ እንዲተዳደር ፡ በጦርነትም ፡ በዘዴም ፡ ከላስቶችም ፡ ከፊላሾችም ፡ ከጋፋቶችም ፡ ከጋሎችም ፡ ከሐረርጌ ፡ ወላስሞችም ፡ ጋራ ፡ ያደረጉትን ፡ ትግል ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ ተመልክተናል ። ይልቁንም ፡ የቱርክን ፡ ግዛት ፡ በጊዜያቸው ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጠረፍ ፡ ማጥፋታቸው ፡ በቀላል ፡ የሚገመት ፡ አይደለም ።

በዘመናቸውም ፡ ከቀደሞ ፡ ሲያያዝ ፡ የመጣው ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥትና ፡ መዝሙረ ፡ ክርስቶስ ፡ መጽሐፈ ፡ ጠቢባን ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ? ፤ የኒቅያ ፡ ኤጲስቆጶስ ፡ መጽሐፍ ፡ በግዕዝ ፡ ተጻፈ ። በዐፄ ፡ ገላውደዎስ ፡ ጊዜ ፡ የተገምረውም ፡ የድጓ ፡ ምልክት ፡ በርሳቸው ፡ ዘመን ፡ ተፈጸመ ፡ ይባላል ። ኢትዮጵያም ፡ ጎይላኛ ፡ መንግሥት ፡ እንድትሆን ፡ ሕዝቡም ፡ በእጅ ፡ ጥበብ ፡ ሥራ ፡ እንዲሠለጥን ፡ የጠመንገና ፡ የመድፍ ፡ የብረታ ፡ ብረት ፡ ሥራ ፡ የሚያስተምርልኝ ፡ ይላኩልኝ ፡ ብለው ፡ ከፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ ውድቀት ፡ በኋላ ፡ ለተነሣው ፡ ለኤስፓኝ ፡ ንጉሥ ፡ ለፊልጶስ ፪ኛ ፡ ደብዳቤ ፡ ልከው ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ አሳባቸውን ፡ ሳይፈጽሙት ፡ ሞት ፡ ቀደማቸው ። የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ «ተዋጊም ፡ የዲፕሎማቲክም ፡ ሰው ፡ ነው» ፡ እያሉ ፡ ጽፈውላቸዋል ።

ያገራችንም ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ በባኩሉ ፡ በአምላኩ ፡ እንጂ ፡ በጎይሉና ፡ በዕውቀቱ ፡ የማይመክ ፡ ምግባርና ፡ ሃይማኖትን ፡ አዘውታሪ ፡ ጸድቅ ፡ ሲያደርጋቸው ፡ ደግሞ ፡ በጎብዝና ፡ ረገድ ፡ ዠገንነታቸውን ፡ ድፍረታቸውን ፡ እያጋነነ ፡ ይጽፍላቸዋል ። በሆንም ፡ ዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ እንደ ፡ ሹመት ፡ አባቶቻቸው ፡ እንደነ ፡ ዐፂ ፡ ካሉብ ፡ እንደነ ፡ ዐፂ ፡ ዘርፀ ፡ ያዕቆብ ፡ በጦርነትም ፡ በዘዴም ፡ በቦጎ ፡ ተግባርም ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ መሆናቸው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ደግሞ ፡ በሰው ፡ ሕይወት ፡ ላይ ፡ ጣልቃ ፡ እየገባ ፡ የሚታየው ፡ ጉድለትና ፡ ጎጠኦት ፡ በርሳቸውም ፡ ላይ ፡ በፍጹም ፡ አይታይም ፡ ብሎ ፡ በደረፈው ፡ ሥጋ ፡ የለበሰውን ፡ ሰው ፡ ማመስገንና ፡ ማድነቅ ፡ የፍጡርን ፡ ባሕርይ ፡ በፍጹም ፡ እንዳለማወቅ ፡ ይቁጠራል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ፴፬ ፡ ዓመት ፡ ኢትዮጵያን ፡ ከገዙ ፡ በኋላ ፡ ከእናሪያ ፡ መልስ ፡ በዳሞት ፡ የሸፈቱትን ፡ ጋሎች ፡ ሲያባርሩ ፡ ከዘጌ ፡ ባሕር ፡ (እንደ ፡ ግማሾቹ ፡ ከግቤ ፡ ወንዝ) ፡ መነኩሳት ፡ አይብሉ ፡ ያስፈራዎታል ፡ ብለው ፡ የመከሯቸውን ፡ ዓሳ ፡ ስለ ፡ በሉ ፡ በዚሁ ፡ የተቅማጥ ፡ በሽታ ፡ አድርገዋቸው ፡ እንሰሰሉት ፡ ከሚባለው ፡ የውሃ ፡ ዳር ፡ ታመሙ ፡ ሕመማቸውም ፡ በጸና ፡ ጊዜ ፡ አሽከሮቻቸው ፡ ሸት ፡ ወደ ፡ ተባለው ፡ ሥፍራ ፡ ወሰዷቸውና ፡ በዚያው ፡ ሳሉ ፡ ሕመማቸው ፡ በረታና ፡ በተወለዱ ፡ በጎጂ ፡ ዓመታቸው ፡ ከሸሐ ፡ ፭፻ ፡ ፶፯ ፡ እስከ ፡ ፲፭ ፡ ፭፻፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ገዝተው ፡ ሞቱ ። በሞቱም ፡ ጊዜ ፡ አሽከሮቻቸው ፡ ራማ ፡ ደሴት ፡ ወስደው ፡ በጎዘንና ፡ በለቅሶ ፡ ቀበሯቸው ። እርሳቸውም ፡ ከባለቤታቸው ፡ ከእቴጌ ፡ ማርያም ፡ ሥና ፡ ዓመተ ፡ ማክኤል ፡ ቀሱሳዊት ፡ ወለተ ፡ ጊዮርጊስ ፡ የሚባሉ ፡ ሦስት ፡ ሴቶች ፡ ልጆች ፡ ነበሯቸው ። ከሌሎች ፡ ቀብቶቻቸው ፡ ደግሞ ፡ ሚቹ ፡ በማርያምን ፡ ያዕቆብን ፡ ወልደዋል ።

የዐፂ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ታሪክ ፡ በብራና ፡ በወረቀት ፡ በማርኛ ፡ በግዕዝ ፡ ሞላ ፡ ከጉደል ፡ እነወልደ ፡ ሃይማኖት ፡ ሌሎችም ፡ የጻፉት ፡ በጎንደር ፡ ሮሌላውም ፡ አውራጃ ፡ በየአድባራቱና ፡ በየገዳማቱ ፡ የተቀመጠውን ፡ እነአርኖ ፡ ዳባዲ ፡ እነማሪወስ ፡ ሳይነአኖ ፡ እነፕሮ ፡ ፓኤዝ ፡ በፍራንኮ ፡ ፎር ፡ (ጀርመን) ፡ በኦክስፎርድ ፡ (እንግሊዝ) ፡ አገር ፡ አስቀምጠውታል ። ከዚያም ፡ ግዕዙን ፡ ራሱን ፡ ያሳተሙ ፡ ወይም ፡ በቋንቋቸው ፡ እያስፋፉ ፡ የጻፉ ፡ አሉ ። ከዚሁ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ከየክፍሉ ፡ አጠራቅመው ፡ ከቀጥተኛው ፡ ከወልደ ፡ ሃይማኖት ፡ ከብራናው ፡ ጽሑፍ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የሚባሉት ፡ የኢጣሊያ ፡ ሊቅ ፡ ወደ ፡ ፈረንሳይ ፡ ተርጉመው ፡ Hls-Toria Regis Sarsa Dengel (Malak Segab) በሚል ፡ አርእስት ፡ ከኢየሱያ ፡ ጉደዲ የጋላ ፡ ታሪክ ፡ ጋራ ፡ በማተሚያ ፡ አሳትመው ፡ አውጥተውታል ።